

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

TERÖRİZME KARŞI ULUSLARARASI HUKUK BAĞLAMINDA ALINAN
TEDBİRLERİN İNCELENMESİ

TEZİ YAZAN
Ferdi Tayfur GÜÇYETMEZ

TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Murat KOÇ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TARSUS/MERSİN
HAZİRAN-2017

TEZ İMZA SÜRKÜLERİ

T.C
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

20152001 numaralı öğrencimiz olan **Ferdi Tayfur GÜÇYETMEZ** tarafından hazırlanan “**Terörizme Karşı Uluslararası Hukuk Bağlamında Alınan Tedbirlerin İncelenmesi**” başlıklı bu tez çalışması jürilerimiz tarafından **oy birliği** ile **Kamu Hukuku Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

.....
Üniv. İçi - Tez Danışmanı - Jüri Başkanı: Doç. Dr. Murat KOÇ

.....
Üniv. İçi - Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Sami DOĞRU

.....
Üniv. Dışı - Prof. Dr. Harun ARIKAN
(Çukurova Üniversitesi)

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylım.

.....
22 / 06 / 2017
Doç. Dr. Murat KOÇ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ETİK BEYANI**Öğrencinin**

Adı – Soyadı: Ferdi Tayfur GÜÇYETMEZ

Numarası: 20152001

Ana Bilim / Bilim Dalı: Kamu Hukuku

Programı: Tezli Yüksek Lisans (x) Doktora ( )

Tezin Adı: Terörizme Karşı Uluslararası Hukuk Bağlamında Alınan Tedbirlerin İncelenmesi

Bu araştırmanın başlangıcından sonuçlanmasına kadar ki bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde hazırlanarak sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

ÖNSÖZ

Çalışma konumuz, dünya üzerinde insanlık tarihi kadar eski olan terör ve terörizm olaylarının göstermiş olduğu gelişim ile sonrasında oluşan sorunların uluslararası hukuk açısından ele alınarak dünya devletlerince ortak bir çerçevede irdelenememesinin getirdiği sorunlar incelenecektir. Küreselleşme ile terörün yerel kaynaklarından çıkıp uluslararası boyuta ulaşması ile yeni terörizm olgusuyla karşılaşan dünyanın küresel terörle mücadelesi kapsamında uluslararası kuruluşların yaklaşımlarını ve işbirliği ile küresel terörü engellemedeki rollerini ve ne denli gerekli oldukları ortaya konacaktır. Terörle mücadele kapsamında birçok hukuki yaptırım varken terör olaylarının neden önlenemediği ve uluslararası işbirliğinin bu konuda neden yetersiz kaldığı konusuyla beraber daha etkin ve başarılı mücadelenin nasıl olması gerektiği konusunda tespitlerde bulunulacaktır. Tezin asıl çıkış noktası, terörizmin değişen yapısı ile beraberinde gelen ve günümüzde sayısız uzman ve işbirliği sağlayan uluslararası örgütler tarafından net şekilde hukuki tanımı yapılamayan terör ve terörizm kavramlarının farklı akademik perspektiflerden bakarak ortak bir tanım ortaya koymaya çalışmaktır.

Tez konumun seçiminde ve çalışmamın tamamlanmasında ortaya koymuş olduğu geniş vizyonu ve bu yolda yaptığım çalışmalarımın misyonu ile zenginlik katan, yönlendiren ve desteğini esirgemeyen, tez danışmanım Sayın Doç.Dr. Murat KOÇ' a sonsuz teşekkür ederim.

22.06.2017

Ferdi Tayfur GÜÇYETMEZ

ÖZET

TERÖRİZME KARŞI ULUSLARARASI HUKUK BAĞLAMINDA ALINAN TEDBİRLERİN İNCELENMESİ

Ferdi Tayfur GÜÇYETMEZ

Yüksek Lisans Tezi, Kamu Hukuku Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Murat KOÇ

Haziran 2017, 103 sayfa

Bu çalışma uluslararası alanda küreselleşme vasıtasıyla hızla şekil değiştiren, devletlerarası mücadelede asimetrik bir güç haline gelen terör ve terörizm kavramının, hukuki bir perspektiften ele alınıp irdelenmesiyle birlikte tespit ve çözüm ortaya koymaya çalışmıştır. Tezin amacı terör tarihi açısından hukuki bir çerçevede tanımlama yapılamamasının nedenleri ile birlikte, ortaya bir tanım konması nihayetinde çerçeve bir kararlar yaptırımların ortak bir platformda hukuka uygun şekilde oluşturulması konusunu irdelemektir.

Çalışmanın ilk bölümünde terörün, insanlık tarihi kadar eski oluşu, yılların değişkenliği ve nihayetinde evrim geçirmesi ile dünya genelinde şiddetini her dönem giderek artması sonucunda ortaya çıkan sorunlara değinilecek akabinde terör konusunun başında gelen tanım sorununa hukuki ve doktrinsel açıdan irdelenmeye başlanacaktır. Ardından terör ve terörizmin hangi amaç doğrultusunda yapıldığı sorusuna cevap aranırken uluslararası arenada terörizmin değişimi ile yeni terörizm olgusu ele alınacaktır.

İkinci bölümde terör olaylarının yayılmasını hızlandıran ilk etmen olan küreselleşme olgusunun doktrinsel olarak ele alınacak ve tarihi gelişimi açısından incelenecektir. Küreselleşmenin çevre ülkeler açısından gelişmelerine yardımcı olan bir kavram mı olduğu yoksa üzerlerinde baskı kuran hegemonik bir kavrama mı dönüştüğü konusu ile bu süreç sonucunda kurulan düzenin küresel terörizme nasıl yol açtığı ve bunu hangi etmenlerle başardığı konusu incelenecektir.

Üçüncü bölümde terörle mücadele konusunda uluslararası alanda hukuki incelemeler yapılarak bu bağlamda hukukun yetersiz kaldığı yerler tespit edilip küresel terörle mücadele de hukuki işbirliğinin önemi konusu vurgulanacaktır.

Anahtar kelimeler: Terör, Terörizm, Terörün Tanım Sorunu, Küresel Terör, Küresel Güvenlik, Uluslararası Hukuk

ABSTRACT**INVESTIGATION OF THE MEASURES IN THE CONTEXT OF
INTERNATIONAL LAW AGAINST TERRORISM****Ferdi Tayfur GÜÇYETMEZ****Master's Thesis, Department of Public Law****Thesis Advisor: Assoc. Prof. Dr. Murat KOÇ****June 2017, 103 Pages**

This study tries to present assessments and solutions of the terms 'terror' and 'terrorism', which change fast via globalization and became an asymmetric power in the interstate struggle, by scrutinizing in a legal perspective. The aim of the study is to scrutinize the imposing sanctions lawfully in a common platform according to a framework decision after setting a definition with the reasons why the terrorism could not be defined in a legal perspective in the context of the history of terror.

In the first chapter of the study, terror's being as old as the history of humankind, the problems emerged as a result of its universality evolving in years, scrutinizing the problem of definition, which is the leading problem, in a legal and doctrinal way will be began. Afterwards, the diversity of the topic will be examined with regards to the reasons of the terrorism. While looking for answers to the question for what reasons the terror is committed, the new perception of terrorism after its mutation in the international arena is discussed.

In the second chapter, the topic of the how agedness is the globalization, which is the primary factor in expanding the terror events, will be taken in a doctrinal approach. Whether the globalization serves for development for the other countries or hegemony over them, how the hegemony set after this process causes global terrorism and what instruments it accomplishes this will be examined.

In the third chapter, the legal cooperation in the fight against terrorism will be emphasized by making legal examination in the international fight against terrorism and the points where the international law fails.

Key words: Terror, Terrorism, Global Terrorism, Terror and Definition Problem, Global Security, International Law

İÇİNDEKİLER

KAPAK	i
TEZ İMZA SÜRKÜLERİ	ii
ETİK BEYANI	iii
ÖNSÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
KISALTMALAR	xi
ŞEKİL LİSTESİ	xiii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. TERÖRİZMİN ARKA PLANI VE YENİ TERÖRİZM OLGUSU	3
1.1. Tarihi Süreç İçerisinde Terör.....	3
1.2. Terörün Nedenleri.....	8
1.3. Uluslararası Hukukta Terör ve Terörizm Kavramı.....	12
1.3.1. Terör ve Terörizmi Tanımlama Çalışmaları.....	13
1.3.1.1. Akademik Bağlamda Tanımlama.....	14
1.3.1.2. Uluslararası Örgütler Bağlamında Tanımlama.....	15
1.3.1.3. Ulusal Ceza Kanunları Bağlamında Tanımlama.....	16
1.3.2. Tanımlama Sorununun Nedenleri.....	18
1.4. Klasik Terör Olgusu ve Çeşitleri.....	24
1.4.1. Çıkış Kaynakları Bakımından Terör ve Terörizm.....	25
1.4.1.1. Devlet Terörü.....	25
1.4.1.2. Devlete Karşı Terör.....	25
1.4.1.3. Devlet Destekli Terör.....	27
1.5. Yeni Terörizm Olgusu.....	27
1.5.1. Küreselleşmenin Uluslararası Terörizme Yansımaları.....	27
1.5.2. 11 Eylül Saldırısı ve Yeni Terörizm Kavramı.....	29
1.5.3. Yeni Terörizmin İdeolojik Olarak Din Öğelerine Yönelmesi.....	31
1.5.4. Terör Örgütlerinin Yapılarındaki Değişiklik - Asimetrik Tehditler ve Hibritleşme.....	32

İKİNCİ BÖLÜM

2. KÜRESELLEŞME	36
2.1. Küreselleşmenin Kavramsal İçeriği	36
2.1.1. Liberalizm Çerçevesinde Küreselleşme.....	38
2.2. Küreselleşme ve Terörizm	42
2.3. Küreselleşen Terörizmin Boyutları.....	46
2.3.1. Küresel Terörizmin Ekonomi Boyutu.....	48
2.3.2. Küresel Terörizmin Siyasi Boyutu	51
2.3.3. Küresel Terörizmin Teknoloji Boyutu.....	52
2.3.4. Küresel Terörizmin Sosyo-Kültürel Boyutu.....	54

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ULUSLARARASI TERÖRİZME KARŞI ALINAN HUKUKİ TEDBİRLER ...	57
3.1. Uluslararası Terörle Mücadelenin Küresel Görünümü ve Tespitler.....	57
3.2. Teröre Karşı Yapılan Uluslararası Düzenlemeler.....	61
3.2.1. Küresel Dünyada Uluslararası Örgütlenmelerin Önemi	61
3.2.1.1. Birleşmiş Milletler ve Terörle Mücadele.....	64
3.2.1.1.1 Birleşmiş Milletlerin Terörizm Konusunda Aldığı Kararlar	65
3.2.1.1.2. 11 Eylül Sonrası Birleşmiş Milletlerin Tutumu.....	68
3.2.1.2. Avrupa Birliği ve Terörle Mücadele.....	69
3.2.1.3. Avrupa Konseyi ve Terörle Mücadele.....	70
3.3. Türkiye’de Teröre Karşı Yapılan Ulusal Düzenlemeler.....	71

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. SONUÇ	73
5. KAYNAKÇA	78

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AGSK	: Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği
AGSP	: Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası
ASA	: Avrupa Savunma Ajansı
ASALA	: Ermenistan'ın Kurtuluşu İçin Gizli Ermeni Ordusu(Armanian Secret Army for Liberation of Armeni).
AT	: Avrupa Topluluğu
ATAD	: Avrupa Topluluğu Adalet Divanı
ATE	: Avrupa Tutuklama Emri
BAB	: Batı Avrupa Birliği
bkz.	: Bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
CIA	: Amerika Birleşik Devletleri İstihbarat Örgütü
CODEXTER	: Terörizm Uzmanlar Komitesi
Çev.	: Çeviren
DHKP/C	: Devrimci Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi
Diz.	: Dizisi
EDU	: Avrupa Uyuşturucu Birimi
ERNK	: Kürdistan Ulusal Kurtuluş Cephesi
ETA	: Bask Kurtuluş Örgütü (Euskadi Ta Azkatasuna)
EUROJUST	: Avrupa Adli İşbirliği Birimi
EUROPOL	: Avrupa Polis Teşkilatı
FRONTEX	: Dış Sınırlar Ajansı
IRA	: İrlanda Cumhuriyet Ordusu
KİS	: Kitle İmha Silahları
KKK	: Kürdistan Konfederasyon Topluluğu(Koma Komalen Kürdistan)
md.	: Madde

MLA	: Karşılıklı Hukuki Yardım
NATO	: Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü
ODGP	: Ortak Dış ve Güvenlik Politikası
PKK	: Kürdistan İşçi Partisi (Partiya Karkari Kürdistan)
s.	: Sayfa
SIS	: Schengen Bilgi Sistemi
SS	: Soğuk Savaş
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TREVI	: Terörizm, Radikalizm, Ekstrimizm, Şiddetle Mücadele Grubu
yay.	: Yayın
IMF	: Uluslararası Para Fonu
WTO	: Dünya Ticaret Örgütü
GATT	: Gümrük Tarifeleri Ve Ticaret Genel Anlaşması
IBRD	: Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası
OPEC	: Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü
UNDESA	: Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Departmanı

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. Terörist örgütlerde örgütsel öğrenme	7
--	---

GİRİŞ

Yaşadığımız yüzyıl içerisinde bölgesel konum faktörü ile ismini sıkça duyduğumuz terör ve terörizm olayları tarih öncesi çağlardan bu yana belirli bir çerçeveye içerisine alınmamakla birlikte insanların hayatında endişe veren bir olgu haline dönüşmektedir. İlerleyen teknoloji beraberinde sosyal yaşamın geçişkenliğini artırmış, ülkeler arası insani iletişimi kolaylaştırmış ve kültürlerin kolaylıkla kaynaşmasını beraberinde getirmiştir. Terör olayının bölgesellikten çıkarak küreselleşmesi ile sonuç olarak terörizm kavramının yeniden ele alınması, terör kavramının yeniden tanımlanması ve hukuki düzenlemelerin küresel dünya ekseninde yeniden yapılandırılmasının zorunluluğu doğmuştur. Günümüzde, devletlerin teröre destek veren başka ülkeleri önleyememesi ve bazı ülkelerin alenen teröre destek vermeleri uluslararası hukuktan doğan büyük boşluğun göstergesidir.

Terör olaylarının bir kısım insan ya da belirli bir bölge ile sınırlı kalmaması tüm insanlığı etkileyen bir kavram haline gelmesi ortaya yeni bakış açısı ve kavramın hukuki çerçeve de belirlenmesi zorunluluğunu ortaya koymuştur. Değişen dünya düzeninde ülkesel dengelerin farklılık göstermesi, ülkelerin birbirlerine olan tutumları, yaklaşımları ve uluslararası ilişkilerdeki siyasal farklılaşma, bölgeler üzerinde yapılan güç gösterilerine dönüşmüş ve bu çatışmalar yerini klasik sıcak saha savaşlarından soğuk savaş çatışmalarına bırakmış bu soğuk savaş tekniği ile taşeron olarak arada görev yapan terör eylemleri gösteren yapılanmalar üzerinden vekaleten yürütülür hale gelmiştir.

Sürekliliğini koruyan ve küreselleşme ile daha baskın hissedilen bazı olaylar var ki üzerinde çok fazla durulsa da ortak bir tanım yapılamamış ve yapılandırılması üzerine neredeyse söz söylenmez olmuştur. Bu olayların en başında gelen ve neticesi insanlığın sonunu getirebilecek kadar kuvvetli olan terör sorunudur. Bu sorunun dünya genelinde çeşitli anlamlar ifade etmesi bu hareketin üzerinde tanım yapmanın ne kadar zor olduğunu açıkça göstermektedir. Ülkelerdeki siyasi denklemlerin farklılığı, başka ülkelerdeki terör tanımlarının örtüşmemesine etken olan en büyük sebeplerden birisidir.

Bu tezin amacı uluslararası alanda tanımı yapılamayan terör olaylarının ortaya çıkardığı sorunlarla ilgili tespitlerde bulunmaktır.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, uluslararası ilişkilerde oluşturulan orta vade ve uzun vadede yapılan planlamaların bölgesellikten çıkarak küreselliğe doğru ilerlemesi süreci ile birlikte ülkelerin dış politikalarında şiddet

eğilimlerinin baş göstermesi ve bunun neticesinde terör hareketlerinin ortaya çıkması, yeni yüzyılda terörün farklı boyut kazanarak değişkenlik göstermesi konusu irdelenecektir.

İkinci bölümünde, küreselleşme olgusunu ele alacağız. Yeni küreselleşme dönemine girmeden önce iki dünya savaşı, birçok ekonomik kriz, imparatorlukların çöküşü, Holokost ve soğuk savaş gerçekleşti. 2001 yılına gelindiğinde ise 11 Eylül olayları beraberinde yepyeni bir dönem getirdi. Küreselleşme ve kaosu paralel yaşandığı, tarihin gözleri önünde vuku bulan küresel olayları bu alanda hukuksal, politik ve sosyal olarak ele alıp küreselleşmenin ve terörizmin nasıl aynı safhada ilerlediğini irdedeceğiz. Daha sonrasında küreselleşme ve terörizm kavramlarının ayrı ana başlık şeklinde ele alınması, terörizm konusunun küresel dünya sarmalı çerçevesi dahilinde incelenmesi bize dünyanın global hal alması noktasında ortaya çıkan uluslararası terörizmin yerini daha iyi anlamamıza yardımcı olacaktır.

Üçüncü bölümünde ise, uluslararası terörizme karşı alınan hukuksal tedbirlerin üzerinde durularak, uluslararası kuruluşların teröre bakış açısı ve uluslararası zeminde yapılan anlaşmalar ve protokoller incelenerek, terörü bitirme açısından uluslararası hukuk bağlamında tespitlerde bulunulacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. TERÖRİZMİN ARKA PLANI VE YENİ TERÖRİZM OLGUSU

1.1. Tarihi Süreç İçerisinde Terör

İnsanoğlunun dünya üzerinde yaşam bulması ile geçen binlerce yıllık dünya tarihinde süregelen ve içerisinde bulunduğumuz zaman dilimi dahilinde de devam eden şiddet, baskı, zulüm ve terörist eylemler birçok coğrafyada ve ülkede artarak etkisini göstermektedir. Terörün tarihi geçmişine baktığımızda göreceğimiz ilk unsur, insanlık tarihiyle birbirine denk olduğudur. Etimolojik olarak terörün korkutmak, baskı kurmak ve şiddet gibi anlamlarına denk geldiği düşünüldüğünde dinsel öğretiler arasında kardeş katli olarak yer alan Habil ve Kabil'e kadar uzanan bir olgudur.

Uluslararası ve ulusal bazdaki terör olaylarını önleme ve bu olaylar ile başa çıkma hususunda sarf edilen çabaların ve terör eylemlerinin günümüzde aktif bir şekilde devam etmesinden de anlaşılacağı üzere bir sonuca varılamamıştır. Uluslararası terörizmin derin bir geçmişe sahip olması ve onun her geçen gün daha da çeşitlenmesi ile birlikte terörün tanımı konusunda uluslararası bir sorun haline dönüşmesi kaçınılmaz olmaktadır. Kişisel faaliyetlerden çok örgütsel bir yapı olarak tarih sahnesinde karşımıza çıkan terör olayları eski çağlardan günümüze ağırlıklı bir şekilde politik bir amaç güderek, insanları yıldırma politikaları işlemiş sosyal ve ekonomik darbelerle birlikte iktidarı devirme ya da mevcut iktidara sahip çıkma gibi bir takım eylemlerle toplumlarda yerini almıştır.

Terörizm hareketleri ile adalet duygusu arasında spesifik bir bağdan söz etmek mümkündür. Caşın'a (2008, p.224) göre; "Tarihsel kökenleri eski çağlara dayanan terörizm, adaletin sağlanmasında takip edilen bir yol olarak tanımlanmıştır." Terörizm hareketlerinde, özellikle sol görüşlü terör eylemleri gerçekleştiren örgütlerin en önemli malzemelerinden biri devlet ya da hali hazırdaki hükümetlerce kendilerine karşı uygulanan politikaların "zorbalık" tutumu içerisinde olduğunu savunmaları ve direnişlerinin haklı bir mücadele olduğunu göstermeye çalışmalarıdır (Caşın, 2008, s. 224).

Terörizmin metot olarak kullandığı en eski saldırı taktikleri suikastlardır. Caşın'a (2008, s. 225) göre "Terörizmin kullandığı metotlar içerisinde yer alan suikast eylemlerinin temelini oluşturan nedenler olarak, mevcut iktidarların siyasal baskı, özgürlük savaşı, yüksek adalet getirmek, dinsel fanatizm, ırkçılık, güç hırsı, ünlü olma

özlemi, farklı siyasal kuruntu ve korkular vb. yer almıştır”. Bu anlamda, Roma İmparatoru Jul Sezar’ın ölümü tarihteki ilk terör eylemlerinden biridir (Altuğ, 1987, s.61). Sezar’ın yönetiminden memnun olmayan Cumhuriyetçiler ve Soylular Sezar’ı öldürmek için gizli bir örgüt altında toplanmışlardır. M.Ö. 15 Mayıs 44 yılında, aralarına Sezar’ın öz oğlu Brütüs’ü de alan örgüt, Sezar’ı 23 yerinden hançerlenerek öldürülmüştür (Caşın, 2008, s. 225). Taçalan ve Etingü’ye (1973, ss.17-25) göre, siyasal tarihte yaşanan en önemli terör eylemleri arasında olan İslam Halifeleri Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali’nin öldürülmeleri de, terörün Müslümanlar arasında şiddetin ilk kapısını açan saldırılar olmuştur.

Terörizmin ilk örgütlü yapılanması bugün dahi bir kaos ortamını andıran Ortadoğu’da ortaya çıkmıştır. Filistin’de kurulan Zealot’lar I. Yüzyılda Romalılara karşı sistemli ilk terör organizasyonu oluşturmuşlardır. Chaliand ve Blin(2016, ss. 65-66) Zealotları şu şekilde anlatmıştır:

“Roma vatandaşı, I. yüzyıl Yahudi tarihçi, kraliyet ailesi ve din müdafisi olan Flavius Josephus, Zealotları tasvir etmek için Romalılar tarafından kullanılan jenerik terim olan ve sicarius (hançerle öldürülen) kelimesinden gelen Sicarii terimini kullanır. Yahudilerin Roma’ya karşı başkaldırıların asıl sebebi, imparatorlukta Romalı yetkilileri milattan sonra ilk yıllarda yaptıkları sayım olmuştur. Sayım açıkça Yahudilerin yabancı bir otoritenin tebaası oldukları gösterdiğinden, Yahudiler tarafından bir aşağılanma gibi hissedildi. İşler tam olarak Milattan Sonra (M.S) 6 yılında alevlendi, yani bir yüzyıldan fazladır (M.Ö. 129’dan beri) belli bir derece bağımsızlıktan ve refaktan yararlanabilmiş olan Yahudilerin tarihinde belirleyici bir dönemece işaret eden bir olay olan Büyük Hirodes’in ölümünden sekiz yıl sonra, bir başkaldırının öncü işaretleri daha M.Ö 4 yılından beri ortadaydı, ama asıl M.S. 6 yılında Zealotlar imparatorluk yetkililerine karşı savaşmak üzere örgütlendiler. [...] İlk arbedelerden sonra, Suriye valisi Varus, başkaldırının zor duruma düşürdüğü garnizonları desteklemek için iki Roma lejyonu gönderdi. Varus asileri ezmeyi başardı ve aralarından iki binini çarınca gererek bir örnek teşkil etmeye karar verdi. Bu eylemin amacı, halk üzerinde, onları başkaldırıya devam etmekten caydıracak denli güçlü bir psikolojik şok yaratmaktı. Bu on yıllarca sürecek olan savaşta ilk terör kullanımıydı ”Chaliand ve Blin (2016, ss. 65-66).

Günümüze ulaşabilen kısıtlı bilgiler ışığında anladığımız üzere Zealot hareketi dinsel motiflere dayanan ve Roma devletinin boyunduruğu altına girmek için yaptıkları mücadele çerçevesinde haklı oluşlarını halk tarafına meşru bir hareket gibi göstererek kurdukları bu yapılanma doğrultusunda gerek Roma askerlerini gerekse üst makamlarından ve sivillerden kişileri öldürerek geniş çapta eylemler yapmayı başarmışlardır. Zealotların yapmış olduğu kanlı eylemler sonrasında ortalama bin sene sonra Ortadoğu’da Haşhaşiler ortaya çıkmıştı.

Haşhaşiler dönemine tekabül eden tarihi geçmiş irdelendiğinde bu oluşumun XI. yüzyılda İran’da faaliyet gösterdiği ortaya çıkmaktadır. Haşhaşi yapılanmasının tarihi oluşumuna bakıldığında ise terörizmin tezahürlerini görmemiz mümkündür.

“Haşhaşiler, Müslüman Şii mezhebine mensup olmakla birlikte gerçek İslam’ı dejenere ettikleri gerekçesi ile suçlu buldukları Müslüman devlet yöneticilerine karşı suikast saldırıları düzenleyen, din adına terör faaliyetlerini meşru olduğunu savunan, dinsel içerikli terörün temsilcileri olarak tanımlanabilirler. Haşhaşiler bu bağlamda, bir tür Mesihçi yaklaşım ile siyasal ve dinsel hedeflerini gerçekleştirilebilmek için yaklaşık iki yüzyıl şiddet ve terörü silah olarak kullanan bir grup olma özelliği sergilemişlerdir. Haşhaşiler, eylem coğrafyası olarak İran, Mısır ve Suriye’de faaliyet gösterirken hedef olarak İslam halifeleri ve yöneticilerine karşı eylemler düzenlemişlerdir” (Caşın, 2016, s. 232).

Klasik terörizm faaliyetlerinin sürdüğü tarihsel süreç, Fransız İhtilali döneminde terörizm literatürü açısından farklı bir dönüm noktası içine girmiştir. Özellikle, dönemin aydınları tarafından terörizm konusunun kendi içerisinde Jakoben zihniyetle birlikte, modernleşme sürecinin başladığı vurgulanmıştır.

XIX. yüzyıl dünya tarihine gelindiğinde Çarlık Rusya dönemine denk gelen ve günümüz sistemli terörizmin ilk örneğini taşıyan anarşizm adına örgütlenmiş Norodyana Volya adlı terörist örgüt devlet karşıtı eylemlere başvurmuştur. Bu eylemler hükümeti devirmek adına yapılan ve şiddeti ağır ölçüde kullanan Rus anarşistlerdir. Aynı döneme denk gelen Balkanlardaki halkların ayaklanması ve Ermeni terörünün baş göstermesi ise Osmanlı’yı terörle tanıştırmıştır. Bu yüzyıl içerisinde baktığımızda Avrupa’nın Fransa, Almanya, Avusturya gibi ülkeleri başta olmak üzere Rusya’da yaşanan terör olayları, devrimci düşüncelerin stratejik olarak hayata geçirilmesi için araç olarak kullanılmışlar.

Terör, resmi olarak devlet siyaseti olarak kabul edilmemiş olsa bile otoriter Hitler Almanya'sı, Mussolini İtalya'sı ve Sovyetler Birliğinde devlet politikası olarak da kullanılmıştır. Çitlioğlu'na (2006, s. 88) göre, “bu ülkelerde herhangi bir yasal sınırlama olmaksızın korku ortamı yaratmak ve resmi ideolojiyle devletin ilan ettiği ekonomik, toplumsal ve siyasal amaçları halka benimsetmek için tutuklama, hapis, işkence ve idama başvurulmuştur.” I. Dünya Savaşı sonrasında Rusya'da Stalin, İtalya'da Mussolini ve Almanya'da Hitler yönetimleri, kendi yurttaşlarına bu türeden eylemleri geniş çapta uygulamışlardır. Güzel'e (2002, s.10) göre, “birbirine karşı olan iki ideoloji, komünizm ile faşizm, terörü aynı amaç için; halkı mevcut düzene bağlamak, karşı çıkamaz hale getirmek, muhalefeti bastırmak için başvurulacak bir yol olarak benimserler. Bu dönemde teröre bakış, aynı Fransız Devrimi sırasında olduğu gibidir.”

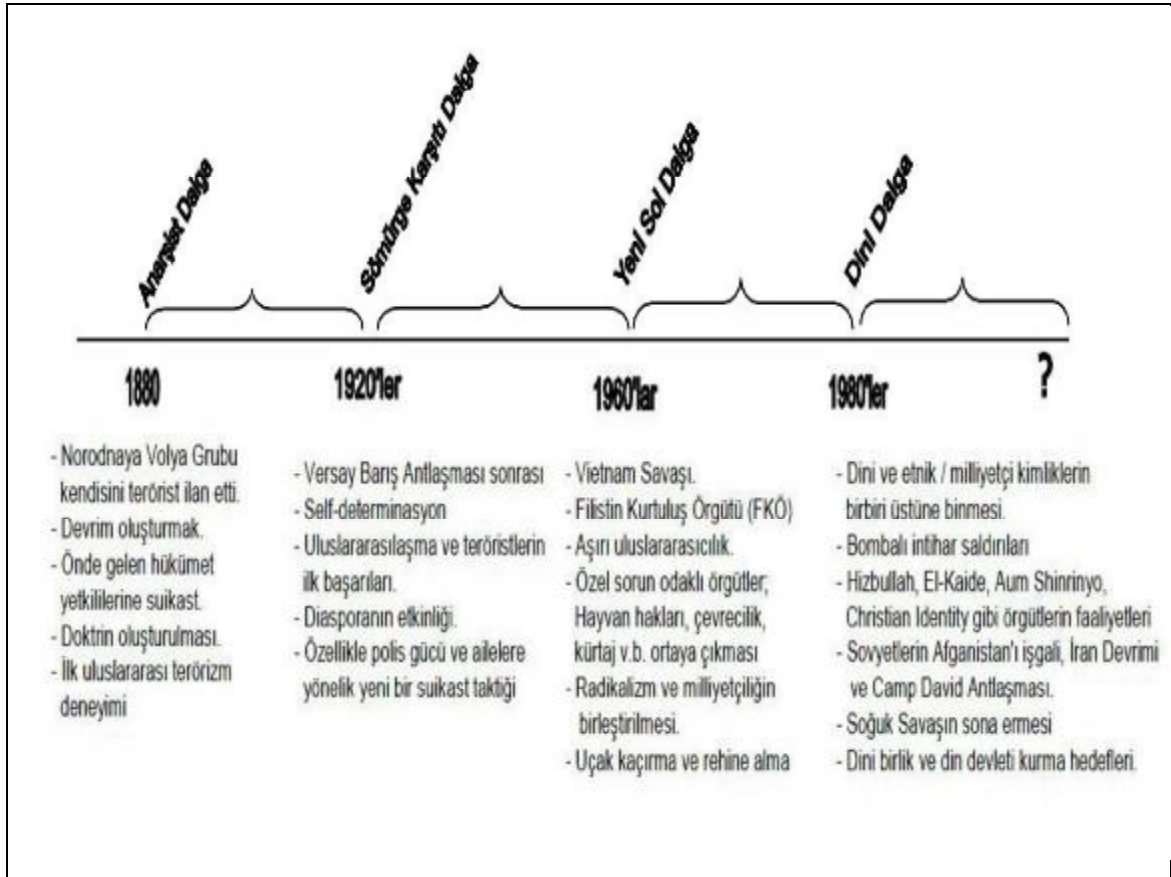
İkinci dünya savaşından sonra sahadan çekilen ülkelerin boşalan yerini vekalet savaşları almaya başlar. Özellikle Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSBC) arasında yaşanan soğuk savaş dönemi, ülkelerin birbirlerine olan karşıt ideolojileri doğrultusunda teröre başvurmalarının ardından ilk olarak “devlet destekli terör” kavramının ortaya çıkarıldığını söyleyebiliriz.

Küreselleşmeye giden terör olayları karşılıklı cephe savaşları yapan ülkelerin zaman içerisinde sahadan çekilerek örgütleri ön plana sürmesiyle ileri boyuta taşınmıştır. SSCB'nin yıkılması karşısında ki güç olan ABD'yi lider konuma getirmekle birlikte daha nitelikle daha üstün ve daha özgüvenli bir ülke konumuna yükseltmiştir. Fakat Usame Bin Ladin'in kurduğu El Kaide isimli örgütün 11 Eylül 2001 tarihinde yapmış olduğu emsali görülmemiş terörist eylem sonrasında hiçbir devletin, teröre maruz kalmama garantisine sahip olmadığı göstermiştir. ABD adına açıklama yapan Başkan George Bush, 11 Eylül saldırıları sonrasında Amerika'nın terörle mücadelesinde terörün her nerede olursa olsun yakalanıp yok edileceğinden söz etmiştir.

Terörün tarih boyu gelişme göstermesi bugün itibariyle karşımıza Modern Terör kavramı olarak gelmiş ve bu modernite karşısında insanlık farklı önleme yollarına başvurmuştur. Bunu önleme faaliyetlerini gerçekleştirirken sürdürülen güvenlik politikaları, terörü kullanma hadisesi olarak vukuu bulmuş neticesinde devlet terörü ortaya çıkmıştır. Güvenlik politikaları sonucu oluşan daha fazla terör bugün hala Ortadoğu politikaları neticesinde yaşanmakla birlikte bölge halkına vermiş olduğu endişe ve korku da terörizmin geldiği boyutu göstermektedir. Bütün bu karmaşık yapı ile iç içe geçen ve belirsiz bir hal alan terör olgusu yıllar boyunca kendi içerisinde belli

bir hiyerarşi yapısı izlemiş ve kendini dejenere ederek sistemsel yapı haline gelmiştir. terör tarihinin iz düşümünü aldığımızda günümüze denk gelen kısımda franchising terör organizasyonları baş göstermekte yani ihale usulü terör organizasyonları yapılmaktadır.

Modern terörizmin tarihi akademisyenler arasında hala tartışma konusuyken terörizm tarihini dört dalga teorisi ile açıklanmaya çalışılmaktadır.

Şekil 1. Terörist örgütlerde örgütsel öğrenme

Kaynak: Bayer, 2007

Tarihsel değişim, terörün yapısı ve olgusu ile birlikte tanımını da değiştirmiş, farklı coğrafyalarda gerek hukuki gerek etimolojik açıdan başka kavramlara, anlamlara bürümüştür. Bu bölümden sonra yaratılış tarihinden itibaren insanlığın hayatına konu olan terörün yine insanlık tarafından çıkarlar doğrultusunda değişkenlik göstermesinin ardından ortaya çıkan tanım sorununa değinmek tam isabet olacaktır. Çünkü yıllara göre terör olaylarının çeşitlenmesi insanlığın toprak bütünlüğünü koruma ya da yeni topraklara ulaşma amacıyla kendi mantaliteri doğrultusunda tanımlar üretmesi tarih ve tanım konusunu sarmal halde günümüze kadar getirmiştir.

1.2. Terörün Nedenleri

Terör ve terörizm olayları artık günümüzde sadece güvenlik eksenli sorunların ötesine geçmiş özellikle terörizmin tanımı, nedenleri ve çözümü boyutunda ele alındığında güvenlik haricinde yapılara da gereksinim duyulmaya başlanmıştır. Teröre ortak bir tanım ortaya koymak kadar nedenlerini sıralamakta oldukça zor bir süreçtir. Coğrafyalar, kültürler ve sosyolojik yapılar farklılık gösterdikçe terörü ortaya koyan nedenlerde farklılık göstermektedir. Terörle mücadele konusunda bir sonuca varmak bu kapsamda başarıya ulaşmak için şüphesiz terörün tanımı kadar terörün nedenleri de önemlidir. Terörle mücadele konusunda nedenlerin ortaya konması teröre karşı alınacak her türlü tedbir için stratejik olarak önem arz etmektedir.

Terörün oluşmasındaki etmenler ne kadar çeşitlilik gösterirse gösterecek odak noktasında bir insani varlığın olduğunu unutmamamız gerekir. Burada yeni bir yaklaşım olarak ortaya atılmış olduğumuz konu her ne kadar sosyolojik, psikolojik, ekonomik ya da siyasal konular bakımından farklı nedenlere bağlanıp bu alanlarda çözümler üretilmeye çalışılsa da bütün bu etkinlikleri yapan kişi ve kişilerin insani bir varlık olduğunu ortaya koymamız gerekir. Kişi odaklı olarak özelden genele doğru yapılan tespitler terörün nedenlerini öğrenme bağlamında atılacak her türlü adım, aslında terörü bitirme odaklı atılacak bir adım olarak da ortaya çıkacaktır. Her bireyin yaşamış olduğu ortamdaki olaylardan etkilenmesi psikolojisi ve bilinçaltı kavramı neticesinde teröre destek vermesi ve terör örgütlerine katılması, sonuç olarak bize gösteriyor ki kişisel olarak yapılan terörü çözme odaklı yaklaşımlar nihai hedefler açısından daha doğrudur.

Ülke içerisinde ki mevcut sistemin politik, ekonomik ve insani gereksinimlerin hepsine karşılık vermesi dahi terörün çözümüne etken olmayabilmektedir. Ülkenin sınırları dahilinde hayat yaşam standardının yüksek olması diğer ülkelerden gelen terör olaylarını engelleyemediği öngörülürse sadece bir ülkenin içerisinde yapılan radikal değişiklikler ve pozitif ekonomi trendleri hiçbir işe yaramamaktadır. Terör ve terörizm yüksek yaşam kalitesi olsa dahi ülke içerisinde mevcut olan sorunlar ya da sorun olmasa dahi dış etmenler vasıtasıyla özellikle etnik ve mezhepsel farklılıkları kullanıp belli şartları oluşturarak ortaya çıkarılabilen olaylardır. Her ülke sınırları içerisinde muhakkak ki farklı din, dil ve etnik yapıya sahip olan insan popülasyonu mevcuttur. Değişik kökenlere sahip insanların bir arada yaşamış olduğu topraklar bu farklılıklarının kullanılmasıyla sürekli terörü yaşamış ve bu homojenize yapıları bir başkası tarafından sürekli ayrıştırılarak huzursuzluk, baskı ve zulüm olarak ruhsal

dezenformasyonlar ve çöküşlerle halkları ve devletlerini dünya entegre sisteminden egale edilmiş, kolay yönlendirilmeye hazır hale getirilmiştir.

Türkiye açısından terörün ortaya çıkışı hususunda yapılan araştırmalarda ortaya çıkan etmenler ‘terör örgütlerinin’ söylemlerine göre; hali hazırda bulunan siyasi rejimlerin ülkeyi iyi yönetemediği, ekonomik kıtlık altında insanların kendisini baskı altında hissetmesi, din ve inançların özgürce yaşanmaması, kendi etnik yapılarının devlet tarafından ezildiği ve özgürlük alanlarının kısıtlandığı gibi birkaç şekilde söylemlerden oluşmaktadır.

Erdoğan, (1987, ss. 11-19) tarafından 1980 öncesi terör eylemleri sosyolojik açıdan değerlendirilerek terörün nedenlerini “Yetersiz ve hatalı sosyalizasyon, dış ülkelerden destek, resmi sosyal organizasyonlarda çözülme, partizanlık, iktidar-muhalefet uyumsuzluğu, ekonomik kriz, bürokratik ve idari bozulma, hızlı değişime cevap veremeyen, zayıf ve yetersiz müeyyideler, karamsarlık ve toplumda huzursuzluk olduğu inancının canlı tutulması, sosyal kontrolü sağlamaya hizmet eden şahıs ve kurumların yıpratılması, aile yapısının bozukluğu, istismar, akran grubunun etkisi” olarak gösterilmiştir.

Terör ve terörizme neden olan etkenlerin iyi tespiti bizi terörün oluşum noktasından alarak bitirilmesi hususunda yapılması gerekenler nedir sorusuna net olarak cevap vermemize yardımcı olacaktır. Bu yüzden amacımız terörü ortaya çıkarıp yaygınlaşmasını sağlayan nedenlerle, terörün gerçek nedenlerini tespit etmektir. Bu yönde yapılacak olan etkili tespit çalışmaları terörün ve terörizmin yaygınlaşmasına engel olacaktır. Bu alanda terörizme nedensellik teşkil eden ekonomik, siyasi ve sosyo-kültürel olgular irdelemek gerekmektedir.

Ekonomik nedenler açısından bakıldığında, bireylerin yaşamlarını sürdürdükleri hayat içerisinde özgürce davranmaları ve bağımsız olmaları açısından en önemli etkidir. Şöyle ki; eğer toplum ekonomik olarak geri kalmış herhangi bir gelire sahip olmayan çoğunluktan ya da emek iş gücü fazla ve gelirin az olduğu bir alanda yaşıyorsa içinde bulunduğu ekonomik bunalım kişiyi rejime karşı isyana sevk edecektir. Ekonomik olarak bunalım yaşayanların tamamen teröre karışacağı olgusu tabii ki yanlıştır fakat psikolojik olarak bu durum kişilerde farklı etkiler yaratabilir. Ekonomik kaynakları yetersiz olan ve toplumu üretimine sevk edemeyen ülkelerde insanlar çözümü başka alternatiflerde ararlar. Mevcut bozukluğun ana sebebinin devlet olduğu konusunda çıkarım yapan kişiler kitlesel halde devletler karşı örgütlenmekte ve böylece kendilerince haksızlığa karşı mücadele etmektedirler. Bu bağlamda bakıldığında

ekonomik gücü yetersiz kişileri kazanmak daha kolaydır. Çünkü ekonomik olarak kendini yetersiz gören kişiler zaman içerisinde toplumdan kendisi soyutlar ve öz güvenleri yitip bir şekilde kendilerini dışlanmış hissederler. Ekonomik yetersizlik gibi konular terör örgütleri tarafından propaganda malzemesi olarak kullanılır ve bu alan kendilerine yandaş toplamada etkili şekilde rol oynar.

Ekonomik durum ve terör faaliyetlerine katılan kişiler arasındaki bağlantı bazı araştırmacılar tarafından ortaya çıkarılmıştır. Örnek olarak Akşen' in (2002, s. 60) araştırmasında ki anket sonucunu ele alırsak teröre karışanların %70'inin dar gelirli olduğu ve teröre eğilimlerin yaşam şartlarının zorluğundan kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır. Dar gelir durumunun yanı sıra insanları teröre iten bir diğer ekonomik etken ise gelir dağılımı sorunudur. Gelir dağılımında ortaya çıkan adaletsizlik toplumu sınıflandırmaya ve ayrıştırmaya götürmektedir.

Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Departmanı (UNDESA),2005 Yılı Dünyada Sosyal Durum: Eşitsizlik Durumu raporunda, ulusal ve uluslararası düzeydeki terör eylemleri ve şiddetin, ekonomik ve sosyal eşitsizlikler ile kıt kaynaklar üzerindeki rekabetten kaynaklandığı, kaynaklar ne kadar kıtsa şiddetin o kadar arttığı belirtilmiştir (ss.5-6). Bu raporda, fakir ülkelerin zenginlere göre iç savaşa daha çok eğilimli olduğu ve bir kez iç savaş yaşayan ülkelerin ise daha da fakirleştiği, eşitsizliğin yüksek olduğu ülkelerde şiddetin daha yaygın olduğu ifade edilmiştir (UNDESA, 2005, s.91-92).

Ekonomik sebepler ve terör arasındaki bağlantı çeşitli araştırmalara konu olmuş ve olumsuz ekonomik koşulların terörün artmasına yol açtığı ortaya konulmuştur. Rusya'da 1997 yılında yapılan bir araştırma da SSCB'nin dağılmasının ardından Moskova'da gençler arasındaki suç oranının %68'e çıktığı tespit edilmiştir. "1995 yılında, Rusya genelinde, 3000 suç örgütü liderinin ve 30.000 örgüt mensubunun organize suçlara ihraç ettiği, bu örgütlerin 300 tanesinin ise, uluslararası suç örgütleri ile bağlantılı oldukları Rus Kriminal makamlarınca açıklanmıştır"(Tanya, 1998, Akt.: Caşın, 2008).

Sosyo kültürel nedenler açısından bakıldığında kültürel yapı terörü tetikleyen bir başka etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Terör nedeniyle yerlerinden göç etmek zorunda olan insanların yeni yurt edindikleri yere uyum sağlayamamaları, ailesel kopuklukları, çevresel değişiklik ve komşuluk bağlarının zayıf olması, sosyal yapının değişmesi teknolojik ve kültürel değişikliğe ayak uyduramama gibi başlıca sorunlar sarmal şekilde yeniden terörün oluşmasını etkilemektedir.

Bu değişimleri bir araç olarak kullanan terörist faaliyetler, kitleleri etkilemeleri ve toplumu çeşitli gruplara ayırarak yaşanan olağan şeyleri öngörölmez hale getirerek ayrışmaları hızlandırmaları bu konunun ne kadar istismara açık bir alan olduğunu gözler önüne sermektedir. Toplumda yer edinmiş önemli değerleri toplum içerisinde ikilem yaratıp karşıtlık çıkartarak problemler üreten şiddet taraftarları, çatışmalar çıkartarak nihai hedeflerine ulaşmaktadır. Bu hususta kültürel değerlerin saf dışı bırakılması ve milletin farklılaşması ile kamplaşmaların başlaması terör örgütlerinin nihai hedefidir.

Terör örgütlerine katılımda ailenin rolü de önemli bir yer tutmaktadır. Bu konuda yapılan araştırmalar evli kişilerin terör örgütlerine katılımının bekarlara göre daha az olduğunu göstermektedir. Akşen'in (2001) yaptığı araştırma anketlerine katılanların %64'ü bekar, %34.7'si evlidir.“Bunun sebebi, ferдин aile kurunca sorumluluklarının kendini aşıp başkalarını da kapsamasıdır. Evlilik ile beraber ferдин aile sorumluluğunu üzerine alması, ailesi ile ilgilenmek mecburiyeti, ailesine zaman ayırmak istemesi, ferдин daha ılımlı olabileceğini, şiddet eğiliminin azalabileceğini düşündürmektedir.” (Akşen, 2001, akt.: Türköz, 2002, s. 63). Bunun yanı sıra, çok çocuklu ve dar gelirlili ailelerin çocuklarının ve ailelerinden uzak bireylerin terör örgütlerine daha kolay katıldıkları ortaya çıkarılmıştır (Akşen,2001, akt.: Türköz, 2002, s. 63).

Siyasi bağlamlar neticesinde incelendiğinde tamda terör ve terörizm kavramlarının ayırım noktasına denk gelmiş bulunmaktayız. İlerleyen bölümlerde terör ve terörizmi tanımlama sorununa değinilecek, bu kavramların farklı anlamlara tekabül ettiği fakat günümüze gelindiğinde iç içe geçerek aynı anlamlarda kullanılabilir hale geldiği vurgulanacaktır. Bu nokta itibariyle terörün terörizme dönüşmesi, terör tanımı içerisinde yer alan korku ve şiddet durumunun siyasal nedenlerinde eklenmesiyle terörizm kavramını ortaya çıkardığını söyleyebiliriz. Yani terörizm kavramı, terör tanımına ek olarak siyasal şiddet ve siyasal nedenlerin meydana gelmesiyle ortaya çıkmaktadır.

Terörizme etkisi olan nedenler arasında günümüze kadar göz önünde bulunan en önemli etken siyasettir. Terör örgütlerinin propaganda aleti olarak kullandıkları ekonomi, hukuk, kültür, sosyal, eğitim, sağlık, özgürlük gibi konuların çözüm yeri olarak görülen siyasal kurumların çözüm üretmemesi ya da terör oluşturmak isteyenlerin bu boşluktan yararlanması neticesinde siyaset kurumlarını yıpratmaya ve yıkmaya yönelik faaliyetlerin oluşturulduğu alandır.

Demokratik yaşamın tam anlamıyla yerleşemediği ülkelerde, kişilerin kendisini şiddet eylemleriyle ifade etmeye çalışması ülkedeki huzur ve düzeni bozarak terör ortamına ve kaosa sürüklenmesi kaçınılmazdır. Özellikle siyasal kökenli farklı ideolojideki yapılanmaların çatışmaları ülke içinde istikrarsızlığa ve keşmekeşliğe en temel etmen olabilmektedir. Ülkesel bazda baktığımızda genel olarak despotizm ve diktatörlükle yönetilen ülkelerde patlak veren terör olayları genel olarak bakıldığında ise, her yönetim şeklinde ortaya çıkabilmektedir. Bu sebeple, terörün sadece siyasi rejime yapılmış bir eylem olarak görmek yetersizdir. Burada bakılması gereken bir başka ve önemli olan husus uluslararası çıkar ilişkilerinden doğan ve mutabık kalınamayan politik konularda taraf ülkelerin birbirlerine uyguladığı ve taşeron olarak kullandığı terör örgütlerince siyasal aktörleri yıkmaya kalkışması terörün siyasal nedenleri arasında yerini en başlarda almaktadır.

1.3. Uluslararası Hukukta Terör ve Terörizm Kavramı

Terör, insanlık tarihinin var olduğu andan itibaren günümüze kadar ulaşmasına ve üzerinde birçok araştırma ile hayatın aktifliği içerisinde yer almasına karşın uluslararası alanda tanımlama konusu tartışmalıdır. Terör günümüzde insanoğlu ile birlikte insanlığın bir araya gelerek var ettiği, devletleri yakından ilgilendiren bir konudur. Tarih boyunca devletler dolaylı yada doğrudan bir şekilde teröre maruz kalmaktadır. Devletler bu mağduriyet ile birlikte terörle olan mücadelelerinde yapılan savunmalarını meşrulaştırmak için farklı tanımlar yapmış ve bu nedenle farklı anlamlar kazanan terörün tanımlanması evrenselliğe ulaşamamıştır. İnsanlığa ve devlete karşı işlenen suçlar ile şiddet olaylarının farklı coğrafyalarda değişiklik göstermesi ve insanoğlunun varlığını tehdit altında tutan terör olayları her geçen zamanda yeni tanımsal boyutlara ulaşarak çeşitliliğini artırmış, eylemlerini sürdürmüş nihayetinde de dünya ülkelerince ortak bir tanımlama gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

Terör kavramını tanımlama sorunu günümüz de üzerinde çalışılan ve akademik sahada en yoğun araştırmalar yapılan alanlardan biri olmasına rağmen görüldüğü gibi kavramsal açıklık getirilmesi oldukça zordur. Çünkü terör tanımı; değişen dünya şartları dikkate alındığında açıklanması zor bir hal almıştır. Tarihinin uzun yıllar öncesine dayanmasına ve birlikte iç içe yaşamamıza rağmen tanımın tam olarak ortaya konamaması günümüzde en büyük problem ve etkidir. En başta belirtmemiz gereken başka bir hususta herkesçe karıştırılan ve aynı yargılar üzerinden yorumlanan terör ve

terörizm kavramının farklı anlamlar taşıdığı konusudur. Şiddet, yasa dışı davranış, tehdit gibi konuları çağrıştıran terör ve terörizm olayları farklı kavramlardır.

“Terör, hem şiddet yoluyla yaratılan korku ortamı, hem de bu ortamı yaratan şiddet eylemini ifade etmektedir”(Zafer, 1998, ss. 9-10). “Terörizm ise, uzun süreli korku ve dehşet durumunu ifade eden terörden farklı olarak, siyasi amaçlar için örgütlü, sistemli ve sürekli terör kullanmayı yöntem olarak benimseyen bir strateji anlayışıdır”(Başeren, 1998, s. 157). Bassiouni (1999, s. 771) bu konuda:

“Bu iki farklı tanıma sahip konuların birbirinin yerine kullanıldığı görülmektedir. Bu noktada terör, terörizm ve terörist kavramları arasındaki farkın belirlenmesinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Terörün korku yaratmaya yönelik genel bir kavramı yansıtmasına karşılık, terörizm korku ortamı yaratmaya yönelik şiddet sürecini tanımladığını, terörist kavramının ise terör eylemini gerçekleştiren saldırgana verilen isimdir” demektedir (Bassiouni, 1999, s.771).

1.3.1. Terör ve Terörizmi Tanımlama Çalışmaları

Terör ve terörizm günümüzde akademik ve siyasal düzlemde farklı yönleriyle ele alınmakta ve bu bakış açıları itibarı ile yeterli olmamaktadır. Akademisyen ve siyasiler tarafından yapılan analizlerin o gün koşullarına göre tanım ortaya koymaları hem dönemim izleri silindikten sonraki tanımın geçerliliğini ortadan kaldırmakta hem de ideoloji ve benliklerini yaptıkları tanıma yansıtmalarına sebep olmaktadır.

Terör eylemlerinin uluslararası bir sorun olarak ortaya çıkması ile birlikte devletler bir yandan hukuk açısından terörle mücadele kapsamında elde edilen veriler ışığında kanunî düzenlemeler yapmış, bir yandan da uluslararası alanda çalışmalara başlamışlardır. Dugard (1974,akt.:Topal, 2004)kanuni düzenlemelerin tarihçesi ile ilgili:

“Terörizmi tanımlamaya yönelik ilk adım 1937 yılında Terörizmle Mücadele ve Terörizmin Önlenmesine Dair Sözleşme kapsamında ele alınmıştır. Sözleşme’nin içeriğinde siyasî suç kavramı ve hangi eylemlerin terör eylemi olduğu hususunda uzlaşmaya varılamamış olması sebebiyle başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Fakat Yugoslavya Kralı I. Alexander ve Fransa Dışişleri Bakanı Louis Barthou’nun suikast sonucu öldürülmelerinin etkisiyle taraflar uzlaşmış ve söz konusu Sözleşme akdedilmiştir” demektedir (Dugard, 1974, ss. 67-70, akt.:Topal, 2004, s. 8).

Terör ve terörizm hakkında yapılan tanımlamalar ve uluslararası sözleşmeler ışığında örgütsel bağlamda çerçevemizi çizmeye, tanımı belirgin hale getirmeye çalışalım.

1.3.1.1. Akademik Bağlamda Tanımlama

“Uluslararası terörün ve terörizmin tanımlanmasında farklı anlamlar kullanılması ve açıklanması açısından çok geniş boyutlara ulaşması terörün yapılış biçimi ve desteklenişi gibi farklı ölçütlerle değişen konjonktür neticesinde toplumda farklı algılamalara sebep olmuş ve birden fazla anlam kazanmıştır. Alex Schmid (1984) yılında yazdığı kitabında, 1936-1981 yılları arasında birbirinden farklı 109 terörizm tanımı yapıldığını söylemektedir.”

Terörizm kavramının açıklanması konusunda kapsamlı araştırmalar yapan Schmid’e göre terörizmin tanımı şöyledir:

“Terörizm, gizli bireyler ya da gruplar tarafından kendine özgü suç işleme amacıyla veya siyasi nedenlerle, suikastın aksine şiddetin doğrudan hedeflerinin ana hedefler olmadığı, tekrarlanan şiddet eylemlerini kullanarak toplumda genel bir kaygıya sebep olan bir yöntemdir. Terörist, kurbanlar ve ana hedefler arasındaki tehdit ve şiddet tabanlı iletişim sürecinde korkutma, baskı kurma ya da propaganda yapma amaçlarından öncelikli olana göre, esas bir terör hedefine, talepler hedefine veya bir ilgilenme hedefine dönüştürülerek manipüle etmek için kullanılır” (Schmid, 1998, s. 28).

Dönmezer’ e göre (1984);“şiddetin sosyal, ulusal, ırki, dinsel, fesat çıkarıcı ve benzer diğer maksatlarla ve sosyal sınıflar arasında çatışma, savaşı tahrik etmek üzere planlı ve hukuk dışı olarak kullanılmasını terörizm olarak tanımlamıştır”(s. 82).

Şahin Kurt’a göre (1984);” terörizm, bireylerin grupların ya da devletlerin siyasal bir amaçla başka kişi ve gruplara karşı giriştiği, savaş dışı sistemli ve sürekli, terör kullanmayı yöntem olarak benimseyen strateji anlayışına denir”(s. 14).

Tamara Makarenko (2010) ise terörizmin tanımlanmasına yönelik olarak belirli unsurlar tespit etmiştir.

“İlk olarak bir kişinin yapmış olduğu şiddetin terör sayılamayacağı, çünkü terörizmin örgütlü bir grup tarafından gerçekleştirilen şiddet tehdidi ya da şiddet

hareketi olduğu unsurdur. İkinci unsur, Terörizmin, daha önceden belirlenmiş bir düşman ya da toplumun belli bir kesimi üzerinde korku yaratmayı amaçlaması, korkutma amacıyla sindirme ve baskı yolunun kullanılması unsurdur. Terörizmin, önceden belirlenmiş bir politik amacı gerçekleştirmek amacıyla, mevcut politik davranışı değiştirmeye yönelik eylem olarak kullanılması üçüncü unsur. Terörizmin, hedefini vermek istediği mesaja göre seçmesi dördüncü unsur, Düşmanlarının dirençlerini kırarak kendi taleplerini kabul ettirmeye zorlaması beşinci unsurdur”(Makeronko, 2010, s. 8).

Chomsky’e (2001) göre; “terörizm, sivil toplumu korkutma veya baskı altına alma, korkutma veya baskı altına alma yoluyla hükümetin politikalarını etkileme ya da suikast, kaçırma yoluyla hükümetin tutumunu etkileme niyeti içeren aktiviteler olarak tanımlanmaktadır”(s. 16).

Hoffman’a (1998) göre; “terörizm, politik değişimler yaratma amacıyla uygulanan şiddet veya şiddet tehdidi yoluyla, korkunun kasıtlı olarak yaratılması ya da var olan korkunun istismar edilmesidir” (s. 43).

Yapılmış olan tanımlamalarda görüldüğü üzere terörizm, tanımlayanın olduğu yere, ideolojik görüşüne, sosyal ve siyasal yapısına göre oldukça çeşitli şekillerde tanımlanmaktadır. Birçok araştırmacı ve akademisyen terörizm kavramının uluslararası boyutta kabul edilen objektif bir tanımının yapılamayacağından bahsetmektedir. Buna istinaden Ganor’un (2008) ünlü “birinin teröristi, diğerinin özgürlük savaşçısıdır” söylemi yaygın olarak kullanılmaktadır (s. 287).

1.3.1.2. Uluslararası Örgütler Bağlamında Tanımlama

Terörizm konusunda uluslararası hukuk literatüründe bazı tespitler ve tanımlamalar yer alsa da devletler arasında ortak ve genel kabul görmüş ortak bir tanım yapılamamıştır. Uluslararası örgütler açısından baktığımızda aynı devletin farklı organlarında dahi terörizm hakkında yapılan tanımlamaların farklılaştığı görülmektedir. Bu farklılaşma ele alındığında, terörizmin devletler nezdinde kabul edilmiş tek bir tanımına ulaşmak mümkün olmamakla birlikte sadece örgütlerce kabul edilmiş hukuksal metinlerde yer alan tanımlara ulaşılabilme mümkündür.

Avrupa Birliği üye ülkeleri ele alınacak olursa Avrupa Birliği’nde de kabul edilmiş ve uygulanan tek bir tanım ve politika olmadığı görülmektedir. Birliğin 13 Haziran 2002 yılında aldığı ‘Çerçeve Karar’da (2002/475/JHA), terör eylemleri “bir

halkı ciddi şekilde sindirme, bir devleti veya uluslararası örgütünü bir eylemi işlemeye veya işlemekten kaçınmaya gayri meşru olarak zorlama veya bir ülkenin veya uluslararası örgütün temel siyasi, anayasal, ekonomik veya sosyal yapılarını ciddi şekilde istikrarsızlaştırma veya yıkma amacıyla işlenen bir ülkeye veya uluslararası örgüte ciddi şekilde zarar verebilecek eylemler” olarak tanımlanmıştır. 2008 yılında aldığı başka bir ‘Çerçeve Karar’la (2008/919/JHA) ise bu karara bazı eklemeler ve düzeltmeler getirmiştir. Bu tutarsız uygulamalar diğer ülkelerle olan ilişkilerine de zarar vermektedir. Örneğin, Türkiye Cumhuriyeti ile yürütülen vize serbestisi görüşmelerinde öne sürülen AB ve Türkiye Cumhuriyeti’nin terör politikalarının uyumlulaştırılması konusu, terör tanımındaki tutarsızlık yüzünden çıkmaza girmiştir (Habertürk, 2016).

Afrika Birliği Örgütü ise Terörü Önleme ve Mücadele Sözleşmesi (1999, ss.2-3) 1. Maddesin 3. bendinde terörizmi tanımlasa da 3. Maddesinde bu duruma istisnalar getirerek uluslararası hukuka uygun şekilde kullanılan meşru self determinasyon ve bağımsızlık haklarının ve “yabancı güçler tarafından gerçekleştirilen sömürgeciliğe, işgale, saldırganlığa ve baskınlığa karşı silahlı mücadele”yi de içeren durumların meşru müdafaa kapsamında kabul edilerek terör eylemleri sayılmayacağını belirtmiştir.

Birleşmiş Milletler gerek Güvenlik konseyi gerekse Genel kurul kararları ile uluslararası hukukta kullanılabilir bir tanım oluşturma konusunda başarısız olmuştur. Genel Kurul Kararlarında genellikle “masum insanların canlarını alan ve temel insan haklarını tehlikeye atan eylemler”(BM Sembol No: A/RES/3034(XXVII) olarak tanımlanan terör eylemleri genellikle spesifik olaylara karşı alınan kararlarda belli suç tipleri sıralanarak, bunlara karşı mücadele edilmesini şart koşmuştur ve bu eylemler terörizm olarak nitelendirilmiştir. Birleşmiş Milletler Terörizmle Mücadele Ofisinin internet sayfasında terörizm konusu ile ilgili 19 adet uluslararası metin olsa da bu düzenlemelerde açık bir terörizm tanımı yoktur.

1.3.1.3. Ulusal Ceza Kanunları Bağlamında Tanımlama

Terörizm olaylarının değişik coğrafyalarda farklı şekillerde ortaya çıkması ve bölgesel farklılıklar neticesinde ülkelerin kendilerine uygun hukuksal düzenleme yapmaları terörizm hadisesinin önlenmesine doğrudan katkı sağlayamamaktadır. Aynı organizasyon ve örgütlere üye olan devletlerin dünyayı ilgilendiren konularda birbirlerine yakın şekilde kanun yapmaya çalışmaları tarafsız bir terör hukukunun doğmasını zorlaştırmaktadır. Diğer açıdan bakacak olursak bu ülkelerin birbirlerine

benzer kanunlar oluşturması dűnyanın lehine de olabilir. Örneęin belirlenmiş bir ereve içerisinde oluşturulan terör kanunların daha fazla ülkede aynı ayda yürürlüğe girmesiyle dűnyada daha etkili bir şekilde uygulamaya yol açarak terör olaylarını azaltabilir. Bu doğrultuda yapılacak olan ulusal kanunlar otoritelerin gleriyle birleşerek küresel bir biçimde yayılarak uluslararası alanda etkisini gösterebilir. Terör ve terörizm konusunda devletlerin tanımsal yaklaşımlarını da incelemek gerekmektedir.

Fransız mevzuatı incelendiğinde, “şiddet eylemlerinin terörizm kapsamına girmeleri için, bu eylemlerin sindirme ya da tedhiş yoluyla kamu dűzenini bozma amacı taşıyan bireysel ya da toplu bir girişim ile ilişki içinde olmaları gerekir” (ktem, 2007, s. 215). Amerika Birleřik Devletlerinde Terörizm tanımlaması ele alındığında, “Amerika Birleřik Devletleri ya da başka bir ülkenin ceza kanunlarına aykırı olarak şiddet, korku, zorlama veya bu yollarla hükümet politikalarına müdahale etmek, adam kaçırmak ya da devlet görevlilerine saldırı yoluyla kamu dűzenine müdahale etme niyetinde olan olayları kapsar” (şenocak, 2006, s. 19).

Almanya yasalarında ise örgüt kurma suçu için ağır cezalar verilmektedir ve ceza yasalarında terör olaylarını biraz daha geniş kapsamda ele almaktadır. “Nadiren de olsa bazı terör eylemleri örgüt kurulmadan gerçekleştirilebileceği gibi, bazı şiddet örgütleri de mutlaka terör amacı gtmezler. Öte yandan, bu dűzenlemeye göre bizatihi örgüt kurmak, on yıla dek varan hapis cezasıyla cezalandırılan bir suç oluşturmaktadır” (ktem, 2007,s. 218).

Portekiz hukukunda ise terör kapsamındaki eylemler, “ulusal çıkarları tehlikeye koyan devletin kurumlarını değiştirmeyi ya da bu kurumların mevcut işleyiş tarz ve dűzenini bozmayı amaçlayan, kamu makamlarını bir řey yapma ya da yapmamaya zorlayan ve birey ya da grupları tehdit eden eylemler” olarak belirtilmiştir (Beře, 2002, s. 28). İşpanyol hukukunda ise, “Anayasal dűzeni yıkmayı ve toplumsal barışı ciddi şekilde bozmayı amaçlayan eylemlerden” terör eylemleri olarak zikredilmiştir (Beře, 2002, s. 28).

Türkiye yasalarında ise terör 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 1. maddesinde,

“Cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik dűzeni değiştirmek, Devletin lkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını

tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir” şeklinde tanımlanmıştır.

1.3.2. Tanımlama Sorununun Nedenleri

Günümüzde terör ve terörizm kavramının uluslararası bağlamda nitelik kazanması ve geniş alanlara yayılması sonucunda tanım oldukça gelişmiş ve çeşitlenmiştir. Terör ve terörizmin artık sadece ülke içerisinde kalmayarak başka ülkelerin sınırları içerisinde faaliyet göstermesi savunma açısından ülkelerin gerek güvenlik politikaları ve silah sanayileri, gerekse soruşturma ve kovuşturma evrelerinde ki düzenlemelerle iç hukuk çerçevelerini uluslararası alanda da örgütsel işbirliği faaliyetlerindeki terör hukuku konusunda çalışma yapmaya sevk etmiştir. terör ve terörizm bağlamında yapılan tanımlamaların çeşitliliğine baktığımızda asli engeller olarak karşımıza ülkeleri politik tutumları ve ülke çıkarları başta olmak üzere hukuk açmazları içerisinde yaşanan sorunlardan kaynaklı tanımsal çatışmaların varlığından bahsedebiliriz.

İlk olarak siyasi nedenler bağlamında bakarsak, devletlerin politik yetkilerini kendi güvenlikleri açısından kullanmaları, olası terör ve terörizm eylemlerine karşı kendisini muhafaza eden önlemler almaları, politik güçlerini de kullanarak hukuksal açıdan kendi terör tanımlamalarını yapmalarına sebep olmuştur. Stephens (2002) bu konuda şöyle demiştir:

“Devletlerin şiddet eylemleri, ideolojik yaklaşımlarının ötesinde politik çıkarlarına göre de farklılık göstermektedir. Devletler bu sayede bölgesel veya uluslararası alanda gücünü arttırmayı ve geliştirmekte olan ülkelerde yandaş rejimler oluşturmayı amaçlamışlardır. Jeopolitik uyuşmazlıklar ve ideolojik çekişmeler terörizm için bir katalizör vazifesi görmüştür. Örneğin Soğuk Savaş döneminde hem ABD hem de SSCB terörizmin dar jeopolitik tanımını kabul etmiştir; ABD, Sovyet yanlısı rejimlere karşı mücadele veren grupların eylemlerini meşru kabul ederek söz konusu grupları “özgürlük savaşçısı” şeklinde değerlendirmiş, Amerikan yanlısı rejimlere karşı verilen mücadeleleri ise terörizm olarak nitelendirmiştir”(Stephens, 2002, ss. 920-922).

“Sovyetler Birliği ise, Amerika Birleşik Devletleri’nin Amerikan yanlısı rejimlere karşı “self determinasyon” veya insan hakları temelinde mücadele eden meşru hareketlerin gözden düşürebilmek için bu hareketleri “terörizm” şeklinde nitelendirdiğini ileri sürmüştür”(Beres, 1995,ss. 248-249).

Burada siyasi neden olarak karşılıklı atışmaları çok açık şekilde yaşayan iki ülke ABD ve SSBC’ nin birbirlerine yönelik yapmış oldukları eylemleri meşrulaştırma amaçlı politik tarafa yatkın açıklayıcı örneğini görmüş olduk. Literatürde bu durum karşısında değişik yorumlar yapılmaktadır. “Paul Wilkinson, Walter Laqueur, Yonah Alexander gibi yazarlara göre, terörizm temel olarak batı demokrasilerini hedef almakta ve özellikle Sovyet temelli bir terör açından kaynaklanmaktadır. Bu yazarlar aynı zamanda Küba, İran, Kuzey Kore, Libya, Sudan gibi ülkeleri terörizmin başlıca destekçileri ve uygulayıcıları olarak değerlendirmektedir” (Güzel, 2002, s. 13). Diğer taraftan bu görüşün aksine, “Noam Chomsky, Alexander George, Michael McClintock, Richard Falk gibi yazarlar ise terörün asıl devletler tarafından uygulandığını, terörizmde ABD başta olmak üzere batılı devletlerin ve İsrail’in sorumluluğunun çok fazla olduğunu savunmaktadır” (Güzel, 2002, s. 14).

Terörün tanımlanması konusunda karşılaşılan önemli sorunlardan bir diğeri self determinasyon hakkını kullandığı düşünölen ulusal kurtuluş hareketlerinin konumunun belirlenmesi gelmektedir. Self determinasyon hakkı incelendiğinde önümüze iki unsur çıkmaktadır. İlki başka devletlerin karşıtı olduğu devlet veya devletlerin iç siyasetine yönelik siyasi bir sorun diğer unsur ise ülke sınırları dahilinde olan insanların bağımsızlık ilan etmelerini sağlayan uluslararası hukuku ilgilendiren bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu konuda örnek gösterebileceğimiz Bağlantısızlar Hareketi’nin 13. zirve sonuç bildirgesi terörizmin bir din veya ulusa ait olamayacağını ve bu doğrultuda yapılan eylemlerin affolunamayacağını ifade etmekle birlikte, hangi gerekçelerle, kim tarafından, hangi şartlar altında yapıldığına ve onları meşrulaştırmak için hangi gerekçelerin öne süröldüğüne bakmaksızın halkın genelinde veya bir bölümünde terör durumu oluşturma hesabıyla yapılan eylemlerin meşru sayılamayacağını belirtmiştir.

Şu halde BM Şartı’nın Sözleşmesinde yer alan bütün halklar self determinasyon hakkına sahiptir bu nedenle kendi siyasi yönetim biçimlerini serbest biçimde belirleyebilir ve kültürel haklarını sürdürme özgürlüğüne sahiptirler denilerek Birleşmiş Milletler Genel Kurulu kararlarınca self determinasyon hakkının ayrıca ifade edilerek tanındığı görölmektedir. Kılınç (2008) bu konuda:

“Birleşmiş Milletler belgelerinde self determinasyon hakkı genel olarak insan haklarının doğal bir uzantısı olarak kabul edilmiştir. Bununla birlikte, Birleşmiş Milletler üyesi devletler tarafından self determinasyon hakkından ayrılıkçılığın meşrulaştırılması anlamı çıkarılamayacağı konusunda çekinceler ileri sürülmüştür. Birleşmiş Milletler teşkilatı da bu çerçevede ayırım yapmış, sömürge ve manda yönetimi altında yaşayanların self determinasyon hakkı kabul edilirken, büyük devletlerin sınırları içerisinde yaşayanların bu hakkının ademi merkezîyetçi yapılanmaya halkların katılımı ve kültürel haklarla sınırlı olduğunu kayıt altına almıştır” değerlendirmesini yapmıştır(Kılınç, 2008, s. 949).

Günümüze kadar yapılan terör ve terörizm tanımı ve ulaşılan bulgular doğrultusunda verilerin çeşitliliğine bakılırsa ortak bir tanı birliği söz konusu değildir. Henüz terör ve terörizm ayrımı konusunda dahi mutabakata varamayan ve bu iki kavramı birbirinden farklılaştırmada sorun yaşayan toplumumuzda terör yada terörizmin ana hatları açısından devletler arası hukuki bir düzenleme yapılmasını beklemek abesle iştigal sayılır. Dünyanın terör ve terörizm kavramı konusunda ortak hukuki bir çözüme varamadığı her dakika daha insanlar hayatını kaybedebiliyor.

Terör ve terörizm kavram kargaşası ortada dururken bu olay üzerine çalışanlar tanımla konusunda ikililik yaşamaktalar. Şöyle ki kimi akademisyen ve yazarlar terörün uluslararası boyutta kabul gören tek bir tanımının toplumu teröre ve terörizme karşı tam anlamıyla koruyacağını ve oluşan ikililiklerin ortadan kalkmamasının terör ve terörizmle mücadelede karşımıza çıkan en büyük engel olacağını söylerken karşıt görüşte olanların ise böyle bir genel kabul görüşe gerek olmadan refleks olarak tepki koyulacağından dolayı ihtiyaç olmayacağından bahsetmekte ve zaten böyle bir tanımlamanın da mümkün olamayacağını söylemekte.

Bu iki görüşü de değerlendirirsek kendi içlerinde tutarlılıkları olduğunu görürüz fakat terör ve terörizmle mücadele yolunda hukuki bir tanımlamanın yapılması olası bir küresel saldırıda herkesin lehine olan bir normatif yoldur. Ulusal ve uluslararası hukuk düzenlemelerinde mevzuata girecek olan tanım özellikle uluslararası alanda terörle mücadele konusunda karşılıklı işbirliğine gitme yolunda tarafları çözüme götürecek en etken yoldur. Ganor’un “ünlü birinin teröristi, diğerinin özgürlük savaşçısıdır” cümlesinden yola çıkarsak güçlü devletlerin meşru gördüğü terör unsuları dünyayı felakete sürüklese de sadece o devlet meşru gördüğü için terörizm hareketlerinin önüne geçilmesi mümkün olmayacaktır. Bundan dolayı uluslararası hukuk çerçevesinde

yapılacak olan terör ve terörizm tanımlaması devletler arasında ki politik farklılıkların önüne geçerek tek tipleşmiş olacak ve tartışmaya kapalı tamamen hukuki bir çerçevede yaşanılacaktır.

Bütün uluslararası kuruluşlar ve dünya ülkeleri tarafından kabul gören, milliyetçi, politik ve ülkesel çıkar gözetmeksizin yapılacak olan tanım ancak dünya sistemini terör ve terörist hareketlerden kurtarabilir. Tek bir kuruluşun tanımlaması diğer kuruluşların görüş ve adalet öngörülerini dışında tutulduğunda mutabık kalınmayan hukuki çerçevenin, dünya sistematiğine ve insanlığına fayda sağlamayacaktır. Nitekim 1945'te Dünya barışını, güvenliğini toplumun birliğini korumak, tüm ülkeler arasında adaleti, güvenliği ve sosyal eşitliği sağlamayı uluslararası alanda amaç edinmiş olan Birleşmiş Milletler örgütü aynı zamanda uluslararası ilişkiler sistematiğinde, kuvvet kullanılmasını evrensel düzeyde ilk yasaklayan örgüt olarak bilinir, fakat dünya barışı ve huzurunu korumak amacıyla kurulan bu örgüt sonrası tek bir yıl savaşız ve huzur içerisinde geçmemiştir.

Terör ve terörizm eylemlerinin önlenmesi amacıyla yapılan tanımlamaların ortaklığı, kendi özgürlük savaşçıları desteklemelerini haklı sebeplere bağlamaları sonucunda zor görülse de yeni bir bakış açısı getirmeye çalışalım. Terör hareketlerinin önlenmesi şüphesiz hukuk bağlamında gerçekleştirilebilir. Bu nedenle ilk olarak yapılması gereken, dünya genelinde meydana gelen saldırgan eylemleri bütün örgütlenmeler ve devletler birlik içerisinde uluslararası hukuk çerçevesinde yeniden ele almalı "self determinasyon" gibi kavramların ardına sığınarak başka ülkelerde sömürgeci yaklaşımı ve kuvvet kullanımlarını meşrulaştırmaktan vazgeçmeli, bu durumda verilen mücadeleleri hukuk boyutunda ayırım gözetmeksizin orantılı eylemlerle sürdürmelidir. İkinci madde ise terörün kaynakları arasında gösterilen etmenlerin tüm devletlerin desteklediği ve içerisinde yer aldığı güçlü bir örgütsel yapıyla birlikte tespit edilmeli ve küreselleşen dünyanın etkilerini pozitif yönde kullanarak sınırların kalktığı homojen dünyada insanları refaha kavuşturmalı. Üçüncü olarak dünya çatışmalarının ne amaçtan ortaya çıktığını yine ülkelerin tam katılım sağladığı bir birlik ile ele almalı diğer devletlerin birliktelik gücünü hukuki çerçevede kullanarak çatışan ülke ya da toplulukları uluslararası adalet divanında hukuk bağlamında yargılama yaparak çatışmayı önlemeli.

Terörün tanımlanmasının önündeki bir diğer engel, terörizmin bir dış politika olarak kullanılmasıdır. Terörün tanımlanma sorunu sadece kendi çerçevesini değil alt başlıklarını da etkilemektedir. Öyle ki, terör ana başlığı altında teröre dair birçok çeşit

bulunmaktadır. Fakat terörün konusu ve alanı bakımından yola çıkarak terörü kategorize edip, yapılış şekline göre biçimlendirerek gruplandırmak ,terörün çeşitliliği konusundan yola çıkarak tanımlamaya yönelik bizi ortak bir fikre yöneltebilir ve bu sayede teröre dair bir hususta fikir birliğine varabiliriz. Terörün değişken nedenleri arasında yer alan siyasal farklılıklar, ekonomik, ideolojik ve sosyo-kültürel yaklaşımlar terörün çeşitlenmesi sebep olmuştur. Günümüze kadar uzun tarih sürecinden geçen terör olgusu bu geçirdiği zaman zarfında pek çok kategoriye ayrılmış ve çeşitlenmiştir. Eylemi gerçekleştirken kullanılan araçlar, uygulanan metotlar, ilham alınan kaynaklar ve uygulanma amaçları açısından terör ve terörizm hadisesini türleri bağlamda ele alınmış ve bölümlere ayrılmıştır. Devletlerin kategorize edilen bu olguların bir kısmını lehine kullanarak terör türü olarak görmemesi ve dış politika esası olarak algılaması terörü meşru kılmış ve terör konusunda küresel ortak bir dil kullanılamamıştır. Boaz (1997) İsrail Uluslararası Politika Enstitüsünün bir raporunu değerlendirirken,

“İsrail Uluslararası Politika Enstitüsünün bir raporuna göre devlet destekli terörizm, konvansiyonel kuvvetlerin pratikte ve efektif olarak kullanılmasının stratejik hedeflere erişmede yetersiz kalacağı ifade edilmektedir. Modern harbin yüksek maliyetleri ve yenilgi tehlikesi ve saldırgan görülme isteksizliği olduğu kadar, konvansiyonel olmayan tırmanış endişesi, uluslararası alemde devletin çıkarlarına ulaşabilmek için terörizmi hızlı, kullanışlı ve genellikle farklı bir silaha dönüştürmüştür” demektedir (Boaz, 1997, s. 7).

Terörizme destek veren ülkeler bu desteklerini gizli yapmaktadırlar. Bu konuda Caşın (2008) şöyle demiştir:

“Terörizme destek veren pek çok devlet faaliyetlerini gizleme teşebbüsünde bulunmaktadır. Çünkü destekçi olduğunu gizleyebilirse, şiddete uğrayan düşmanına karşı güvende ve sorumsuz olabilecektir. Terörizme hedef olan millet, düşmanının sorumluluğu olduğuna dair kanıtları geliştirmedikçe doğrudan saldırı gibi yöntemlerle ne cevap verebilecek ne de sorumluluğunu kanıtlayamadığı devletin desteklediği dahili muhaliflere şiddet mecrasına girişebilecektir. Böylelikle devletler terörizmi ve karşı propagandayı kendi açılarından başka anlamlarda kullanmakta, çünkü stratejik hedeflere erişmede en etkili metot olmaktadır. Saldırgan rejimler için pratik olduğu kadar, devlet terörizmi

uluslararası alanda pek çok açıdan avantajlar sağlamaktadır.”(Caşın, 2008, ss. 571-572).

İç işlerine karışma ve silahlı müdahale devletlerin tercihleri bakımından en çok dünya savaşlarında yoğunlaşmış ve sonrasında ülkelerin yeniden dizayn edilmesinde baskı ve şiddet unsurlarının oluşmasına neden olmuştur. Dış politika da güçlü olan ülkenin diğer ülkelere uygulamış olduğu iç işlerine karışma politikası özellikle üzerinde uygulama yapılacak ülkenin içerisinde yaşayan azınlıkların ya da yaşadıkları ülkeden rahatsız olanların kullanılması vasıtasıyla terörize eylemlere dönüştürülmesi dış politika aracı olarak terörün kullanılmasına sebep olacaktır. Devletler bazen amaçlarına dış politikada uyguladıkları diplomatik yollarla ulaşamayabilmekte ve başka yollar arayışına girmektedir. Savaşların maliyeti bakımından oldukça külfetli olması ve netice itibariyle karşıdan gelecek savunmaya karşı ülkelerinin risk altında olması devletlerin dış politikada “Terör”ü alternatif bir araç olarak görmelerini sağlıyor. Küreselleşme ile iletişimin kolaylaşması ve bilişimin hızını artırması, terör olaylarını hem eylem olarak uygulamada hem de maliyet açısından cazip hale getirmekte. Günümüzde teröre ortak bir pencereden bakılsa da herkesin farklı şeyler görmesi dış politika olarak meşrulaştırılmasından kaynaklı bir olgudur.

Terörle mücadele konusunda yukarıda da bahsettiğimiz üzere çeşitli örgütlerin hukuki ya da siyasi platformlarda tanımlarının çeşitliliği ve ortaya koymuş oldukları tanımlamaların bağlayıcı olmamaları ve işe yaramamaları günümüzde terörün gelişmiş ya da gelişmemiş ülke fark etmeksizin herkes tarafından kullanılmasına olanak sağlamaktadır. Terörün farklı tanımlamalarına baktığımız ve neden ortak bir tanım konulamadığını sorguladığımız zaman karşımıza çıkan sonuç, dış politika da etkin şekilde kullanılmasına yataklık ettiği ve bu yüzden herkesin kendi teröristini kahraman, halk savaşçısı, özgürlük savaşçısı gibi kelimelerle meşru kıldığını görür ve tanımlamanın neden yapılamadığını ve dış politika aracı olarak kullanıldığı anlaşılır.

Sonuç itibarı ile, ülkelerin iç politikaları bazında ve uluslararası etkileri ile birlikte, uluslararası örgütler veya ulus ötesi örgütler tarafından terör ve terörizm kavramları kapsamında farklı tanımlamalar oluşturulmuş olsa dahi, bahsi geçen kavramlar için küresel bir terör ve terörizm tanımlaması yapılamamaktadır. Uluslararası sistemdeki güç eşitsizlikleri, uluslararası hukukta da tanım sıkıntısı nedeniyle oluşan yaptırım eksikliği, ulusların self determinasyon hakkının değişik çevrelerce farklı algılanıyor oluşu ve terörizm ile ayırımının net şekilde yapılamaması, aynı zamanda

terör ve terörizm hususunun ülkelerce dış politika unsuru olarak kullanılıyor olması, küresel geçerliliğe sahip bir terörizm kavramının önünde engel teşkil etmektedir.

1.4. Klasik Terör Olgusu ve Çeşitleri

Terörün belirsiz bir hal alması ve anlamsal kargaşa içerisinde olması tarihsel çizgi ile ülkeler tarafından savunma faaliyetleri adı altında mekanik olarak kullanılması ile günümüze kadar sarmal halde gelmiş ve politika haline dönüşmesiyle alanı ve çeşitleri genişlemiştir. Bütün bu çıkmazlar içerisinde kendisine otorite kuran ve hiyerarşik bir düzen içerisinde yaşamını idame ettirerek hiyerarşik bir yapıya kavuşan terör, dünya düzeni içerisindeki kopuşu ile kendi sistematliğini kuran bir olgu haline gelmiştir.

Terörün sebepleri akabinde çeşitlerini meydana getirir. Terör eylemine ya da örgütlenmeye sebep olan etkenler neticesinde kendi sebeplerine göre bir araya gelen unsurlar çeşitliliği meydana getirmektedir. Bu sınıflandırma unsurlarını ele alırken sebep unsuru bakımından temel alınan konuları siyasal, ekonomik, ideolojik, sosyo-kültürel ve psikolojik olarak inceleyebilmemiz mümkündür. Terörü ortaya çıkaran etmenler farklılık gösterirken eylemi gerçekleştiren ve örgütün ayrı bir bütün olarak ele alınması ortaya farklı sebeplerin çıkmasına neden olur. Bireysel olarak işlenen terör faaliyetleri ya da örgütlere katılan kişilerin psikolojik, ekonomik, sosyo-kültürel gibi birçok etkenden yararlanılırken örgütlüce yapılan terör eylemlerinde ise daha kapsamlı konular ele alınmaktadır. Öyle ki bu kapsam içerisine devletlerin politikaları ve destekleri ya da devletlere karşı izlenen tutumlar karşımıza terör eylemleri olarak çıkmaktadır. Günümüzde batı odaklı ve doğu eksenli bir politika olarak gündemde kalan terör olayları bu aktörler tarafından bir propaganda ya da yeni bir düzen kurmada etkili bir araç olarak kullanılmaktadır. Terör ve terörizme politika ekseninde baktığımız zaman ülkeler üzerinde yapılan planlamalar ve devamında gelen faaliyetler ülke kamuoyunu yönlendirme ve baskı politikası ile o bölgede söz sahibi olma konusunda araç olarak kullanılmaktadır.

Yukarıda çeşitlenme konusunda yapmış olduğumuz açıklama ile terör ve terörizm faaliyetlerinin nasıl geniş bir kitleye ve alana yayıldığını görmekteyiz. Bu bağlamda terör çeşitlerini kategorilere ayırıp inceleyelim.

1.4.1. Çıkış Kaynakları Bakımından Terör ve Terörizm

1.4.1.1. Devlet Terörü

Devletin kendi vatandaşlarına uyguladığı şiddeti terörizm olarak değerlendirmek mümkündür. Bu bağlamda, “devlet terörizmi, bir devletin kendi ülke sınırları içinde kendi vatandaşlarına karşı uyguladığı sistematik şiddet eylemleridir. Devlet politikasının bir parçası olarak işlenen soykırım/jenosit, insanlığa karşı suç, savaş suçu ve işkence suçları devlet terörizmi içerisinde ele alınabilir” (Taşdemir, 2006, s. 35).

“Siyasal otoritenin mevcut devlet politikası ve yönetim modelinin takip ettiği esasları, bu maksatla alınan kararları, kamuoyuna baskı yolu ile benimsetmek, bu kararlara karşı gelen toplum kesimini de zorla bastırabilmek için terörizmi bir masa olarak kullanması” Devlet terörizmi olarak tanımlanabilir” (Caşın, 2008, s. 554).

Devlet terörü, başka coğrafyalarda ekonomik ve siyasi istikrarsızlar ortaya çıkartmak amacıyla ajanlar kullanarak başka bir devletin gerçekleştirdiği eylem olarak tanımlayabiliriz. Devlet terörü olarak başka bir kavramla karşımıza çıkan bir olayda ise, iktidar sahiplerinin mevcut iktidarlarını korumak ve politik eylemlerini sürdürmek amacıyla halk üzerinde şiddet ve baskı uygulayarak terörizme başvurmasıdır. Burada vurgulamak istediğimiz “devlet terörü” ile “devlet destekli terör” birbirine karıştırılmamalıdır. Tarihi açıdan devlet terörü hadisesine bakarsak, I. Dünya Savaşı sonrasında Almanya’da Hitler, Rusya’da Stalin, İtalya’da Mussolini, devlet destekli terör hadiselerinde ise, Irak devletinin Halepçe’ de, Sırpın Kosovalılara, Bulgaristan’ın da Türklere yapmış oldukları uygulamalar dünya tarihinde en bilinen örnekler olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.4.1.2. Devlete Karşı Terör

Devletlerin varlığına bir tehdit unsuru oluşturan terörist gruplar kamuoyunu etkileyerek kitlesel dezenformasyonlar oluşturmak, devletin birliği ve huzuru ile her bir vatandaşın sosyolojik ve psikolojik açıdan etkilemek nihai olarak da ekonomi ile birlikte hukuk birliğini temelden sarsma amacıyla eylemler gerçekleştirirler. Bu konuda ülkemiz Partiya Karkerên Kurdistan – Kürdistan İşçi Partisi (PKK) terör örgütü ile mücadelesini sürdürmektedir. “Devlete karşı terör eylemleri gerçekleştiren bu örgüt ülkenin doğu bölgesinde bağımsız bir devlet kurma amacı ile faaliyet göstermektedir. PKK, 2001 yılında Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan Avrupa Topluluğu Resmî

Gazetesi'nde yayımlanan bir rapor ile terör örgütleri listesine alındı” (Demirel, 2004, s.103).

1.4.1.2.1. Devlete Karşı Terörde Karşı Kuvvet Kullanımı

Terör ve terörizmle mücadelede kullanılan en etkili çözümün hala tam bir saptaması yapılamamakla beraber terör faaliyetlerini önleme ve bastırma amaçla devletlerin de karşı güç kullanması farklı bir mücadele yöntemi ortaya çıkarmıştır. Hukuki yolların tüketilmesi ya da hiç başvurulmadan kuvvet uygulanması akademik dünyada hala tartışılan gelen çözüm bulamamış bir konudur. Devletlerin terör tehlikesiyle yaşaması ve karşılarında ki grupların bir devlet ya da başka bir hukuki unsura dayalı olmamaları da devletleri kuvvet kullanımına itmektir. Devletlerin bu türden yaptıkları eylemleri, Topal (2005) şöyle sıralamaktadır:

“Teröristleri veya teröristlerle ilişki içindeki devletleri hedef alan söz konusu eylemlerin genellikle devletin tehlike altındaki vatandaşlarının kurtarılması, terör üslerine veya terörizme destek veren devletin askerî tesislerine saldırılması, teröristleri taşıdığı iddia edilen kara, deniz veya hava taşıtlarının durdurularak veya başka bir surette bu kişilerin ele geçirilmesi, teröristlere karşı açık veya gizli bir şekilde suikast düzenlenmesi şeklinde gerçekleştirildiği görülmektedir” (Topal, 2005, s. 98).

Devletler sadece terör örgütlerine karşı değil, terörün beslendiği ülkelere de kuvvet uygulamaktadırlar. Dinstein'a (2001) göre

“Günümüzde özellikle ABD ve İsrail gibi terörist eylemlerin mağduru konumunda olduğunu iddia eden devletler meşru müdafaa hakkını ileri sürerek kuvvet kullanımına başvurmaktadır. Söz konusu devletler, terörist saldırılar karşısında meşru müdafaa hakkına dayanarak yabancı devlet ülkesindeki terör üslerini hedef almanın yanı sıra saldırıların yöneltildiği devletin terör örgütlerini desteklemesi sonucu sorumluluğunun doğduğunu iddia ederek terörizmi destekleyen devletlere karşı da kuvvet kullanmaktadır. ABD benzer şekilde geçmişte de diğer bir devletin ülkesinde silahlı çetelere karşı kuvvet kullanımına başvurmuştur. Bu şekilde gerçekleştirilen bir askerî harekât, 1916'da Francisco Villa liderliğindeki Meksikalı silahlı çetelerin Amerikan topraklarına yönelik düzenlediği saldırıları önlemek amacıyla Meksika'ya karşı söz konusu olmuştur” (Dinstein, 2001, s. 218).

1.4.1.3. Devlet Destekli Terör

Devletlerin dış politikalarında resmi kanallar ile yapamadıkları ve günümüzde etkin olarak kullanmaya başladıkları, gerek maliyet gerekse devlet imkanlarını zorlamadan başarıya ulaştıkları yeni terör olgusu olarak hayatımıza giren terör olaylarına devlet destekli terör denmektedir. Bugüne baktığımızda devletlerin hiçbir sakınca görmeden kullandıkları bu terör olayı karşıt devletleri yıpratmaya yönelik aktif halde kendisini göstermektedir. Güçlü devletlerin karşısında yer alan güçsüz devletlerin savaş mekanizmalarına harcayacak imkanları olmadığından dolayı terör örgütlerince milis güçler olarak savaşmayı tercih etmesi özellikle dünya savaşlarından sonra soğuk savaş dönemlerine girilmesiyle giderek artış göstermiştir.

Devlet destekli terörizm, “Bir devletin dış politika aracı olarak terörizme destek olmasıdır. Devlet destekli terörizm, terörist gruba; para, silah, eğitim, güvenli bölge sağlama veya siyasi ittifak yapma şeklinde ortaya çıkabilir” (Stevens, 2005, s. 511). Cassese, terörizme yönelik devlet desteğini altı dereceye ayırmıştır. Bu sınıflar; “devlet görevlilerinin terörist eylemleri gerçekleştirmesi, devletin terörist eylemler için gayri resmi ajanları görevlendirmesi, devletin malî yardımda bulunması ve silah sağlama, devletin lojistik destek sağlama, devletin ülkesi üzerinde terör üslerinin bulunmasına rıza göstermesi ve devletin ne aktif ne de pasif bir şekilde terörizme destek vermemesi şeklinde özetlenebilir”(Cassese, 1989, s. 598).

John Murphy ise, devletin uluslararası terörizme yönelik desteğini on iki farklı kategoride ele almaktadır.

“Bu kategoriler; “devletin terörist eylemi bizzat gerçekleştirmesi, doğrudan destek vermesi, istihbarat desteği sağlama, terörist eylemlere yönelik özel eğitim veya temel askerî eğitim vermesi, diplomatik ayrıcalıklardan ve yüksek teknoloji imkânlarından faydalandırması, silah ve patlayıcı yardımında bulunması, ulaşım konusunda yardımcı olması, teröristlerin ülkesini kullanmasına izin vermesi, malî destek sağlama, zımnî ve sözlü destek vermesinden oluşmaktadır”(John Murphy, 1989, s. 32).

1.5. Yeni Terörizm Olgusu

1.5.1. Küreselleşmenin Uluslararası Terörizme Yansımaları

Uluslararası alanda küreselleşme ile ortaya çıkan ve güçlü devletlerin karşılarında bulunan zayıf devletlere olan etkin baskı ve zorlamalarının zaman

içerisinde teröre dönüşerek şiddet unsurunun uluslararası hale gelmesi ortaya yeni terörizm hadisesini ve uluslararası terörizm tanımını çıkarmıştır. Caşın'a (2006) göre, uluslararası terörizm;

“[...]bir devletin ülke hudutları dahilinde meydana gelen ve diğer devletlerin veya diğer devletlere mensup fertlerin haklarını ihlal eden birbirleriyle bağlantılı yürütülen şiddet hareketleri şeklinde tanımlanabilir. Uluslararası terörizmin ana özelliği, takip edilen gayenin siyasi olmasıdır. Yapılan eylemin sonucundan muhtelif milletlere sahip fertlerin çıkarları olursa veya bu eylemden etkilenirse, terörizm o zaman uluslararası vasfını kazanmış olur” (Caşın, 2006, s. 907).

Terörizm, Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi, uluslararası Adalet Divanı gibi uluslararası örgütlerin gündemine girmiştir. Uluslararası hukukta yer bulması bu gelişmelerin sonucudur (Elegab, 1995, s. 79).Uluslararası terörizm, belirli siyasal, sosyal ve ekonomik çıkarlar sağlamak için insan hayatlarını, iç sosyal dinamikleri, uluslararası barış ve güvenlik ortamını, devletlerin barışçıl ilişkilerini, iç işlerini, anlaşmazlıkların barışçıl yollarla çözümünü, iç hukuku ve uluslararası hukuku hedef almaktadır (Babaoğlu, 2002, s. 20).

Küreselleşmemiş bir dünya döneminde devlet politikaları arasında bir denge mevcuttu. Politikalar küreselleşme ile birlikte güvenlik kaygıları ile şekillenmeye başlamış diğer devletlere karşı savunma olgusu ile bir güç dengesi kurmaya çalışılmaya başlanmıştır. Özellikle küreselleşme öncesinde devletlerin dış politika gibi bir problemleri olmadığından, devletler kendi iç işleriyle uğraşarak refahlarını vatandaşlarının çıkarları doğrultusunda geliştirebilmekteydi. Bu ekseninde devletler demokrasi, refah, hukuk ve bilim alanlarındaki gelişmeler üzerine yoğunlaşabilmekteydiler.

“Terörist ağlar küreselleşmeden yararlanırken özelleştirmenin ve devlet dışı örgütlerin yaklaşımlarını kullanmışlardır. Terörizm ulusal sınırların ötesine geçer ve küresel bir mevcudiyettir. Bir problemle karşılaşıldığında, teröristler tıpkı çok ulusluların yaptığı gibi, eylem alanlarını başka bir ülkeye kaydırabilirler” (Roy, 2001, s. 75, Akt.: Gürel, 2008, s. 32). Bunun sebebi Gürel (2008) tarafından;

“Devlet dışı mevcudiyetler uluslararası alanda serbestçe hareket edebilirler. Sınırların çok daha katı bir şekilde çizildiği ve ilişkilerin ve hareket özgürlüğünün

çok daha sınırlı olduğu küreselleşmeden önceki dönemde, ekonomi az çok devlet tarafından kontrol edilmekteydi ve devlet dışı mevcudiyetler çok daha güçsüzdü. Fakat, küreselleşme hükümet dışı örgütlere yeni olanaklar sağlamıştır. Devletin sorunlu baskı bölgesinin dışında kaldıkları için özel girişimler gibi işlev göstermektedirler. Bunlar, kendi ekonomik idari ve stratejik planlarına sahiptirler. Bu örgütlerin kendilerine ait farklı ehliyetleri ve amaçları mevcuttur. Bu devlet dışı mevcudiyetlerin bir örneği olarak teröristler küreselleşmeden yararlanmışlardır. Bu yüzden sebep oldukları mağduriyetler çok daha yüksek tutarlı, ancak çok daha kolay uygulanabilir. Faaliyet alanının genişlemesi ve her mevcudiyetin dünya üzerinde istediği yere ulaşabilme yetisi toplumun ilgisini ve sebep olunan zayıtı arttırmıştır” şeklinde açıklanmıştır (Gürel, 2008, s. 32).

“Artık terörizm, uluslararası bir yeni savaş stratejisi, uluslararası bir sivil güçlerin dayanışması ve zarar verebilme gücü artmış militanların savunduğu bir olgudur” (Bal, 2004, s. 213). Küreselleşme sonrasında terörün ortaya çıkardığı çeşidiyle başa çıkmak daha zor hale gelmiştir. Küreselleşmenin getirmiş olduğu kolaylıklarla sağladığı yeterliliklerle birlikte, terörizmin etkisi çok daha fazla hissedilir hale gelmiştir. Terörizmin evrelerinin geliştiği dünyada nükleer, biyolojik ve kimyasal terörden sonra, dünyanın yeni kabusu siber terör olacaktır.

1.5.2. 11 Eylül Saldırısı ve Yeni Terörizm Kavramı

Terör ve terörizm tarih süreci içerisinde olduğu yerde kalmamış tarihin akışı ile o da kendisini yenilemiş ve çeşitlenmiştir. Günümüze gelindiğinde terörün en büyük özelliği değişen dünya düzenine yönelik paralel şekilde gelişmesi ve yenilenmesi olmuştur. Artık terör olayları sadece yaşadıkları bölgeleri ve coğrafyaları değil buldukları ülke dışına çıkarak sınır ötesine ulaşabiliyor hatta başka ülkelerde terör unsuru oluşturan gruplarla ortaklaşa terör faaliyetlerini yürütebiliyorlar. Teröristler uluslar arası bağlantılarını sağlamada teknolojiyi etkin şekilde kullanarak sürdürüyor ve kilometrelerce ötede yaşayan insanları etkileyebiliyorlar.

11 Eylül saldırılarından sonra terör eylemleri ve dünyada algılanan terörizmin özelliklerinde bazı değişiklikler olmuştur. Bu değişikliklere baktığımızda artan terör olaylarının çoğunlukla sivil hedeflere yönelik olduğu görülmektedir. Tek kişilik intihar timlerinin oluşturulması ve eylemlerin sivil alanlarda yapılması insanlar üzerinde

psikolojik etkisini artıran ve mümkün oldukça halkın arasında en fazla kayba yol açmak bir amaç haline gelmiştir.

Bu bağlamda uluslararası terörün kavram sorunu burada da ortaya çıkmaktadır. Terörün kavramsallığında siyaseti ve ideolojilerin devreye girmesiyle şiddet içerikli hareketlerin sonucunda ortaya çıkan olayların kavramsallığı ülkeden ülkeye farklılık göstermiştir. Her devletin teröre olan bakış açısı farklılaştıkça aldıkları önlem ve konuya olan verdikleri önem değişim göstermektedir. Özellikle Batı’da yaşanan olaylar sonucu yapılan tanımlamada devletin menfi çıkarlarına ve bekasına ülke dışından gelen bir saldırının engel teşkil etmesi ya da uluslararası bir oluşumu, kurumu şiddet içerisine alan bir durum söz konusu ise uluslararası terör kavramı ortaya çıkmaktadır. Yeni dönem terörizm oluşumu klasik terör olaylarından bazı hususlarda ayrılmaktaydı. Nitekim bu farklılıklar 11 Eylül 2001 saldırısıyla kendini tamamen göstermiş ve yeni terörizm olgusu anlaşılmaya başlanmıştır.

11 Eylül saldırısı yapılış yöntemi ve sonuçları itibari ile dünya devletlerinin tüm stratejilerini etkilemiştir. Bu derinden etkilenmeler başta Amerika olmak üzere uluslararası alanda hem örgütler hem diğer devletler olarak politikalarının tamamen değişmesine sebep olmuştur. 11 Eylül sonrası ülkelerin güvenlik ve savunma konusunda almış olduğu bütün önlemlerin sil baştan yeniden dizayn edilme gerekliliği ortaya çıkmış ve yeni terör olgusuna karşı düzenlemelere gidilmiştir. Bu durum, Bozkurt ve Kanat (2007) tarafından;

“Terörizmin ne denli güçlü bir etki ortaya çıkarabileceğinin göstergesi olan 11 Eylül saldırıları, güvenlik ve tehdit paradigmasını belirleyen konvansiyonel tehlike anlayışının sona erme sürecinde olduğunun göstergesidir. Dünyaya yayılan ve asimetrik savaş olarak nitelendirilen terörizm olgusu en büyük güvenlik tehdidi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu da göstermiştir ki 21. yüzyılın güvenlik tehditleri düzenli ordulardan değil, terörle beslenen asimetrik yapılanmalardan gelecektir” şeklinde açıklanmaktadır(Bozkurt ve Kanat, 2007, s. 143).

Bu durumun Avrupa Birliği’ne de yansımaları olmuştur. Avrupa Birliği neredeyse ABD kadar kapsamlı uluslararası ilişkiler politikaları geliştirmiştir. Bu durumu Kaya (2003) şöyle değerlendirmektedir:

“Birlik içerisinde siyasi bütünleşme sağlanmaktayken Amerika Birleşik Devletleri’nde büyük kayıplara neden olan bir terörist saldırının vuku bulması, Birliğin kendi içerisinde ve aynı zamanda diğer ülkelerle güvenlik sorunlarını bir an önce çözmesi, sorun olmayan ülkelerle ise güvenliği güçlendirmesi konusunu gözden geçirmesine sebep olmuştur. Amerika Birleşik Devletleri’ne 11 Eylül 2001 tarihinde gerçekleştirilen, ülkenin en önemli merkezlerinden birinin maddi zarara uğramasına ve daha da önemlisi çok sayıda insanın hayatını kaybetmesine neden olan terörist eylemin sonucunda Avrupa Birliği yasal ve yapısal anlamda büyük değişiklikler yapmamış, fakat dış politika anlamında dengeleri tekrar gözden geçirerek bu konuda yeni bir düzenlemenin adımlarını atmıştır” (Kaya, 2003, s. 80).

Avrupa Birliği ayrıca Schengen sınırlarındaki kontrollerin sıkılaştırılması amacıyla güvenlik tedbirleri almış ve çalışmalarının daha önceki bölümlerinde bahsettiğimiz 2002 yılındaki Terörle Mücadele Çerçeve Kararını kabul etmiştir. “Kararlar doğrultusunda terörün tanımının yapılmasının ve ne olduğunun tam olarak anlaşılmasının, terörist faaliyetlere cezai işlem uygulanmasının ve terör örgütü üyelerinin caydırıcı cezalar almalarının gerekliliği vurgulanmıştır. Avrupa Birliği bu kararlarla birlikte terörle mücadele politikasını ortaya çıkarmış, terörle mücadele konularını yeniden ele alınmıştır” (Kaya, 2003, s. 82).

Terör faaliyetleri hukuksal sistem ve ülkeler arası politikalar dışında sürdürülen bir dış politika halini alırken devletler tarafından daha sık halde kullanılmaya başlanmıştır. Özellikle XXI. yüzyılda küresel terörizmin ön plana çıkması terörizmin kıtalara yayılmasını ve önlenemez bir büyüme göstermesine sebep olmuştur. Terörizm güçlü dünya ülkeleri de dahil bütün ülkeleri tehdit eder hale gelmiştir. Bu bağlamda en tipik örnek 11 Eylül saldırılarıdır.

1.5.3. Yeni Terörizmin İdeolojik Olarak Din Öğelerine Yönelmesi

Din, günümüzde terörizmin motivasyonuna katkısı bakımından en etkin konumdadır. Dini kaynakların teröristlerce kendi ideolojileri doğrultusunda yorumlanması ve insanları etkilemeye yönelik ortak görüş beyan etmeleri, yeni terörizm olgusunun din üzerinden ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Dini bilgi temelli şiddet kavramsal olarak fundamentalizm kavramı ile karşımıza çıkmaktadır. Bu konuda Duyvesteyn (2004),

“[...]geleneksel ve yeni dönem terör örgütlerini birbirinden ayıran en önemli nitelik dini motifin kullanılmasıdır. Ancak bu noktada iki türlü soru gündeme gelmektedir. Birincisi önceki dönem terör örgütleri dini bir yapıda olup olmadığıdır. Bu sorunun cevabı incelendiğinde önceki dönem terör örgütlerinde de örgüt üyelerinin belirli bir dini inanışta toplandıkları görülmektedir. Örnek olarak IRA terör örgütü Katolik, Irgun terör örgütü Yahudi, Kıbrıs’ da faaliyet gösteren EOKA terör örgütü Ortodoks, Cezayir’deki FLN savaşıları da Müslüman üyelerden oluşuyordu. İkinci soru ise Yeni terör örgütlerinin motivasyonunun dinsel duygular dışında başka sebeplerinin de olabileceğidir. Bu bağlamda ulusal ve bölgesel karakteristiğın de dini öğeler yanında rol aldığı ve örgüt motivasyonunun sağlanmasında kullanıldığı görülmektedir” demektedir (Duyvesteyn, 2004, s. 445).

1.5.4. Terör Örgütlerinin Yapılarındaki Değişiklik - Asimetrik Tehditler ve Hibritleşme

Yeni terörizm kavramıyla ortaya çıkan terörist faaliyetlere bakıldığında daha yayılcı bir politika izlemektedir. 2000’li yıllar öncesine baktığımızda belirli etnik kökenlerden oluşan örgütlenmelerin yerinde daha farklı milli değerlere sahip kişilerin bir araya getirmiş olduğu toplulukları görebilmekteyiz. “Önceki dönemlerdeki hücreli yapılanma yerine yeni dönemde, profesyonel teröristleri ve sempatan düzeyindeki teröristleri de kapsayacak şekilde birbirleriyle daha az bağlantılı veya dolaylı yollardan bağlantılı yeni yapılanmalar oluşmaya başlamıştır” (Hoffman, 2001, s. 418).Asimetrik tehdit konusunda, Şahinoğlu (2005),

“Asimetrik Tehdit kavramının temelinde saldırganın, muhatabı karşısındaki zayıflığına karşılık göreceli biçimde üstünlüklere sahip olması yatmaktadır. Asimetrik saldırılar genellikle muhatabın zaaflarından yararlanılarak gerçekleştirilmektedir. Sivil halkın korkularını yönetim unsurlarına olan desteğini azaltmayı hedefleyen, bu yolla muhatabında siyasal ve ekonomik istikrarsızlıklar yaratmayı hedefleyen asimetrik saldırılarda, küreselleşmeyle birlikte kolay erişim imkanı bulan kitle imha silahları da kullanılabilir. Yine bilişim teknolojilerinin de yardımıyla, çok küçük terörist grupların, boylarıyla ölçülmeyecek kadar büyük tahribata yol açan saldırılar gerçekleştirmesi mümkün olabilir” şeklinde değerlendirmede bulunmuştur(Şahinoğlu, 2005, s. 14).

Clark (2003) Asimetrik tehdit kavramının 11 Eylül saldırılarından sonra yeni bir olgu olarak ortaya çıktığını söylemiştir:

“Bu kavram, özellikle 11 Eylül’de Amerika’da saldırılardan sonra gerek eşgüdümü gerekse ayrıntılı planlama durumu dolayısıyla uluslararası ilişkilerde karşımıza yeni bir strateji olarak çıkmıştır. Gerek saldırıların kapsamı, gerekse eşgüdümünün gerektirdiği ayrıntılı planlama, gerçekleştirilen eylemlerin uluslar arası ilişkilerde değişen bazı yeni stratejilere işaret ettiğini gösteriyordu. Bu yeni stratejiler, askeri teknoloji ve harcamalar alanında en yakın rakiplerinden bile çok üstün durumda olan ABD’ye karşı yürütülecek bir saldırıda, aradaki bu güç farkı nedeniyle geleneksel anlamdaki askeri yaklaşımlardan daha çok asimetrik savaş olarak isimlendirilecek yöntemlerin kullanılması ile ilişkilidir” (Clark, 2003, s. 67).

Uluslararası literatür ve tarih incelendiğinde güvenlik ve tehdit kavramlarının her zaman var olduğunu görüyoruz. Özellikle bazı dönemlerde tehdit unsurları akabinde güvenlik sorunlarını ortaya çıkarmakta ve şüphesiz karşımıza farklı paradigmlar oluşturmaktadır. Güvenliğin sağlanması açısından farklı modellerin gelişmiş olması günümüz itibari ile asimetrik savaşlar çerçevesinde düşünülerek yeniden dizayna ihtiyaç duymaktadır. Güvenlik ve tehdit olguları tıpkı terör ve adalet olgusu gibi birbirine spesifik şekilde bağlantılı konulardır. Nitekim bu konular incelenirken uluslararası sistemi bağlamında inceleme almak ve dünya entegrasyon bütünlüğü içerisinde düşünmek güvenlik açısından önem arz etmektedir.

Asimetrik tehdit için de farklı tanımlar mevcuttur. Örneğin Türkiye Cumhuriyeti Millî Güvenlik Kuruluna göre asimetrik tehdit şu anlama gelmektedir:

“Yarattığı ani ve hazırlıksız durum nedeni ile ülkelerin siyasi, sosyal ve ekonomik sistemlerinde istikrarsızlıklara neden olan, düşük seviyede kuvvet ve teknoloji kullanarak etkin olmayı amaçlayan tehdit algılaması olarak tanımlanmaktadır. ABD Genelkurmayı ise, asimetrik tehdidi, hasmın normal harekât tarzlarından belirgin bir şekilde farklı metotlar kullanarak bir yandan onun zayıflıklarını istismar ederken diğer yandan onun kuvvetlerini yıkmak ve aldatmak maksadıyla yapılan girişimleri tanımlamak için kullanılan bir terim olarak ifade etmiştir. Asimetrik tehditlerin net bir tanımının yapılmasındaki zorluğu aşmak için bulunan en akılcı yöntem muhtemelen onun özelliklerini ve sonuçlarını ortaya koyarak bir noktaya varmaktır” (Akkan ve Küçükşahin, 2007, s. 50).

Gray'in (2002, s. 5-6)bu yönde yaptığı çalışmasında asimetrik tehdit ile ilgili ortaya koyduğu hususlar şöyledir:

- Alışılmadık sıra dışı
- Ortaya çıkısında süregelen savaş kanunlarıyla tanımlamamış araçları kullanmasıyla kuralsız
- Mevcut kabiliyet ve planlarımızda karşılığı olmayan
- Özellikli varlıklarımıza -askerî ve daha büyük ihtimalle sivil- karşı yüksek oranda desteklenmiş
- Yalnızca çıkarlarımıza zarar vermek değil aynı zamanda, diğer alanlarda gücümüzü dengelemek ve etkisiz hâle getirmek üzere tasarlamış
- Aynı türde cevap vermesi zor
- Orantılı ve fark gözeterek karşılık vermesi zor
- “Bilinmeyen” korkutucu olasılığına müsait.

Bu özellikler bize bazı fikirler verse de aşağıdaki özellikler günümüzde asimetrik tehditleri nitelirmede çok daha kolay anlaşılır olacaktır (Kılıç, 2007, s. 57):

- Orantısızlık nitelik
- Öngörülmezlik
- Çok yönlülük (askerî, ekonomik, kültürel, sosyal vb.)
- Hedef gözetmezlik
- Anormallik
- Zayıflıkları istismarcı
- Psikolojik etki odaklı
- Maliyet etkin
- Yüksek teknoloji kullanımı
- Dinamiklik

Kılıç (2007) bu konuda yaptığı değerlendirmede, günümüzde devletlerin coğrafi sınırlarını aşan bir savunma geliştirmeye başladıklarını belirtmiş ve devamında:

“Gelenen noktada bugün özellikle terörizmin öne çıkan, coğrafi sınırlara dayalı savunmayı öngören stratejik düşünceden, coğrafi sınırlara bağlı olmayan güvenliğe dayalı stratejik düşünceye dönüşümü zorunlu kılmıştır. Bu, kullanılan kavram açısından konvansiyonel savaştan, asimetrik savaşa geçiş anlamına da gelmektedir. Mücadelenin içerisinde Birleşmiş Milletler basta olmak üzere bütün bölgesel siyasi, askeri ve ekonomik örgütler görev almalıdır. Ülkeler arası işbirliği yapmak ve bu unsurları barındıran ülkelerin güçlerini bu savaşta taraf yaparak mücadeleyi hedef ülke kanalıyla yaptırmak daha ekonomik olacaktır. Ancak Asimetrik unsurları barındıran ülkenin bu unsurlarla birlikte hareket etmesinde klasik askeri hareket uygulanmamalıdır. Geleceği; Fukuyama’nın “Tarihin Sonu” tezinde olduğu gibi görece idealist, ya da Huntington’un “Medeniyetler Çatışması” tarzı karanlık bir sonun beklediğini kabul etsek de, mevcut uluslararası sistemde, asimetrik tehditlerin en ciddi güvenlik sorunu olarak kalacağı görülmektedir. Buna karşı dinamik ve yayılmış bir güvenlik sistemi oluşturulamadıkça, asimetrik tehditler artacak ve süreklilik kazanacaktır” demiştir(Kılıç, 2007, ss. 60-61).

İKİNCİ BÖLÜM

2. KÜRESELLEŞME

2.1. Küreselleşmenin Kavramsal İçeriği

XX. yüzyılın başlarına kadar ekonomi, teknoloji, sosyo-kültürel alanlarda bir argüman olarak sıkça duyduğumuz küreselleşme kavramı, ticari hayatın gelişimi ile sosyal bir süreç olarak ortaya çıkmaya başlamış, bir bölgede bulunan insanların coğrafi, politik ve sosyal sınırlarının öbür tarafında kalan diğer kültürlerin ve diğer insanların daha çok farkına varılmasıyla süregelmiştir. Fakat XX. yüzyılın ortalarına gelindiğinde artan şiddet ve terör olaylarıyla beraber sosyal ve siyasal hayatımızın içerisinde daha sık duyduğumuz küreselleşme, yapısal olarak değişikliğe uğramış tek taraflı sindirme politikası şeklinde hayatımızda yer almaya başlamıştır.

İnsanlık tarihi kendini sistemsel olarak geliştirdikçe değişen küreselleşme olgusunun dönüm noktaları arasında birçok etkeni sayılabileceğimiz gibi her bir olaydan sonra uluslararası kavramlarda yeni düzen ve hukuki gelişmelerin ortaya çıkması sonucu küreselleşme olayının farklı kavramlara ve tanımlara evrilme eğilimi göstermesi aşikardır.

Küreselleşme ile ilgili birden fazla tanımlamalar ortaya konmuş, teorisyenler ve siyasal bilimciler farklı yaklaşımlarda bulunmuşlardır bu yüzden küreselleşme konusunun üzerinde ortak fikir birliğinden bahsetmek oldukça zordur. Özellikle XVIII. ve XIX. yüzyılda meydana gelen devrimler ile birlikte küreselleşme hadiseleri ilerleyen teknoloji sayesinde daha hızlı bir yayılcı politika izleyerek sisteme entegre olan ve XX. yüzyıla gelindiğinde bir önceki yüzyıllara nazaran daha yaygın ve karmaşık bir unsur haline gelen politikalar silsilesine dönüşmüştür. Epistemolojik olarak baktığımızda, küreselleşme, ülkelerin ve bölgelerin arasındaki sınır çizgilerini ortadan kaldırarak kültürel, ekonomik, siyasal ve sosyal insan etkileşimlerinin iç içe girdiği, çok yönlü çalışmaların yapıldığı ve kararların alındığı bütünleşmiş ve entegrasyonu sağlanmış ideal dünya kavramı anlamını taşımaktadır. Peki günümüzde küreselleşme nedir? Kendini zorla kabul ettirme mi, yoksa yapılanları meşrulaştırma aracı mı? Bu konuda karşıt görüşleri savunan akademisyen ve siyasal bilimcilerin fikirlerine bu bölümde yer vereceğiz.

Küreselleşme kavramı konusunda Thomas Friedman küreselleşmenin yararlı tarafına vurgu yapan açıklamalarda bulunmuştur. Friedman'a (2001) göre;

“Küreselleşme;piyasaların, devletlerin ve teknolojilerin şimdiye kadar görülmemiş bir seviyede, yani bireylerin, şirketlerin ve ulus devletlerin tüm dünyaya daha önce hiç olmadığı kadar fazla hızlı, derinlemesine ve ucuz ve karşı konulamaz bütünleşmesi olarak tanımlamıştır” (Friedman, 2001, s. 8).Küreselleşmenin geçici bir durum olmadığına vurgu yapan Friedman küreselleşmenin artık soğuk savaş halinin yerini dolduran uluslararası bir sistem olduğuna değinmiştir. (Friedman 2001, s. 9).

Küreselleşmeyi kendini kabul ettirme opsiyonu olarak ele aldığımızda,Anthony McGrew ve David Held’e göre küreselleşme;

“Dünyanın herhangi bir bölgesinde merkezler oluşturarak gerçekleştirilen bir olayın, dünyanın başka bir bölgesinde de etkisinin söz konusu olmasıdır. Bu da anlamsal olarak etki alanlarının genişlemesiyle toplumsal dönüşüm fikrini taşımaktadır. Kıtalar ve bölgeler arası etkinlik ve etkileşim dinamiği içerisinde birbirine yakınlaşan örgütlenmelerdeki dönüşümün cisimleştiği bir süreç ya da süreçler kümesi” (McGrew, 2008, s. 89).

Manipülatif özellik üzerinden bakarsakta Ricardo Petrella, “küreselleşmenin bu olumsuzluğuna değinir ve küreselleşme sürecinde üretilen mal ve hizmetlerin geçiciliğini ifade eder. Küreselleşme, dünya ekonomilerini sürekli değişken ve istikrarsız üretimin kucağına itmektir” (Petrella, 1997, s. 17) demiştir.

Küreselleşmenin yenilikçi ve kendine has bir yapısı olduğunu vurgulayan Marksist teorisyenler Hardt ve Negri, geliştirdikleri İmparatorluk tezi ile küreselleşmiş bir dünyada genel bir iktidar teorisi kaleme almayı amaçlarken, çokluk tezi ile de tarihte ilk kez küresel çapta bir demokrasi ile herkesin özgürce yaşayacağı eşit bir dünya düzeni kurmaya çalışırlar (Hardt ve Negri, 2003, s. 9).

Küreselleşme kavramı günümüze değin çokça tartışıla gelmiş ve kavram açmazı nedeniyle bir tanımsal çerçeveye sınırlandırılmamıştır. Yapılan ve yapılacak olan her bir tanım bir diğerinin karşıtı olmuş olumlu yada olumsuz birçok kavram ortaya atılmıştır. Farklı sonuçlar olarak birtakım sosyolog ve siyaset bilimciye göre küreselleşme sistemsal olarak içerisinde bulunduğumuz dünya konjonktürünü iyi bir biçimde tanımlamaktayken bunun karşıtı olarak küreselleşmenin içinde bulunduğumuz durumdaki dünyayı tanımlayamadığı düşünülmektedir. Karşımıza çıkan iki farklı düşüncelerden liberalizm ve Marksizm dünyanın şu an ki en büyük iki karşıt görüşünü temsil etmektedir. Liberalist yaklaşımılara göre küreselleşme liberalizmin zaferiyle

birlikte tarihin sonunu getirerek nihai amaca ulaşılabacağını söylerken Marksist yaklaşımcılara göre ise tarihin sonu düşüncesine karşıt olarak bu son değil tam tersi nihai tarihin başlangıcı olduğunu öne sürer.

2.1.1. Liberalizm Çerçevesinde Küreselleşme

Geride kalan 20 yüzyıl boyunca insanlık, sosyal, siyasal, ekonomik, teknolojik ve ideolojik olarak önemli olaylara şahit olmuştur. İki dünya savaşı gören insanlık tarihi, teknolojinin, kurgudan öteye geçişini sağlamış ve günlük hayattaki hızlı gelişimleri sayesinde enformasyon devrimini gerçekleştirmiş, dünyanın tamamının entegre hale gelmesini de içinde bulunduğumuz yüzyılda muntazam şekilde gözler önüne sermiştir.

İki eksenli kutup halinde yaşayan dünyanın çok kutuplu hale gelmesi, ülkelerin birbirine olan tutumlarındaki yakınlaşma liberalizm zaferi ile sonuçlanmış ve liberalizmi alternatifi olmayan bir güç haline getirmiştir. 1980 sonrası liberalizm sistemsel olarak etkisini göstermesi bu yönde politikalar izlenmesiyle başlamıştır. Siyasal teoriler arasından liberalizmin içinde bulunduğumuz yüzyıl açısından önemli bir yere sahip olduğunu söyleyebiliriz. Fakat bu teorinin son dönemlerde konuşulması geçmişe uzanan tarihinin yadsınıldığını göstermez. Sosyolog ve siyasal teorisyenlerin liberalizm üzerine yaptığı analizlerde günümüze aktarılan bir sistem olduğunu görmesi bu teorinin sıkça konuşulmasına en büyük etkidir.

Dünyanın küreselleşmesiyle liberalizmin zafer kazandığını söyleyen Fukuyama liberalizmin hiçbir alternatifi olmadığını ve karşıt ideolojilerin ayakta kalamayacağını ifade etmektedir. Bu tezi ortaya atan Fukuyama'ya göre(2008) küreselleşen dünyada liberalizm ile tarihin sonuna bizler tanıklık ediyoruz.

Liberalizmin siyasal düşünceler tarihi içerisinde XIX. Yüzyıl sonlarında Batı Avrupa'da etken olmasıyla Almanya'da etkinlik kazanması Doğu Avrupa'ya da yayılmasını hızlandırmıştır. Avrupa'nın doğu ülkeleriyle entegrasyonu vasıtasıyla ticari ilişkilerde yakınlaşması Latin Amerika başta olmak üzere birçok ülke yasalarının liberal bir görünüm almasını sağladı. Teknolojik gelişme, iktisadi gelişme ve sosyal çevreleşme kapsamında liberalizm gelişmeye açık bir felsefe yapısına haizdir. İngiltere ve Fransa gibi ülkeler XIX. Yüzyıl sonlarına doğru düzene girmiş kalıcı bir dünya sistemi çerçevesinde liberal sanayileşme ile koruyucu bir zeminde olmak isteyen liberalistlerin yaşadığı yerler haline gelmiştir. "Liberalizm çağlara, ülkelere, aynı

dönemde aynı ülkenin eğilimlerine göre çok farklı özellikler gösterir” (Touchard, 2015, s. 527).

Liberalizm sistemini tarihin son dönemlerinde etkinliğini gösterip yenilikçi bir hareket oluştursa da Touchard gibi Fukuyama’da liberalizmin farklılık göstereceğini söyleyen aktörler arasındaydı. Hatta Fukuyama buna ek olarak “[...]bu sürece entegre edilemeyen ülkelerin liberal süreçte ilerleyen ülkelerin demokratikleşme, özgürleşme ve küreselleşme başarısını baltalayacağını ve bu ülkeler için tehlikeli olacaktır” demiştir.(2005) Fukuyama küreselleşmeye entegre olamayan bu devletlerin sisteme müdahil olmaları için devlet bütünlüklerine müdahale edilmesi gerektiğinden söz etmektedir.

Fukuyama’ya (2005) göre; “Uluslararası alanda önemli bir boyuta sahip olan devlet inşası liberalistlerin deyimiyle ‘tarihin sonunu yakalayamamış’ başarısız olan devletlerin yapısal olarak yeniden dizayn edilmesi ve dönüşüme uğraması başarıya ulaşmış devletlerin yardımıyla yapılması gereken bir durum haline gelmiştir.”Zayıf devletlerin yönetimlerini desteklemek, demokratik meşruiyetlerini geliştirmek ve kendini idare edebilen kurumları güçlendirmenin yollarını aramak günümüzün uluslararası politikaların merkezi haline gelmiştir (Fukuyama, 2005, s. 118). Böylelikle tarihin sonunu yakalayan ülkelerin gelişmişlik seviyelerinin liberalizmle ölçülmesi sonucunda Batı medeniyetinin ortaya koyacağı siyasi, ekonomik ve sosyal mekanizmanın insanlığın ulaşacağı en iyi yapıya sahip olacağı iddia edilmektedir.

Batı’nın küreselleşme noktasında devlet inşası açısından dönüm noktası diye tasvir edebileceğimiz 11 Eylül saldırısı sonrasında politikaların değişmesi ve alınacak olan tedbirlerin aciliyeti devletin zayıf yanını ortaya koymasıyla daha da önemli hale getirdi. 11 Eylül sonrasında etkin ve gelişmiş ülkelerin etkisiz ve gelişmemiş ülkeler tarafından her an saldırıya uğrayabileceğini göstermiş bu ülkelere karşı bir an önce tedbir alınması ve müdahale edilmesini tarihsel olarak anlatmıştır.

Fukuyama’nın tezi üzerine bir yaklaşımda bulunan Davutoğlu da küreselleşmeyi ve tarihin sonu tezini şu şekilde değerlendirmekteydi:

Tarihin sonu şu demektir: “Madem ki insanoğlu arayışının sonuna gelmiştir., o halde tarihi akış nihayet durmuştur. Bu tez, Berlin duvarının yıkıldığı, sosyalist devletlerde sosyalizmden kapitalizme dönüş çabaları söz konusu olduğu 1989 yılının aşırı iyimser özelliğini yansıtıyordu. Dolayısıyla batılı ideallerin yaygınlaştığına dair bir hava esiyordu. Bu ortamda ortaya atılmış bir tezdi. Ancak

bundan kısa bir süre sonra Körfez Savaşı, arkasından da özellikle Bosna Savaşında ortaya çıkan ahlaki açmazlar, çifte standartlar ve ikiyiz elli bin insanın bir etnik kıyıma kurban edilmiş olması, aslında tarihin sona ermediğini ve batı medeniyetinin değerlerinin de insanı tümüyle kuşatan değerler olmadığını ortaya koydu. Bu tablo karşısında Huntington'ın Medeniyetler Çatışması tezi ortaya atılarak, Batı medeniyetinin o ideal değerlerinden sapmasının onun suçu olmadığı ve diğer bütün medeniyetlerin çatışmasından kaynaklanan yeni bir kaotik dönemin başladığı iddia edildi. Fukuyama 'düzen'i vurguluyordu, Huntington ise 'kaos'u; Fukuyama düzenin arkasında Batı medeniyetini görüyordu, Huntington düzensizliğin arkasında bütün diğer medeniyetleri gösteriyordu (Davutoğlu, 2009, s. 221).

Geniş perspektifte bakıldığı zaman XX. yüzyılın ilk yarısında yükselen bir batı medeniyeti görülmekte, tarihin sonu kavramı bir alternatifsizlik yaratmakta, küresel dünya batı medeniyetinin duvarları arasında geri kalmışları ezmektedir. Modernleşen dünyanın pençeleri, yaşanan terör olayları sonrasında geri kalmış ülkelerin üzerinde etkisini artırmaya başlarken XX. yüzyılın ikinci yarısında batı dışı medeniyetlerin bir kısmında yaşanan hareketlilik bir kesimi rahatsız etmekte. Öyle ki Huntington'un Medeniyetler Çatışması (1996) yapıtını incelediğimizde Huntington yaşanan gelişmeleri politik bir şekilde eleştirerek olağan dışı şekilde iyi yönde gelişen Doğu ülkelerinin ekonomik, kültürel ve medeniyetleşme simüle ederek politik bir istismarla çarpıttığı görülebilir.

Simülasyon hareketleri Batı dünyası tarafından etkin bir biçimde kullanılarak liberalizm ya da tarihin sonunu yaşayan devletlerin günlük hayatlarındaki gelişmeleri teknoloji vasıtasıyla dışarı kitlelere farklı göstermeleri bulunduğumuz enformasyon çağında etkisini daha baskın hissettirmektedir. İlerleyen teknoloji insanlığı keskin bir çizgi ile ikiye ayırmıştır. Bunlardan birincisi 'üreten' ikincisi ise 'tüketen' insanlıktır. Üreten insanlığın enformasyon ağını teknoloji sayesinde diğer insanlara istedikleri ölçüde simüle etmeleri geride kalanların başka bir dünya içerisinde yaşamalarına sebep olmaktadır. Üretenlerin oluşturduğu ve tüketenlerin kabullendiği anti rasyonalist ve batılaşma etkin bir sorun haline gelmiştir. Bu durum karşısında Fransız Sosyolog Baudrillard'ın eleştirilerini şu şekildedir:

“Fransız sosyolog Baudrillard, devlet inşası güçlülerin eliyle gerçekleşecek diyen Fukuyama’yı ‘global emirle karşı karşıyayız’ diyerek eleştirmiştir. Global emirle yapılmaya zorlanan küreselleşme Baudrillard’a göre terör hadiselerini ortaya çıkarmakta ve güçlülerin istekleri doğrultusunda atılacak her bir adımın terörü meydana getireceğine inanmaktadır. Ayrıca “Globalleşme aydınlaşmanın son noktası olarak gösteriliyor, bütün çelişkilerin çözüldüğü nihai durak. Gerçekte ise her şeyi pazarlık edilebilir, parası ödenebilir bir değişim değerine indiriyor. Bu süreç aşırı şiddet yüklüdür, çünkü her şeyin tek tipleştiği bir ideal durum hedefliyor” (Baudrillard, <http://arsiv.ntv.com.tr/news/130583.asp>, Erişim Tarihi, 2016).

Bugüne geldiğimizde bütün dünyayı tek tipleştirmek tamamen batı odaklı kararlar alan Doğu tanımını yapmak zordur. Batı içerisinde birçok kültüre ev sahipliği yaparken insanlığı tek bir kalıba sokmak hayli uğraş gerektirecektir. Tipolojik olarak ana parametreler belirlemek felsefi, sosyolojik ve tarihi açıdan diğer medeniyetler tarafından tepkiyle karşılanacak nihayetinde dünya ciddi meydan okumalara sahne olacaktır. Küreselleşmenin etkisi altına alması ile dönüşüm süreci iki şekilde sonuçlanabilmektedir. Bu sürece uyum sağlayanlar ya da uyum sağlamayarak meydan okuyanlar. Tarihin sonuna gelirken; Dünyada ki ekonomik, sosyal, hukuki, teknolojik vb. gelişmeler uluslararası ilişkiler ve politikalar sayesinde yaygınlaşır, küreselleşme karşıtı olan ülkeler bu politik, ekonomik, hukuki ve sosyal gelişmelerden nasiplerini almadıkları gibi halklarını da o gelişmelerden geri bırakarak dünyaya entegre olmaları mümkün görünmemektedir.

Ülkelerin politik kararları ve insanların yaptıkları her bir olayın, fikrin ve düşüncenin başka ülkeleri ve yaşayan insanları etkileyerek entegreleşen bir dünya yaratması daha önce alışılmamış teknolojik hareketlerinde ortaya çıkmasıyla iletişimi kolaylaştırmıştır. Gelişen Batı ülkelerinin etkileri, gelişmemiş Doğu ülkeleri üzerindeki baskısını giderek artırmış sonuç olarak küreselleşme hareketlerinin fikir ayrılıklarına sebep olacağı öngörülmüştür.

Fukuyama’nın (2005) tezi doğrultusunda yapılacak olan entegre çalışmaları Baudrillard’ın söylediği gibi şiddetle ve çatışmayla terör ortamına dönüşmesi ihtimali doğrultusunda tarihin sonuna gelindiğinde yıllarca sürebilecek savaşları ve akabinde entegre edilmeye çalışılacak bir topluluğun bulunamayacağı sonucunu ortaya çıkaracak,

insanlığın kültürel mirasının yok olacağı öngörülerek tarihin yeniden inşasının gerekeceği söylenebilir.

2.2. Küreselleşme ve Terörizm

Baba Bush(George Bush) tarafından ortaya atılan yeni dünya düzeni kavramı, aslında bu yeni güçler dengesine tekabül eden yeni bir hakimiyet sisteminin adlandırılmasından başka bir şey değildi. Irak'ın Kuveyt'i işgaliyle başlayan I.Körfez Savaşı yeni dönemin ilk uluslararası kriziydi. (Ateş, 2004, s. 254).

George Bush, yeni dünya düzeni kavramının ABD yönetimi tarafından nasıl kavrandığı konusunda yaptığı bir konuşmasında şunları söylüyordu:

“Bugün eşi olmayan olağanüstü bir durumun içindeyiz. Körfez'deki kriz, bütün ağırlığına rağmen, bizlere tarihsel bir işbirliğine ilerleme fırsatı da vermektedir. Bu karanlık günlerden yeni bir dünya düzeni doğabilir; terör tehdidinden arınmış, adaletin sıkı takibiyle güçlenmiş ve barışın himayesiyle daha güvenli yeni bir çağ. Dünyanın doğudan batıya, kuzeyden güneye bütün uluslarının uyum içinde yaşayıp geliştirecekleri bir çağ. Yüzü aşkın kuşak, insanlık tarihi boyunca ortalığı kasıp kavuran binden fazla savaşa girerek barışın bu bulunmayan yolunu arayıp durdular. Bugün bu yeni dünya, doğabilmek için çırpınıyor. İnsan adaletinin orman kanunlarının yerini aldığı bir dünya, ulusların, adaletin ve özgürlüğün sorumluluğunu paylaşmayı kabul ettikleri bir dünya. Güçlülerin, zayıfların haklarına saygı gösterdikleri bir dünya” (Bush ve Scowcroft, 1998, s. 370).

Bush'a göre (1990) uluslararası ilişkiler bugüne kadar bir doğal hali niteliği taşımıştı. Başka bir deyişle doğa hali pratikte bir sürekli savaş haliydi bu savaş halinden kurtulmanın tek yolu ise herkesin kendi egemenliğini bir sözleşme ile devlete, Hobbes'un nitelendirmesiyle Leviathan'a devretmesinden geçiyordu. Böylece doğa halinden toplum haline geçilecekti. (Ateş, 2004, s. 255). Yıldızoğlu (2002) bu konuda:

“ABD yönetiminin soğuk savaş sonrasında 90'lı yıllar boyunca nesnel ve ideolojik planda kurmaya çalıştığı hegemonya 11 Eylül günü yapılan saldırılar sonrasında Dünya Ticaret Merkezi'nin ikiz kulelerinin ve Pentagonun yıkıntıları altında kaldı. Saldırıların sonrasında çok farklı görüşlerden hareket eden yorumcuların değerlendirmelerinde ortaklaşan ve öne çıkan nokta, saldırıların bilinçli bir şekilde 90'lı yılları simgeleyen yapılar olarak yönelmiş olmasıydı: Dünya Ticaret Merkezi'nin

ikiz kuleleri ‘‘küreselleşme’’ ve ‘‘neo-liberalizmi’’ temsil ederken; pentagon binası ABD’nin son on yılda girdiği askeri operasyonları ve baba Bush’un ilan ettiği ‘yeni dünya düzenini’ simgeliyordu. Saldırıları aynı zamanda uluslararası sistemin yüzeydeki görüntüsünün parçalanmasını da sağladı. ABD açısından bakıldığı zaman, ABD ekonomisinin 90’lı yılların sonunda içine girdiği yavaşlama ve mali sarsıntılar hızla genişleme eğilimi taşıırken sürekli olarak işaret edilen hegemon bir gücün yerine getirmesi gereken nesnel işlevleride yerine getiremez hale geliyordu’’ demektedir (Yıldızoğlu, 2002, ss. 26-30).

‘‘Tanımı gereği bir devletin hegemonyası, gücün rıza üzerinde aşırı bir hakimiyeti olmaksızın, güç ve rızanın değişen oranlarda bileşimiyle ortaya çıkar. Gramsci’nin hegemonyanın özelliği olarak vurguladığı, devletin seçilmiş değer ve vasıflarının bağımlı güçler tarafından içselleştirilmesi, hegemon güce gösterilen rızanın temelini oluşturur’’(Anderson, 2002, ss. 32-33). ‘‘11 Eylül saldırıları, ABD hegemonyasına, Batı dışı dünyadan gelen bir karşı çıkışı simgeliyordu. Ama aynı zamanda, saldırılar sonrasında, asimetrik-tek taraflı hakimiyete dayalı ABD dış politikalarının da, Batılı müttefikleri tarafından eskiden olduğu gibi kolayca kabul edilemeyeceği de görüldü’’(Ateş, 2004, s. 261). Bu anlamda 11 Eylül saldırıları hem geçmiş hegemonyanın temellerinin kırıldığı bir anı, hem de ABD açısından hegemonyasına gösterilecek rızanın yeni temellerde yeniden inşa etme çabasının başlangıç noktası olarak görülebilir. Başka bir deyişle 11 Eylül saldırıları hegemonyanın başka bir ayağını oluşturan gücün askeri temelde kullanılması için güçlü bir neden ortaya koyarken, hegemonyanın diğer ayağını oluşturan rızanın yeniden imal edilmesi\üretimi içinde bir fırsat sundu

George W. Bush yönetiminin kullandığı söyleme çok benzeyen birtakım cümlelerde Theodore Roosevelt tarafından bir kongre konuşmasında dile getirilmekteydi. Uluslararası alanda uygarlıkların güvenliğini sağlamak amacıyla bir Laviathan’ın gerekliliğinden bahseden Theodore bu düşüncesini açıkça savunarak şu cümleleri kuruyordu:

‘‘Şu anda ulusun içinde bulunan birey, devlete yani bütün bireylerin temsilcisine haksızlıkları ortadan kaldırma yetkisi vermiştir ve her sorunun bir çözümü olduğu gerçeği kanunun düsturudur. Ama uluslararası ilişkiler hukukunda, ulusal alanda sahip olduğumuz ileri hukuka sahip olmaktan çok uzağız. [...] suç işleyen uluslar üzerinde denetleme uygulanabilecek bir yöntem buluncaya kadar, uluslararası

sorumluluklarını yerine getirme konusunda yürekli ve doğru ile yanlış arasındaki farkı en doğru biçimde takdir edecek güçlü uygarlıkların silahsızlanma kararı alması yanlış olacaktır. [...] Sonuçları ne olursa olsun, uluslararası polis gücü görevini görecektir bir birim oluşturulmalı; uluslararası bağlantılar, sorumluluk bilinci ve uluslararası hukuk sistemi olduğundan çok daha gelişmiş hale gelene kadar, kendisine ve başkalarına karşı saygı duyulmasının teminatı olmaya talip olan bir ulus, dünya çapında üzerine düşen bir sorumluluk olarak gördüğü bu görevi yerine getirebilmek için tam yetkiye sahip olmalıdır.[...] Halkının davranışları olumlu olan bütün ülkeler, bizim sıcak dostluğumuza güvenebilirler. Eğer bir ulus toplumsal ve siyasal meselelere sağlamlık ve incelikte yaklaşmayı biliyor, düzenini işletiyor ve borçlarını ödüyorsa, ABD'nin müdahalesinden çekinmesi için hiçbir neden yoktur. Süre giden kötü bir idare ya da uygar toplumla bağları koparmaya kadar varan bir sorumsuzluk durumu, tıpkı başka uluslarda olduğu gibi ABD'de de duruma müdahale etme beklentisi yaratır. Söylemeye bile gerek yok, özgürlüğünü ve bağımsızlığını korumak isteyen her ulus, bu bağımsızlığın, onu doğru kullanma sorumluluğundan ayrı durulamayacağını kesinlikle farkında olmalıdır." (Achcar, 2002, s. 20) demiştir.

Ateş (2004) yine bu konu ile ilgili olarak durumu şu şekilde ifade etmektedir:

“ABD yönetiminin sözcülerinin hemen hepsinin söylemlerinde yoğun olarak kullandıkları uygar toplumun güvenliğini tehdit eden Doğu'nun\ siyasal İslam'ın mutlaka dönüştürüleceği vurgusu hakim. Oysa siyasal İslam'ın yükselişi oryantalist gelenekten gelen yazarların ve Huntington'un kullandığı gibi tarih aşırı bir olgu değil, Achcar'ın da çarpıcı biçimde gösterdiği gibi çağdaş dünyada siyasi ve toplumsal nitelikte güncel sorunlara tepki olarak ortaya çıkan bir hareket. Başka bir deyişle, siyasal İslam'ın yükseldiği coğrafyalarda insanlar zaman aşırı bir etkiye değil, toplumlarının ve topluluklarının bugün karşılaştığı sorunlara tepki gösteriyorlar. Bu tepki ABD yönetimi tarafından, beyaz adamın mesuliyetini yeniden meşrulaştırmak amacıyla kullanılıyor” (Ateş, 2004, s. 269).“ABD'nin hegemonya sistemi içinde güç ve rıza düzlemlerindeki kaymalar giderek daha belirgin hale gelmektedir. Askeri güç kapasitesine dayanarak yaptığı\yapmaya çalıştığı düzenlemeler ve dünyayı Orta Doğu\Avrasya eksenli olarak protektoral, askeri karakollar sistemi ile kontrol altına almayı hedefleyen küresel tiranlık politikaları ve bu yolla hegemonyasını yeniden tesis etmeye çalışması, tarihin daha önce de gösterdiği gibi, bölgesel çapta ve dünya çapında ABD karşıtı ittifakları ortaya çıkarması kaçınılmazdır. Eski dünya düzeninin ortadan kalktığı bir gerçek

ancak yenisinin nasıl bir biçim alacağı içinde yaşadığımız geçiş döneminin çatışmaları içinde belli olacak” (Ateş, 2004, s. 270).

Küreselleşme Batı ülkeleri tarafından tekel halinde dünyaya yayıldıkça entegrasyon sağlayamayan batılı olmayan toplumlara kurumsallaşmış örgütlerce entegrasyon adı altında yapılan baskı beraberinde terör olaylarını meydana getirmeye devam etmiştir. Dünyada bir kısım ülkelerin küreselleşme ile meydana gelen tam kapasite üretimi diğer yanda ise hammaddeleri kullanılan ve iktisadi açıdan sömürülen topraklar, ülkeler arasındaki iktisadi dengeleri bozmuş ve ekonomik uçurumların ortaya çıkmasına sebep olarak beraberinde emperyalizm kavramını ortaya çıkarmıştır. Netice olarak küreselleşme kavramı, tanımının aksine dünyayı bir çatı altında toplayamamakla birlikte terörizme duruma sürüklenen yeni bir dünya yapısını meydana gelmiştir. Terör olaylarının yaşandığı önemli jeopolitik noktalar yada hammadde kaynaklarının deposu halindeki ülkeler üzerlerindeki tarih örtüsü kaldırılıp bakıldığında sürekli olarak her dönemde şiddet yaşandığını görebiliriz.

Küreselleşme, teknolojik ilerlemeyle, siber güce sahip ülkelerin bilişim yolunu kullanarak ulaşım ve haberleşme ağları üzerinde kurduğu egemenlik sayesinde diğer ülkelerle olan entegresini kolaylaştırmış kendi kavram ve değerlerini diğer ülkelerde de kavramsal hale getirmek isteyen devletler tarafından kullanılarak etkin bir güç oluşturmuştur. Bu güç terör örgütleri tarafından da kolaylıkla kullanılmış terörün yayılmasına katkı sağlamıştır.

En başından bu yana bakıldığında küresel terörizmin temelinde küreselleşmenin entegrasyon araçlarından bulgulara rastlamaktayız. Nitekim terörün tarihine baktığımızda zaman içerisinde dünya ile birlikte sürekli bir şekilde oluşumunu tamamlayamamış bir larva gibi dönüşüm yaşadığını ve değişime uğradığını görebiliriz. Terörizmin gerek politik gerekse diğer amaçlar doğrultusunda araç olarak kullanılıyor olması küresel değişimle paralel olarak farklı boyutlarda yer alması ve değişimlere uğraması kaçınılmazdır.

Terörün tarih içerisinde değişime uğraması, terörün genişlemesi ve çeşitlere ayrılmasına neden olmuş devamında ise devletleri daha çok yönlü politikalar uygulamaları konusunda çalışma yapmaya sevk etmiştir. Bu konuda yapılacak olan her türlü program içerisinde, sosyolojik, politik, eğitim ve hukuki çalışma insani ve hayati önem taşımaktadır. Terörün ilk oluşumu, belli bir sınır içerisinde yaşanan şiddet olaylarının teröre dönüşmesi ile yani ulusal terörist uygulamalarla başlamış devamında

ise uluslararası terörist faaliyetlere dönüşerek ülke sınırları dışına çıkmış en son evrimini ise ulus aşırı terörist faaliyetlerle en modern haline evrilerek günümüzdeki son şeklini almıştır. Küreselleşme ile şiddetini ve etkisini iyice artıran terörist hareketler çeşitlerini de artırarak günümüze değin gelişerek gelmiş en son enformasyonunu da bilişim çağına girmemizle sanal yoldan kendisini göstermeye başlamıştır.

Küreselleşme ile sınırlarını yitiren ulus devlet kavramı terörizmin daha çabuk yayılması sorunsalının önüne geçememekle birlikte bazı ülkelerin de terörü ve terörist hareketleri destekler tutum ve davranışları üzerinde bulunduğumuz dünyayı daha zorlaştırır hale getirmiştir. Ulusal sınırların önemini yitirmesi ve terörist hareketlerin sivilleri hedef alır tavırları ve değişen terör teknikleri küresel çağın değişen terör özelliklerinin bir kısmını yansıtmakla birlikte genel kabul gören değer ve olguların tamamen çığnenmesi ile de insani duyguların yitirilmesi konusunda en önemli hususu gözler önüne sermektedir.

İnsanlık açısından çığnenen değerlerin yok olmaya yüz tutması gelecekte endişe eden insan topluluklarını artırmakla beraber özgürlük ve demokrasi gibi kavramlarında yok olma ihtimali insanları baskı ve korkuyla yüz yüze getirmektedir. 11 Eylül olayından sonra insanların hiçbir yerde güvenli değiliz algısı küresel terörün sınırlarının artık tamamen ortaya kalktığına en büyük kanıtı olması beraberinde insanların en çok ihtiyacı olan güvenin yerini güvensizliğe bırakması bununla birlikte hukuksuzluk ve insan hakları gibi insanlığın temellerini sağlamlaştıran kavramların yok olacağını düşüncesi depresif bir ortam yaratmıştır. Ülkelerin soğuk savaş döneminden sonra hukuka ve eğitime yapmış olduğu ağırlıklı yatırımlar 11 Eylül olayından sonra devletlerce şok dönemi geçirmesine ve ardından bütün yatırımların güvenlik ve askeri alana kaymasına neden olmuştur. Terör olayının şehrin merkezinde olması insanların seyahat hürriyetinde kısıtlamalara gidilmesine sebep olmuş demokrasinin ve özgürlüğün sembolü olan bir ülke için bu değerlerin ortadan kalkması ise bütün değerlerinin zarar görmesi anlamına gelmektedir.

2.3. Küreselleşen Terörizmin Boyutları

Terörizmin küresel boyutta ortaya çıkması uluslararası alanda terörün ayrı çok boyutlu bir şekilde ele alınmasına yol açmıştır. Bu konuda Zafer (199) şöyle demektedir:

“Terör ve terörizm nedenleri ele alınırken, terörist grupların, üyelerinin genel mantık yapılarını, ideolojilerini, yaşadıkları toplumsal çevreyi, aile yapılarını göz

önünde bulundurmak gerekir. Bu nedenleri dikkate almadan teröre karşı doğru önlemler alınamaz. Terörü açıklamak için nedenlere bakmak, teröre gerekçe hazırlanıp meşrulaştırmak demek değildir. Nereden ve nasıl gelirse gelsin terör, öncelikle bir insanlık suçudur. Bu bağlamda, terör olgusunu yalnızca iç ve dış düşmanların varlığına bağlamak yeterli değildir. Diğer bir deyişle, terör toplumun ekonomik durumu, siyasal konumu, toplumun sosyo-kültürel yapısı ve eğitim durumu ile yakından ilgili bir kavramdır”(Zafer, 1999, s. 16).

Küresel entegrasyonu bütün dünya ülkelerini bir çatı altında düşünmeden önce kurumsal örgütlerin birleşimi ve daha sonra büyüyen aktif bir yapı olarak görmek daha doğru olacaktır. Örneğin Doğu’da yer alan ülkelerle Batı’da yer alan bir takım ülkelerin entegrasyonu kendi vermiş olduğu kararlarla değil farklı coğrafyalarda kurmuş oldukları örgütlenmeler vasıtasıyla olağan hale gelmiştir.

Avrupa’nın entegrasyonu ile alakalı inceleme yapan Ernst Haas (1958) ortaya çıkardığı bulgularla düşünceleri genişleterek yeni işlevciliğin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Haas’a (1958) göre;

“Entegrasyonun oluşması için toplumsal tutumda milliyetçilikten dayanışmaya doğru bir kayış, pragmatik nedenlerle elit kesimin entegrasyon ister hale gelmesi ve gerçek gücün milletler-üstü bir otoriteye devredilmesi gibi bazı ön şartlara ihtiyacı vardır. Bu değişiklikler gerçekleştiğinde Linderberg’in yayılma olarak adlandırdığı ve belirli bir amaca yönelik tek bir hareketin başka hareketler getirmesi ve bu hareketlerin daha fazla hareketlilik gerektiren yeni durumlar ortaya çıkartması şeklinde tanımladığı durumun entegrasyonu genişleteceği savunulmuştur. Örneğin tanımsal entegrasyonun gerçekleşebilmesi için nakliye ve tarımsal destek hizmetleri gibi ilgili sektörlerin de entegre edilmesi gerekir. Nakliye için uluslararası tren sisteminin entegrasyonu kara ve havayolu güzergahlarının da entegrasyonunu kaçınılmaz hale getirir” (Haas, 1958, s. 10).

Yayılma kıymetli bir analitik kavramdır ancak geniş ve çok anlamlı olması nedeniyle daha iyi anlayabilmek için en az üç türe bölünmesi gerekir (Haas, 1958, s. 10).

- İşlevsel yayılma ekonomiler o kadar bağlantılıdır ki devletlerin bir sektörde entegrasyona gitmesi diğer sektörlerde de entegrasyonu tetikler. Böylelikle

çok fazla sayıda işlevsel hükümetler arası örgütler kurulur ve devlet kurumlarının etkileri azalarak sonunda ekonomik ve politik birliğe ulaşılır.

- Teknik yayılma standartlarındaki farklılıklar devletlerin en sıkı seviyedeki devletlerin seviyesine yükselmesine neden olurlar. Örneğin Yunanistan ve Portekiz'in AB'ye katılmadan önce neredeyse hiçbir çevre denetimi yoktu. AB kanunları gereği çevre denetimi kazanan bu ülkeler aslında Almanya ve Hollanda gibi sıkı çevre denetimi olan ülkelerin ekonomik baskılarla AB içinde kanunlaştırdığı seviyeye ulaşmak zorunda kalmışlardır.
- Politik yayılma farklı işlevsel sektörler entegre olduğunda grupları ulusal hükümetleri etkilemeye çalışmayı bırakıp bölgesel kuruluşları etkileme çabasına girmelerini sağlayacaktır. Böylelikle farklı alanlarda güçlenme girişimi teşvik edilmiş olacaktır. Entegrasyonun yararlarından faydalanan gruplar entegrasyondan geri dönülmesini talep edenlere engel olacaklar ve politikalar ulusal düzeyden çok bölgesel düzeyde sürdürülecektir.

Devletlerin ve ulusların küreselleşmeye entegre olması ile birçok konuda sınırların ortadan kalkması ve bütünleşmenin sağlanması oldukça geniş alanlarda yeni eğilimlerin gösterilmesine yol açmış endüstri, enerji sistemleri ve teknoloji üzerine son yıllarda çokça yatırımların yapılmasına vesile olmuştur. Küreselleşme olgusu ile dünya da yaşamımızı etkileyen ve katkıda bulunan faktörleri sıraladığımızda hayatımıza entegre olan kaynakçaları daha net şekilde görebiliriz. Bunlar; ekonomik küreselleşme, siyasi küreselleşme, sosyo-kültürel küreselleşme, jeopolitik küreselleşme ve teknolojik küreselleşme gibi alanlarda yaygın şekilde çevreyi ve sistemi etkilemiştir.

2.3.1. Küresel Terörizmin Ekonomi Boyutu

Küreselleşme en ufak şirketler ya da devasa boyuttaki şirketleri birleştirerek daha da üstün hale getirip spekülasyon hareketlerinin varlığını daha da artırmıştır. Küresel sermayelerin kontrolden çıkması ve dünyanın ekonomi etrafında dönmesi sosyal yaşamı ikinci plana atmış insani değerlere daha az önem verir hale getirmiştir.

Küreselleşme ile ülkelerin kendi içlerinde ekonomik olarak yeterli olmayacağı, bu yüzden işbirliği yaparak birleşmeleri ve büyümeleri gerekli olduğu savunulmuş ve bu süreçte kapitalizm sürekli olarak geniş alanlara yayılmıştır. 1960'larda Latin Amerika'da ortaya çıkan "Bağımlılık Teorisi" entegrasyon sürecinde gelişmemiş

ülkeleri gelişmiş ülkelere bağlayan teorilerden yalnızca bir tanesi. Bu teori gelişmemiş ülkelerin hammaddelerini gelişmiş ülkelere satarak daha çabuk gelişecekleri fikrini düşünerek hammaddeleri merkez ülkelere satmak zorunda hissetmelerini sağlar ve bu zorunlulukla merkez ülkelere bağımlılıklarının kesintisiz devam edeceğini öne sürer. Yani Sistem gelişmemiş ülkeleri gelişmiş ülkelere bağlı kılar. Buna karşıt görüş gibi gözükse fakat yine güçsüz ülkeyi güçlü ülkeye bağlı kılan bir başka teori ise ‘‘Modernizasyon Teorisi’’dir. Zaten bağımlılık teorisi modernizasyon teorisine karşıt olarak ortaya çıkmış bir yapıdır. Modernizasyon teorisi günümüzde gelişmiş ülkelerde ki yapıları gelişmemiş ülkelere götürme maksadıyla ortaya atılmış fakat modernize edilecek olan ülkelerin iç dinamiklerine müdahale ederek orayı yozlaştırma boyutuna dönüşen bir sistem halini almıştır. Küreselleşmenin etkisi ile ilgili Türkbağ (2002) şöyle bir değerlendirme yapmıştır:

‘‘Küreselleşmenin dünya ülkelerini birbirine bağlama ve gelişmemiş ülkelere refah götürme amacı günümüzde ülkeler arasında ki ekonomik uçurumları artırarak amacının tam tersi yönde bir yol almakta. Öyle ki, son on yılda gerek gelişmiş ülkelerin kendi içinde ki gelir uçurumu, gerekse gelişmişlerle gelişmekte olanların arasındaki gelir uçurumu baş döndürücü bir hızla artmaktadır. Ömründe doğduğu kasabanın dışına çıkmayan bir Tibetli ile küresel kültürün büyük kısmına doğuşunda sahip olan bir İngiliz’i aynı piyasada rekabet etmeye zorluyor’’ (Türkbağ, 2002, s 281).

Bu yorum, küreselleşmenin ekonomi bağlamındaki olumsuzluğunu dile getirmektedir. Uluslararası şirketlerin kendi lehlerinde kar amacı peşinde koşması ve bu süreç içerisinde kendi çıkarları doğrultusunda hareket etmeleri ile küresel sermayeyi hegemonya altına alarak güçlenmek istemleri onların teröristleşmesine sebep olacaktır.

‘‘Ekonomik bütünleşmeler, genel bir kanıya göre siyasi açıdan bağımsız ülkeleri ekonomik açıdan birbirine bağımlı hale getirmektedir.’’ (Seyidoğlu, 2003, s. 415). ‘‘Ekonomik çıkarlar günümüzde daha çok ön plana çıkmıştır ve buna paralel olarak hem yurt içinde hem de yurt dışında piyasalar, politikanın yerini almıştır’’(Waltz, 1999, s. 694). ‘‘Günümüzde artık devletlerin sınırları içine gömülü olan ulusal ekonomilerden çok, piyasalar içine gömülü olan devletler söz konusudur’’(Aslan, 2009, s. 292).

Ulusların sermayelerinin büyüklüğü dünyaya hükmetmek için en büyük hatta tek etmen demek abesle iştigal olmaz. Sermaye piyasalarına baktığımız zaman dünya

sıralamasındaki en büyük şirketlerin ABD merkezli petrol şirketleri olduğunu görmekteyiz. Günümüzde en büyük sermayelerin Amerika Birleşik Devletlerinde olması küreselleşme noktasında dünya ekonomisinin Amerikan merkezli evrilmesini kaçınılmaz kılmaktadır. Küreselleşmenin sermaye boyutu kadar önemli olan uluslararası kuruluşlarda bu mekanizmada yerini en etkili şekilde almaktadır. Perkins (2003) çok ses getiren kitabında:

“1960’larda bir grup ülke, temelde büyük rafineri şirketlerinin gücüne karşılık olarak, petrol üreten ülkeler karteli OPEC’ i (Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü) kurmuştu. İran buna önemli bir etkendi. Şah her ne kadar pozisyonunu ve büyük olasılıkla hayatını Musaddık ile olan mücadelesi sırasında ABD’nin el altından müdahalesine borçlu olsa da, durumun (belki sırf o nedenden dolayı) her ne aleyhine dönebileceğinin çok net olarak bilincindeydi. Diğer petrol zengini ülkelerin devlet başkanları da bu bilinci ve ona eşlik eden paranoyayı paylaşıyordu. Aynı zamanda “Yedi Kız Kardeş” olarak bilinen uluslararası büyük petrol şirketlerinin fahiş miktarda kar etmek amacı ile petrol fiyatlarını (ve dolayısıyla üretici ülkelere ödedikleri ücretleri) düşük tutmak için işbirliği yaptığının da bilincindeydiler. OPEC işte buna misilleme olarak kurulmuştu. Tüm bunlar OPEC’ in 1970’lerin başlarında, sanayi devlerini dizlerinin üzerine çökertmesiyle kritik bir noktaya geldi. ABD’de benzin istasyonlarındaki uzun kuyruklarla sembolize olan ve 1973 petrol ambargosuyla sonuçlanan bir dizi koordine eylem, neredeyse büyük bunalım ile kıyaslanabilecek bir ekonomik felakete yol açacak boyuttaydı. Gelişmiş dünyanın ekonomisine indirilmiş, çok az insanın anlayabileceği büyüklükte bir sistemik şok idi” demektedir (Perkins, 2013, s. 117).

Evet, şu kesinlikle söylenebilir ki küreselleşmenin olumlu yönünü ele alıp savunan akademisyenler küreselleşme ile milletlerarası gelişime, uluslararası ticarete ve en çokta birbiriyle kaynaşan milletlere barış getireceğini savunmuştur. Fakat günümüze baktığımızda gidişat pek de öyle değil. Küreselleşme ile ekonomide ki dalgalanma artış göstermiş insanların huzursuz hareketleri dikkat çekmeye başlamıştır. Küreselleşmeyi lehine kullanan büyük güçlerin büyük zenginliği dünyanın her tarafına uzanabilmesini sağlamıştır. Bu noktadan sonra terörizm hadisesi meydana gelmeye başlamıştır. Dünya Ticaret Örgütü ve Uluslararası Para Fonu gibi kuruluşlar ulusal ekonomilerde baskı yaratarak ülke ekonomilerinin gayri milli kararlar almalarını sağlamakta ve ülkeleri adeta tarumar etmektedir. Küreselleşme adı altında ülkeler üzerindeki politik baskılar,

öldürülen milli refleks ve duygular, derinleşen gelir dağılım adaletsizliği insanların güvensizlik duygularına kapılmalarına neden olmaktadır. Güvensizlik ve belirsizlik ortamında insanlar her türlü söylemlere inanarak terörize faaliyetler veya daha yüzeysel eylemlere kolayca yönelebilmektedir.

Sistem içerisindeki bir çarkın bozulması bütün entegrasyon sistemini etkilediği daha ilk boyutta ele aldığımız ekonomik alanda kendini göstermektedir. Sistem içerisindeki bir maddenin bozulması geri kalan sosyolojik, kültüre, hukuki ve siyasi alanları tamamıyla etkilemektedir. İnsanların adaletsizlik duygusunu etkileyecek her türlü olaydan kaçınmak ve politikaları şiddet boyutuna gelmeden bir önceki noktada durdurmak için geliştirmek gerekmektedir. Fakat görüldüğü üzere kurulan şirketler, örgütler ve söylemler küreselleşmenin durdurulamaz bir süreç olması için fazla çaba harcadığını gösteriyor. İnsanoğlunun bu söylemden öteye geçen eylemler karşısında nereye kadar duracağı ya da destekleyeceği ise açmazda. Küreselleşmenin doğal bir hal olup engellenemeyeceğini söyleyenler aslında karşılıklarına çıkılırsa demir yumruğu hissedersiniz mi demek istiyor bunu da uygulanan politikalar net bir şekilde gösterecek.

2.3.2. Küresel Terörizmin Siyasi Boyutu

Öncelikle belirtmek gerekmektedir ki siyasi küreselleşmenin yolu ekonomi ve teknolojik gelişmelerden geçer. Ekonomik alandaki büyüme siyasi ve otoritedeki güç dengesini ve konjonktürü belirleyen ilk etmendir. Buradan devletin ekonomik gücü ne kadar iyi ise siyasi etkisi de o kadar genişler demek isabetli olacaktır. Küreselleşme ile ülkelerin iç işlerine olan müdahalelerin artması zaman içerisinde ülkelerin kendi koymadığı kurallara uyduğu eğilimini gösteriyor politikalar yerel kamu yönetiminde uygulansa da dış politikalarda müdahaleye maruz kalındığını bilinmektedir.

Dünya genelinde küresel dalgalanmalardan başka ülkelerin kolaylıkla etkilendiği günümüz yüzyılında politik faaliyetleri sindirilemeyen ülkeler ekonomik kısıpaca alınarak kendi sınırları içerisinde kalmaya zorlanmakta politikalarının daha makul, kurallı ve kendi öngörülerini çizgisinde olması konusunda zorla ikna edilmektedir. İşte tam bu noktada devletlerin değişen dünya düzeninde içinde bulunduğu çağın getirdiklerine hazır getireceklerine ise öngörü içerisinde bulunması gerekmektedir. Uluslararası tehditleri hesaba katarak politik stratejisini belirlemeli makro düzeyde profil oluşturup gerekli önlemlerini almalıdır. Küreselleşme uluslararası fırsatları

yakalama imkanı sunarken bir yandan da tehdit olarak her an kapıda beklemektedir. Gözen (2004) bu konuda:

“Siyasal küreselleşmenin iki somut sonucunun ortaya çıktığını söylemek mümkündür. İlk olarak, devletlerin siyasi sınırları gözle görünmez hale geldiği için iç ve dış politika arasındaki ayırım önemini yitirmiştir. İkincisi, devletin egemenlik alanları belirsizleşmiş ve devletlerin iç ve dış egemenlikleri zayıflamıştır. Zira devletlerin veya devlet dışı yabancı aktörlerin değişik kanallarla sınırlardan içeriye girmeleri sonucu, devletlerin sadece içeriye denetleyerek, dışarıya ilgisiz kalması mümkün olamamaktadır” demektedir(Gözen, 2004, s. 27).

Küreselleşme dünyayı adeta küçük bir şehir haline getirmiş ülkelerin kurumsal sistemlerini ve uyum yasalarıyla da hukuki yapılarını dönüştürmeye başlamıştır. Küreselcilerin bu aşamada devletlere verdiği görev ise bu durumla çatışmaları değil süreç içerisinde kendi vatandaşlarına nasıl destek vereceklerini belirlemeleridir. Siyasi küreselleşme yetki ve görevlerin bir kısım sorumlulukları uluslararası kuruluşlara yüklemiş insan hakları gibi saygı içeren konuları devletlerin keyfiliklerinden çıkarıp dünyanın ilgi alanı kapsamına sokmuştur. Altan ve Şen (1999) ise:

“Siyasi küreselleşmenin karşısında şu an bölgesel milliyetçilik durmaktadır. Bölgesel milliyetçilik kendini içe kapanmacı reflekslerle beslemektedir. Etnik uyanışlar ve yeni kimlik arayışları küreselleşme sürecine tepki olarak ortaya çıkmaktadır. Özellikle küreselleşmenin nimetlerinden pay almaktan dışlanan ve sürece adapte olamayan toplumlarda yeni kimlik arayışları daha belirgin bir şekilde dışa yansımaktadır” demektedir (Aktan ve Şen, 1999, s. 10-35).

Son olarak şunu belirtmek gerekmektedir. Siyasal küreselleşme sürecinde ülkelerin politik kararlarını finansal sermayenin şekillendirmesi kaçınılmaz bir hal almış küresel sermaye ile gücü elinde tutanlar dengeleri belirlemiştir.

2.3.3. Küresel Terörizmin Teknoloji Boyutu

Tarih insanlık adına yükselen güç ve azalan değerler olarak ilerledikçe bu zaman sarmalı insanlığı teknoloji adına ilerletmiş dünyanın her noktasında ki insanlarla iletişim kurma özgürlüğüne kavuşturmuştur. İletişim kurma yetisini artıran insanoğlu diğer insanlarla fikirlerini, yaşantılarını, duygularını anlık paylaşımlarla diğer insanlara

kitlesel şekilde duyurabilmekte ve onları etkileyebilmektedir. Teknolojinin ilerleyişi iletişimin artması homojenleşen ortama yeni bir soluk getirmiş gelişen ulaşım araçlarına bir yenisini daha eklemiştir.

Küreselleşmenin mihenk taşlarından olan ekonomik küreselleşme alanını doğrudan etkileyen teknoloji, piyasaların takibi için oldukça önemli bir hal almış sermaye piyasalarında rekabetin seyrini değiştirmiş, dünyanın her noktasına ulaşan üretim mallarının ticari hacmini artırmış, e-ticaret olarak apayrı sektörleri ortaya çıkarmıştır. Sanayileşen ortamı bir anda değiştiren ve hızlı bir şekilde bilgi çağına girmemizi sağlayan teknoloji toplumsal yapıya da doğrudan fevkalade bir şekilde etkilemiştir. Teknoloji ile ilgili Tözüm (2002) şöyle demektedir:

“Teknoloji, toplumlararası ve insanlar arası bağı geçişken hale getirmiştir. Friedman’a göre küreselleşme, teknoloji merkezli bir değişim sürecidir. Bilgisayarlaşma, telekomünikasyon teknolojileri, minyatürleşme ve dijitalleşme gibi yenilikler teknolojiyi küresel çapta yaygın ve kullanılabilir kılmaktadır. Friedman bu değişime ‘teknolojinin demokratikleşmesi’ demektedir. Ona göre, teknolojinin demokratikleşmesi sayesinde artık hepimizin evinde bir banka, bir işyeri, bir gazete, bir kitapevi, bir aracı kurum, bir yatırım şirketi, bir fabrika, bir okul olabilir” (Tözüm, 2002, s. 158).

Çağımızın en tehlikeli tehditlerinden biri terörist örgütlerin enformasyon teknolojilerini ve interneti kullanmasıdır. Bilim ve teknoloji ilerledikçe terörizm açısından teknik engeller azalmakta; sosyal ortamda ise tehditler daha çok büyümektedir. (Vasilyev, 2000, akt.: Demir, 2009, s. 81). Özcan (2003) siber terörizm konusunda:

“Siber terörizmi tanımlarken temelde terörizm olgusunun nitelikleri değil ancak terör olgusunun nasıl yaşama geçirildiği önem arz etmektedir. Temel amacı bir kısım siyasal sonuçlara ulaşmak olan insanların, ellerine geçirdikleri yeni teknolojik donanımlar ile terör eylemini gerçekleştirmek için yola koyulmuş olmalarıdır. Dolayısıyla terörizmde felsefi olarak köklü bir değişimden bahsetmek güçtür ancak yöntemler ve araçlarla önemli değişimler olmuştur denebilir. Bu bağlamda siber terörizm araçları bakımından ileri teknoloji ve bilgiyi kullanarak klasik terörizm tanımlamasının yeni şekliyle devamıdır denebilir” demektedir (Özcan, 2003, akt.: Demir 2009, s. 171).

İnternetin terör faaliyetleri konusundaki kullanımını ve etkilerini değerlendiren Vasilyev (2000) ise:

“İnternet kullanılarak hızlı bir şekilde sivil veya askeri yapıların çalışmalarında bir arıza yaratılabilir, banka soyulabilir, gerekli finansal aktarımlar yapılabilir ve bütün bunlar gizli bir şekilde devletin herhangi bir kontrolü olmaksızın gerçekleştirilebilir. Şimdilik internet teröristler tarafından yeni bir silah olarak değil, bilgi aktarımı veya propaganda amacıyla kullanılmaktadır. Örneğin 1993 yılında Dünya Ticaret Merkezi’ni bombalayan Ramzi Ahmed Yousef, mesajlarını göndermek için interneti kullanmıştır. Fakat bu sadece zaman meselesidir. Yarın eylemlerin patlayıcı bomba ile değil, interneti kullanarak enformasyon sistemlerin devreden çıkartılması ile gerçekleştirilmesine şahit olabiliriz. Bu tarz bir eylemin kurbanları da ilk sırada devlet ve özel kurumlar olacaktır. Tehlikeli siber saldırılar hazırlıksız yapılabilir ve sayılı dakikalar veya saniyeler içerisinde saldırganın kim ve nerede olduğu belirlenmeksizin hayata geçirilebilir” demektedir(Vasilyev, 2000, akt.: Demir, 2009, s. 82).

2.3.4. Küresel Terörizmin Sosyo-Kültürel Boyutu

Teknoloji dünyasında çığır açan gelişmeler insanların sosyal dünyasında da koca bir delik açmış durumda. Teknolojinin kullanım kılavuzu henüz insanlığın elinde mevcut değil bu yüzden insanlar milli kimlik ve değerlerini kaybettiğinin farkında olmayan toplumlar haline gelmişler. Özellikle iletişim teknolojisinin ilerlemesi ile beraberinde toplumların kültür yapılarında olumlu ve olumsuz değişimlere rastlanılmaktadır. Batı kültürü ile yaşanan iç kültür çatışması sonucunda asimile olan iç kültürün batı teknolojisi karşısında şimdiden kaybetmeye başlaması etkili bir biçimde görülmektedir. Bayar (2009) kültür konusunda:

“Kültürü genel anlamda bir topluma özgü maddi ve manevi değerler bütünü olarak alırsak küreselleşmenin kültür üzerinde önemli etkileri olduğunu söylemek mümkündür. Özellikle iletişim devriminin bir sonucu olarak, günümüzde, tüm dünya genelinde bireyler ve toplumlar arasındaki etkileşim artmıştır. Bu sayede, söz konusu bireyler ve toplumlar arasında daha önceden birbirlerine yabancı gelen yaşam tarzları temelinde ortak bir payda oluşmakta, farklı zevkler, ilgi alanları gibi konularda belirli bir ahenk sağlanmaktadır. Bu sayede küresel bir kültür ve birikim ortaya çıkmaktadır. Küreselleşme dinamiklerinin kültürlerarası bütünleşmeden

ziyade farklılaşma ve ayrışmayı da tetikleyebilmesi, öte yandan kültürel etkileşimin çift yönlü bir biçimde seyrederek küreselin yerele ulaşması kadar, yerelin de küresele ulaşmasının söz konusu olmasıdır” şeklinde bir değerlendirmede bulunmuştur(Bayar, 2009, s. 30).

Bu süreçle birlikte küresel kültür kavramı ortaya çıkmaktadır. Küresel kültür, popüler kültürün tüm dünyaya yayılması, ağır basan kültürün diğerlerini bastırması ile oluşmaktadır. (Franklin, 2000, s. 2). Bu durum tek düze bir dünya düzeninin oluşma riskini ortaya çıkarmakta ve küresel kültürün farklı milletlere, kültürlere ait olan küçük farklılıkları sindirerek, Amerikanlaşmanın bir versiyonu olarak ortaya çıktığı savunulmaktadır (Franklin, 2000, s. 2-3).

Sonuç olarak terör yeni bir olgu değildir. Zaman içerisinde her bir olayın değiştiği ve geliştiği gibi terör hadisesi de gelişimden nasibini almış klasik yöntemlerden çıkarak küreselleşmeye ayak uydurmuş kendisini gerek yöntemleriyle gerekse boyutuyla geliştirmiş ve çeşitlendirmiştir. Teröre bir obje olarak bakmak tabii ki de doğru değildir, terör denilen hadisenin insanların bir araya gelerek birbirinden farklı gerekçelerle birbirlerine uyguladıkları şiddet içeren unsur olduğunu unutmamamız gerekir. Tarihin her döneminde güç elde etme ve yönetme isteği insanlar, gruplar halinde teröre yönelmiş, amaçları doğrultusunda karşılarında duran gücün kırılmasını artırmaya çalışmışlardır. Bu istek ve arzular zamanla büyük devletlerin başka topraklar üzerinde kurguladığı jeopolitik planlar dahilinde devasa olaylara dönüşmüş oluşan terör grupları küreselleşmeye ayak uydurur şekilde artık kendi amaç ve hedefleri doğrultusunda değil de hegemonyası altında bulunduğu güçler tarafından kullanılmaya başlanmıştır.

İnsanın yaşamı için gerekli olan birçok araç günümüzde savaşmak için amaç anlamına evrilmiş neticesinde yine insan hayatını tehdit eden unsurlar ortaya çıkmıştır. Başta ekonomi olmak üzere enerji kaynakları ve üretim sanayisinin ardı sıra koşan insanoğlu oluşturduğu ve kurguladığı hedefler doğrultusunda adım atarken arada bu hedeflerine engel teşkil eden insani varlıkları yok etme pahasına oluşturdukları terörizm olayları yine başta adalet olmak üzere insan hakları, insani eşitlik, hukuki varlık, kültürel saygınlık ve hoşgörü, dinler arası diyalog gibi insani değerlerin olmazsa olmazlarının üzerine adeta beton dökerek yozlaştıran ve küreselleşmeyle insanların yaklaşması yerine uzaklaşmasını sağlayan küreselleşme paradoksunu ortaya çıkarmıştır.

Son çeyrek yüzyılda çok kısa sürede oluşan küreselleşme olayı ülkeler arasındaki ekonomik ve askeri etkinliklerin artması neticesinde sürdürdükleri güç politikasıyla ekonomik olarak güçsüz olan ülkeler üzerindeki oluşturdukları hegemonik baskı o ülkelerin kendi kültürel ve sosyal hayatlarından feragat etmelerine ve çoğu zaman zulme, hukuksuzluğa ve insan dışı hareketle birlikte baskılara maruz kalmalarını kaçınılmaz kılmaktadır. Küreselleşmenin mayası ve doğası gereği insanlara daha yaşanabilir rahat bir dünya imkanı sunulacağını savunan gruplar günümüzde “küreselleşme ve terör” olaylarının aynı başlık altında anılması neticesinde fikir ve görüşlerini güncelleyerek yeniden gözden geçirmelidir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ULUSLARARASI TERÖRİZME KARŞI ALINAN HUKUKİ TEDBİRLER

3.1. Uluslararası Terörle Mücadelenin Küresel Görünümü ve Tespitler

Terör ve terörizm kavramlarının tanımlanması sorununun yanı sıra kavramlara yüklenen anlamlar da farklılık göstermektedir. Örneğin "terörizm" kavramı bir çok akademisyene göre, terörizmi de içine alan fakat daha geniş kapsama sahip olan "4. nesil savaş" olarak kabul edilmektedir (Lind, 1989, s. 20).

Soğuk savaşın sona ermesi, ortaya çıkan politik koşullar ve teknolojinin ilerlemesi ile birlikte 1960'ların sonlarına doğru uluslararası terör kendini etkin şekilde göstermeye başlamıştır. İnsanlık ve ülkeler artık ağır sanayi silahları ile karşı karşıya gelerek açık sahada savaşmaktan kaçınmaya başlamış etkinliklerini konvansiyonel şekilde sürdürmüştür. (Lind, 1989, s. 20). XX. yüzyıla gelindiğinde konvansiyonel savaş saha da gerilla savaşı olarak kendisine yer edinmiştir. ABD ordusu talimnamesinde gerilla savaşı ;"Düşmanın fiziki işgali altındaki bölgede politik ve askeri kontrolünü kırmak ve bölgede yeni bir askeri-politik otorite tesis etmek amacıyla dost askeri veya yarı-askeri unsurların küçük birlik harekâtı tekniklerini kullanarak icra ettikleri silahlı mücadeledir (Finch, 1958, s. 32)." şeklinde tanımlamıştır.

Ülkelerin karşılıklı savaştan kaçınmaları ve gerilla savaşçılarıyla sahalarda olmaları ise savunma ve hukuki açıdan korunmada zorlukları ortaya çıkarmaktadır. Uluslararası terörizmle mücadelede uluslararası işbirliği özellikle soğuk savaş sonrası dönemlerde daha da önemli hale gelmeye başlamıştır. Devletlerin terörü önleme hususunda ki hukuki girişimleri gerek ikili gerekse çok taraflı hukuki sözleşmeler ile ortak bir alanda mücadele etmesi dünya barışı açısından önemli yere sahiptir. Fakat ülkelerin terör örgütlerini destekleyici faaliyetleri ve bu destekledikleri örgütleri özgürlük savaşçısı gibi tanımlamaları hukuk sistemini baltalama ve istenilen mücadelenin sağlıklı şekilde verilmesine engel olmaktadır (Güngörmüş Kona, 2004). Günümüze baktığımızda Ortadoğu ve Latin Amerika gibi bölgelerde konvansiyonel örgütlenmelerin vukuu bulunduğu gözlemlenmekte ve bu da yapılan uluslararası iş birliği girişimlerinin istenilen noktadan biraz uzakta olunduğunun görüntüsü var olurken uluslararası sistemin bütünlüğü de söz konusu değildir. Yalçın (2006) uluslararası kuruluşların etkisi hakkında:

“Uluslararası kuruluşlar insan hayatı başta olmak üzere devlet sükuneti ve kamu düzenini bozmaya çalışan terör mekanizmalarını engelleme hususunda bir araya gelmişlerdir. Dünya üzerinde özellikle terörist faaliyetleri önleme amacı ile hukukun üstünlüğünün sağlanması konusunda birlik olunmuş terör faaliyetleri bertaraf edilmeye çalışılmıştır. Devletlerin ulus üstü platformlarda yapmış oldukları yasal düzenlemeler kendi iç hukuk yollarında yapacakları düzenlemelerde de yürürlüğe konması bir entegrasyon ile bütünlük sağlayarak ulusların ve uluslararası kuruluşların terör faaliyetlerine karşı birleştirici unsuru olacaktır. Terörü önleme konusunda oluşturulacak bu birliktelik insanlık tarihi ile aynı yaşıtta olan terörü bitirme konusunda atılacak en büyük adım olma özelliği gösterecektir. Örneğin, Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği gibi farklı fonksiyonlara sahip ulus üstü kuruluşlar terörizmi insanlığa tehdit olarak algılamış ve çeşitli kararlarla uluslar arası terörü engelleme hususunda öncülük etmiş İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri gibi ülkelerde bu yasaları kendi kanun koyucuları ile iç hukuk yollarına eklemişleridir. Burada görüldüğü gibi ancak uluslararası kararlar uluslarında iç hukuk düzenlemelerinde ve yasalarında yer alarak terör ve terörizme karşı yol alınabilir” demektir(Yalçınar, 2006).

Terörü engellemeye yönelik birçok uluslararası anlaşma mevcuttur fakat en başından bu yana söylediğimiz gibi terörün tanımının ortak bir platforma kabul görmüş bir taslağı söz konusu değildir. Bu durum terör faaliyetlerine yönelik tüm hukuki yaklaşımlar havada kalmaktadır çünkü devletler hangi durumlarda ortaya çıkan şiddet eylemlerine terör muamelesi yapacak ve terör kanunlarını uygulayacak belirlenmiş değildir. Günümüzde uluslararası örgütlere genel bir biçimde bakıldığında kurumsallık açısından büyük çapta etkinlik gösteren birçok kurum vardır. Devlet üstü ve devlet dışında oluşan faaliyetleri ile devletler hukukunun dışında özerk yapıya haiz ve kendi hukuk düzenine sahip olan uluslararası örgütler ve teröre karşı farklı bakış açıları vardır (Alexander, 1992)“Uluslararası alanda kararlaştırılacak olan ortak terör tanımı yine uluslararası hukuk terminolojisinde yerini almalı ve uluslararası toplumun hukuku olmalıdır. Burada ortaya çıkan ortak bir tanımın yapılamaması ve terör faaliyetlerinin kimi devletlerce terör olarak öngörülmemesi üzerine desteklenmesi ortaya uluslararası hukuk terminolojisi bakımından sorun çıkarmaktadır” (Alexander, 1992).

Şöyle ki, uluslararası örgütlerin yalnızca üye devletlerini ve onların siyasi dengelerini gözeterek aldıkları kararlar dışarıda kalan irili ufaklı devlet ve devletçikleri toplumları ile birlikte yok sayması terör gibi insanlık suçu işleyen örgütsel

faaliyetlerinin nihayetinde ortaya çıkardığı suç unsurlarının önleminde etkisiz kılmaktadır.

Uluslararası alanda yapılacak olan hukuki düzenlemeler uyulması zorunlu olan kurallarla sağlam şekilde örgütlenmiş toplumsal yapıların ekseninde hukuki yaptırımların dünya geneline yayılması terör faaliyetlerinin tekeli hukuk sistemiyle ortadan kaldırılma planı yapılacak olan en sağlıklı planlar arasında ilk sırada yer alır (Caşın, 2006, s.128).Uluslararası hukuk çerçevesinde gerekli imtiyazlara sahip olan kuruluşların terör faaliyetlerine taviz vermemesi ve kendisine gelen terörist faaliyetleri bir başka ülkeye saldırmak amaçlı kullanmaması dünya üzerinde sükuneti ve terör eylemlerini son noktaya taşımada yardımcı olacaktır (Çaycı, 2004, s. 96).

Bu noktada yapılacak olan eleştirilerin başında şunu söyleyebiliriz ki ortaya koyulan hukuk kurallarına sirayet edilmemesi takdirde uygulanacak olan yaptırımın olmaması konusudur. Hukuk kurallarının uygulanmaması ve birliğin sağlanamaması zayıflıklara yol açmakta ve sonuç odaklı çözümlerin zayıflığı olarak ortaya çıkmaktadır. Zira kurallara uyulmaması durumunda uymayan devlete ya da topluma uygulanacak olan cezai işlemin veya suça teşkil olan davranışın saptanmasının kim tarafından ve tarafsızca yapılabilirliğinin söz konusu olduğu ortak bir platformun bulunmaması bu konuya dair tarafımızca saptanmış bir eksiklik olarak ortaya konmaktadır.

Terörizmin son bulması konusunda devlet üstü hukuk birimlerinin oluşturulması terörle mücadelede olmazsa olmazlarımız arasında yer almaktadır. Konu hakkında Caşın da:

“Ulusal hukuk ve ulus üstü hukuk arasındaki bağıntı doğru orantılı olmakla beraber uluslar arası hukuk ile iç hukuk düzeninin arasında oluşacak olan koordine az gelişmiş ilkelerdeki iç hukukun zayıflığını ortadan kaldırarak terör gibi dünyayı etkileyebilecek olan geniş çaplı faaliyetleri önlemede etkili olacaktır. Gelişmiş uluslararası hukuk sistemi hukuk kuralları açısından zayıf olan ülkeleri destekler nitelikte olup yargı mekanizmalarını güçlendirerek terörize faaliyetlerin azaltılması hususunda yardımcı olabilecektir. Uluslararası hukuk sistemini sadece güçsüz ülkeler açısından değil gerek ekonomisi gerekse siyasi ve askeri açıdan güçlü devletler içinde bir güç kontrol mekanizması olarak çalışabilmektedir. Güçlü devletlerin ekonomisi ve savaş teknolojisi ile her koşulda her şeyi yapabilecekleri düşüncesi akabinde başka ülkelere saldırmaması ya da terör faaliyetlerine destek vermesi de güçlü bir uluslararası hukuk mekanizması ile duraklatılabilir” (Caşın, 2006) demiştir.

Günümüz koşullarında terör ve terörizm tanımı hukuki çerçeve içerisinde dünya kuruluşları da dahil olmak üzere genel bir kalıba sokulamamış ve net bir tanımı yapılamamıştır. Birisinin terörist dediği kişi bir diğeri için özgürlük savaşçısı olduğu küresel dünya koşullarında bu nokta ve kavram karmaşası üzerinde durursak her şeyi daha iyi kavrayabiliriz. Uluslararası hukuk alanında ve geniş çaplı kuruluşlarda dahil terörün tanımı üzerinde ortak bir anlaşma yapılamamasının temel özelliklerinden birisi budur. Birçok devletler için terörist faaliyetler içeren örgüt ve gruplar başka devletler için meşru bir çaba ve milli savunma mekanizması içerisinde olduğu savunulmaktadır. Terörist faaliyetleri milli savunma olarak gören ve vekaleten başka ülkelerde savaşçıların olduğu dünya noktasında tanım hususunda çıkan uyuşmazlık dünya genelinde herhangi ortak bir tanımın uygulanması söz konusu olamamıştır.

Hukuki terminolojide yanlış tanımlanan kavramların da anlaşmazlığa düşürdüğü görülmektedir. Her ülkenin terör, terörist, gerilla gibi tanımlamaları farklı açılardan ve milli menfaatleri doğrultusunda yapması tanımlamalar üzerinde farklılıklara yol açmış dünya üzerinde "139 farklı tanımın" ortaya çıkmasına sebep olmuştur (Döner, 2005). En başlarda belirttiğimiz ve incelediğimiz üzere günümüz terminolojilerini baktığımızda terör ve "terörizm" ile ilgili devletler tarafından yeterli tanım yapılmadığını görürüz. Bu tanımlamaların terörü bitirme odaklı bir sonuca varılması isteniyorsa ortak bir çatı altında tanımlama yapılması şarttır. Bir terör faaliyeti sonucunda zarar görenlerin sonuç itibarıyla çatışanlara göre terör mağduru olup olmadığı noktasında durmak yerine nerden ve kimden gelirse gelsin bu şiddet faaliyetlerinin terör faaliyetleri olduğu konusunda anlaşılması gerektiği kanaatindeyiz.

Terör ve terörist tanımının yapılması konusunda uluslararası hukuk bağlamında uluslararası kuruluşların ortak bir çerçeve içerisinde ortak bir metodu ortaya koyması ileriki zamanlarda yapılacak olan faaliyetlerin savunma amaçlı mı yoksa terör amaçlı mı olduğu noktasında bize yol gösterici olması gerekmektedir (Schmid, 2005, s.178). Yapmış olduğumuz incelemeler doğrultusunda faaliyetlerin terör mü yoksa yasal faaliyetler mi olduğu konusunda bazı kriterlerin belirlenmesi sonuca daha net şekilde götüreceği kanaatine varmaktayız. Terör ve terörizm faaliyetlerini bitirme amacıyla bazı saptamalarda bulunmaktayız. Bu maddeleri ise şöyle sıralayabiliriz.

Terör ve Terörist Faaliyetlerin Kriterleri; Sahada faaliyet gösteren kişiler savaş kuralları içerisinde etkinlik gösteriyor, harp kurallarına uyuyor ve kendilerini uluslararası hukuk alanında kabul görmüş birimlerce desteklenen üniformaları giyiyorlar mı?

Herhangi bir devlete ve ya uluslararası kuruluşa bağlı olmaksınız bir ülke halkına ya da askeri birimlerine saldırı içerisindeler mi?

Konu ile alakası olmayan masum sivillere, ülkede bulunan turistlere, ülke temsilciliklerine, ülkede görevli kolluk kuvvetleri başta olmak üzere devlete bağlı birimlere ve bu birimlerde görevli kişilerin yakınlarına yapılan alıkoyma, saldırı ve şiddet uyguluyorlar mı?

Ülke içerisinde kaosa neden olacak yağmalama, kundaklama, sivil kişilerin ve devlete bağlı birimlerde yer alan kişilerin bombalı eylemler veya saldırılarla zarar görmelerini sağlayan faaliyetlerde bulunuyorlar mı?

Savaşan kişiler bir ülkeye bağlı olmak koşuluyla resmi mercilerce onaylanmış durumda görev yapan sivil, askeri ya da kolluk görevlileri arasında kabul görmüş kişiler mi?

Bu hususların genişletilerek uluslararası hukuk bağlamında sabit kılınan bir çerçeve içerisinde bulunması gerekmektedir.

3.2. Teröre Karşı Yapılan Uluslararası Düzenlemeler

3.2.1. Küresel Dünyada Uluslararası Örgütlenmelerin Önemi

Günümüz dünyasında küreselleşme ile daha önemli bir role sahip olan uluslar arası örgütler ulus devlet ile uluslararası ilişkilerin oluşumunda mihenk taşı görevini üstlenmektedir. Global dünya dinamizmine ayak uydurma ve ülkelerin ilkelerini ulus ötesi bir platforma taşıma konusunda karşılıklı bağlar ve bağımlılıklar ortaya çıkararak farklı bir literatürde önümüze getiren bu örgütlenmeler her ne kadar birlikteliği sağlasa da ülkeler güvenliklerini bu ulus üstü kuruluşlara devretmede halen isteksiz ve kararsızdırlar.

Sarooshi(2005) küreselleşen dünyada devlet dışı örgütler ile şöyle bir değerlendirme yapmaktadır:

“Günümüz çağdaş dünyasında devlet dışı illegal örgütlenmeler varlığını gittikçe arttırmakta ve ortak bir güce daha çok ihtiyaç duyulmaktadır bu nedenle örgütlenmelerin asıl görevleri işbirliği içerisinde olan bütün taraf ülkeler arasında global güvenlik ve toprak bütünlüğünün yanı sıra başka avantajlarda sağlamalıdır. Dünya politikasında önemli yere sahip olan ülkeler bu örgütlenmeler vasıtasıyla birlik içerisinde buldukları diğer ülkelerle almış oldukları kararları yine bu

platform sayesinde realiteye dönüştürerek fiili hükümleri devreye sokmalıdır”(Sarooshi, 2005, s.170).

Döner (2005) ise kriz anında ülkeler arası yardımlaşmaya dikkat çekerken ortak karar almak ile ilgili şöyle demektedir:

“Ülkelerin, terör gibi uluslararası alanda yankı uyandıran büyük eylemlerin önlenmesi amacıyla kriz anında krizin yaşandığı ülke ile acil temasa geçilip ve ortak müdahale ile iletişim kanallarının son derece sistemli çalıştırılması yaşanmış ve yaşanacak olan terör eylemlerinin önüne geçilmesi konusunda atılacak olan en sağlam adım olacaktır. Ayrıca bu tür ortak platformlarda yine ortak hazırlanacak eylem planları bir devlet birçok başka devletin güvenliğini tehdit edecek bir karar alması ve eylem yapması hususunda bu tutumu engellemek üzere etkili olacaktır. Bu ortak platformlarda olan devletlere yeni devletlerin eklenmesiyle tek ses olarak ortaya çıkması, bu devletlerin uyum ve uzlaşma istekleri 'barışçıl bir düzene öngörülü ise' dünya genelinde atılacak her adım savaşa ve çatışmaya mahal vermeden diplomasiyle barışçıl şekilde çözümler ortaya koyacaktır “(Döner, 2005, s.254).

Dünya kamuoyunun etkileriyle ortaya koyulacak olan bu çok uluslu birleşmelerin vasfı, yapılacak olan ortak çalışmalarla çıkar çatışmalarının sistemsel bir düzlemde diplomasi yolu ile çözülmesi sonucunu doğuracaktır (Sarooshi, 2005, s.172-175).Nihai olarak savaş, çatışma ve de konvansiyonel terör gibi insanlığa zarar verecek bir ortama meydan bırakmayacak ve bu anlaşmazlıklar uluslararası örgütlenmeler vasıtasıyla ortadan kalkacaktır.

Küreselleşme ile ulusların birbirine olan bağımlılığı artarken iç içe geçen insanlığın sorunları daha da fazlalaşmaktadır (Kurt, 1998, s.96). Ulusların birbiri üzerinde otorite kurma çabaları ve bunu gerçekleştirmek için ortaya çıkardıkları baskı ve zulüm akabinde şiddet ve terör unsurunu oluşturmaktadır. Devletler toprak bütünlüğünü sağlarken alacakları önlemler farklı olayların vukuu bulmasına vesile olmaktadır. Özellikle geleneksel savaş stratejilerinden vazgeçen devletler gayri nizami harp teknikleri, suç örgütleri ve kitle imha silahları kullanımıyla olayı farklı boyutlara taşımaktadırlar.

11 Eylül dönemi öncesi, sonrasında olduğu gibi, birçok uluslararası kuruluş terörün önlenmesine ve mücadele edilmesine dair kararları temel hukuksal metinlerine

yerleştirdikleri ve birer hüküm haline getirdikleri bilinmektedir. Özellikle NATO gibi uluslar arası organizasyonlar ye ülkeler arasında önemli işbirliklerine gitmektedir.NATO'nun terörle mücadele kapsamında Yeni Stratejik planlamalarından sonra, NATO kapsamında yapılan yayınlanan ortak bildirilerin tümünde terör konusunda yeni kararlara yer verilmiştir.Teröristlerin uçak eylemleri ile gerçekleştirdikleri Pentagon ve Dünya Ticaret Merkezi'ne yönelik saldrdıklarının arkasında bir devletin olup olmadığı bilinmemesine rağmen NATO, ABD'ye yapılan saldırı, NATO yesi bütün ülkelere yapılmış bir saldırı saymış ve teröre karşı ortak hareket ettiklerini göstermeye çalışmıştır.12 Eylül 2001'de alınan kararla NATO tarihinde ilk kez İttifak'ın 1949 tarihli kurucu anlaşmasında yer alan 5.madde uygulamaya sokulmuştur. "Düzenlemeye uygun olarak, ABD'nin 11 Eylül'de uğradığı silahlı saldırınının 5.madde kapsamında değerlendirildiği yönündeki karar, Lord Robertson tarafından, kararın alındığı tarihte BM Genel Sekreteri'ne bildirilmiştir. Alınan karar çerçevesinde, NATO yesi tüm ülkeler bireysel olarak saldırınının mağduru olan devlete sivil ya da askeri yardımda bulunmakla yükümlü tutulmuş ve Kuzey Atlantik Konseyi'nin alacağı yeni bir karara kadar hiçbir eylemde bulunulmayacağını bildirilmiştir" (Abdybaeva, 2005, s. 53).

"13 Eylül'de, NATO – Rusya Daimi Ortak Konseyi, bu saldırıları lanetlemiş ve uluslararası terörizmle savaşmak için NATO – Rusya işbirliğinin gerekli olduğu konusunda anlaşmıştır. 14 Eylül'de, NATO – Ukrayna Komisyonu, ABD'ye yönetilen saldırıları kınamış ve toplantıyı takiben yayınladıkları bildiriye Ukrayna, bu saldırıların sorumlularınının adalet önüne getirilmesi için çalışmaya hazır olduğunu bildirmiştir. Müttefikler, 5.maddeyi uygulama kararını aldıktan sonra, 4 Ekim'de, ABD'nin ricası üzerine, bu kararı uygulamak üzere, sekiz önlem almaya ve terörizme karşı açılan kampanya ile ilgili opsiyonları genişletmeye karar vermişlerdir. Özellikle, ikili ilişkilerde veya ilgili NATO organlarında terörizme karşı yapılacak eylemler ve terörizmin doğurduğu tehditler ile ilgili istihbarat alişverişine; terörizme karşı yürütülen kampanyaya yardım ettiklerinden dolayı terörist tehditlere maruz kalabilecek Müttefiklere veya diğer ülkelere eldeki yetenekler oranında bireysel veya toplu olarak yardım etmeye; ve toprakları üzerinde ABD veya diğer müttefiklere ait tesislerin güvenliğinin arttırılması için, gerekli önlemleri almaya karar vermişlerdir. Müttefikler, ayrıca, terörizme karşı yürütülecek operasyonları destekleyecek İttifak varlıklarını güçlendirmeye; bu operasyonlarda yapılacak askeri uçuşlar için, ABD ve Müttefiklerin askeri uçaklarına hava sahalarını amaya; ve yine bu operasyonlar için, diğer Müttefikler ve ABD'ye NATO topraklarındaki liman ve hava alanlarını kullanma izni vermeye

karar vermişlerdir. Bunlara ilaveten; Kuzey Atlantik Konseyi, terörizme karşı yürütülen bu operasyonu desteklemek amacıyla İttifak'ın hazır deniz kuvvetlerinin bir bölümünü Doğu Akdeniz'de konuşlandırmaya ve beş AWACS uçağını ABD'ye vermeye hazır olduğunu açıklamıştır” (Abdybaeva, 2005, s. 54).

“8 Ekim'de, beş AWACS uçağı ve uçuş ekibi, (Belçika, Kanada, Danimarka, Almanya, Yunanistan, İtalya, Hollanda, Norveç, Portekiz, İspanya, Türkiye, İngiltere ve ABD'den oluşan personel dahil), terörizme karşı yürütülen operasyona katılmak üzere, ABD'ye uçuşmuş. Konuşlandırma başlangıçta altı ay olarak planlanmıştır. İlk rotasyon altı hafta sonra yapılacaktı. Bu süre içinde, normalde NATO uçaklarının yaptığı görevleri, (özellikle Bosna ve Hersek üzerinde), Fransız AWACS uçakları üstlenmiştir. NATO'nun sekiz ülkeden gelen ve sekiz fırkateyn ve bir lojistik destek gemisinden oluşan Akdeniz Hazır Deniz Kuvveti, 9 Ekim'de Doğu Akdeniz'e doğru açılmıştır. İngiltere komutasında olan bu kuvvetler, savaş hareketine katılmamışlardır, ancak terörizme karşı açılan kampanyaya İttifak'ın katılımı ve bu konudaki kararlılığını göstermişlerdir. Bu kuvvetler, diplomatik girişimler dahil, İttifak'ın Akdeniz Diyalogu, NATO'nun Akdeniz bölgesindeki ülkeler ile tartışma ve işbirliği forumları gibi diğer misyonları için de kullanılabilir. Daha sonra, Atlantik Hazır Deniz Kuvveti bu gemilere katılmıştır” (Abdybaeva, 2005, s. 55).

3.2.1.1. Birleşmiş Milletler ve Terörle Mücadele

İşlevsel yönden birçok faktörü bünyesinde bulunduran Birleşmiş Milletler bu faktörlerinin arasında en önde geleni dünya barışını koruma yönüyle ortaya çıkmasıdır. Dünya tarihinde etkisini geniş çapta gösteren dünya savaşları sonrası sükuneti sağlayıp tekrarının yaşanmasını engellemek, silahlı çatışmaları ve işgalleri ortadan kaldırmak gibi temel sorunları çözüme bakımından insani bir faktör yönüyle kurulmuştur. Uzun vadede hukukun sağlanması, silahlanma ve çatışmacı yaklaşımların yerini diplomasi yoluna bırakması ve barışçıl yolların genişletilmesi amacıyla bir mekanizma olarak dünya güvenliği ve barışında önemli bir yere sahiptir.

Birleşmiş Milletler anlaşmaya taraf olan devletlerin arasında çıkacak olan uyuşmazlıkları barışçıl yolla çözüme ve tehditkar hareketlerden uzak durmalarına yönelik ortaya çıkan bir sözleşmedir. Anlaşmaya taraf olan ülkeler arasında çıkacak olan herhangi bir uyuşmazlıkta ülkeler bir araya getirilecek aralarında doğrudan bir anlaşma sağlanması amacıyla direk olarak görüşmeler sağlanır. Birleşmiş Milletler anlaşmasının ilk maddesinde, Birleşmiş Milletlerin amacının, uluslararası barışı, sükuneti ve

güvenliği korumak olduğu, 2. maddesinde ise üye devletlerin, birbirlerinin toprak bütünlüğüne ve bağımsızlığına saygı gösterecekleri belirtilmiştir.

3.2.1.1.1 Birleşmiş Milletlerin Terörizm Konusunda Aldığı Kararlar

BM'in Terörizm Konusunda Hazırladığı Uluslararası Sözleşmeler:

Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan uluslararası terörizm üzerine yapılan sözleşmeler:

“Uçaklarda İşlenen Suçlar ve Diğer Bazı Eylemlere İlişkin Sözleşme (14 Eylül 1963, Tokyo), Birleşmiş Milletler Uçakların Kanun Dışı Yollarla Ele Geçirilmesinin Önlenmesi Hakkındaki Sözleşme (16 Aralık 1970, La Haye), Birleşmiş Milletler Sivil Havacılığın Güvenliğine Karşı Kanun Dışı Eylemlerin Önlenmesine İlişkin Sözleşme (23 Eylül 1971, Kanada/Montreal), Birleşmiş Milletler Diplomatik Temsilcilikler de Dahil Olmak Üzere Uluslararası Korunmaya Sahip Kişilere Karşı İşlenen Suçların Önlenmesi ve Cezalandırılmasına Dair Sözleşme (14 Aralık 1973, New York), Birleşmiş Milletler Rehine Alınmasına Karşı Uluslararası Sözleşme (17 Aralık 1979, New York), Nükleer Maddelerin Fiziksel Olarak Korunmasına İlişkin Sözleşme (3 Mart 1980, Viyana), Birleşmiş Milletler Sivil Havacılığın Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesine İlişkin Sözleşmeye Ek, Uluslararası Sivil Havacılık Hizmeti Veren Havaalanlarında Yasadışı Şiddet Eylemlerinin Önlenmesine İlişkin Protokol (24 Şubat 1988, Kanada/Montreal), Denizde Seyir Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesine İlişkin Sözleşme (10 Mart 1988, Roma), Kıta Sahanelerinde Bulunan Sabit Platformların Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesine İlişkin Protokol (10 Mart 1988, Roma), Yerinin Tespiti Amacıyla Plastik Patlayıcıların İşaretlenmesine İlişkin Sözleşme (1 Mart 1991, Kanada/Montreal), Terörist Bombalamaların Önlenmesine İlişkin Uluslararası Sözleşme (15 Aralık 1997, New York), Terörizmin Finansmanının Önlenmesine İlişkin Uluslararası Sözleşme” (9 Aralık 1999, New York, BM Terörle Mücadele Ofisi).

BM'in Güvenlik Konseyi Kararları : BM Güvenlik Konseyinde, terörizmle mücadele bağlamında bugüne kadar 1267, 1269, 1333, 1368, 1373 ve 1390 sayılı kararlar alınmıştır.

BMGK 1267 sayılı karar; [BM Sembol No: S/2011/790,(1999)](<http://www.securitycouncilreport.org> E.T.:20.02.2017)

"Bu Kanun, terör ve terörizmin finansmanı ile etkin mücadele edilmesi kapsamında; 1999 tarihli Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşmenin ve Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin bu Kanun kapsamındaki terör ve terörizmin finansmanı ile mücadeleye ilişkin kararlarının uygulanması ile terörizmin finansmanı suçunun düzenlenmesi ve terörizmin finansmanının önlenmesi amacıyla malvarlığının dondurulmasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesi amacıyla hazırlanmıştır."(<http://www.mevzuat.gov.tr> E.T.:20.02.2017)

BM 'in ilgili kararı ise Bakanlar Kurulu kararı ile aşağıdaki gibi kabul edilmiştir:

"BM Güvenlik Konseyi 1267(1999) ve 1989(2011) sayılı kararları çerçevesinde kişi ve oluşumlara ilişkin terör listesine DEAŞ ve El Nusra Cephesinin dahil edilmesi üzerine, esasen ülkemiz tarafından 2005 yılında eski isimleri altında terör örgütü olarak tanıdığımız DEAŞ, El Nusra Cephesi'yle birlikte 10 Ekim 2013 tarih ve 2013/5428 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla yeni adlarıyla da terör örgütleri olarak kabul edilmiştir."(www.mfa.gov.tr Erişim Tarihi 20.02.2017)

BMGK 1269 sayılı karar; [BM Sembol No:S/RES/1373 (2001)](<http://www.un.org> E.T.:21.02.2017)

"Devletlerin, iki taraflı veya çok taraflı anlaşmalarla terörizmin önlenmesine yönelik karşılıklı işbirliğinin sağlanması, terörist faaliyetlerin planlanmasının ve finanse edilmesinin önlenmesi, terörist faaliyetleri planlayan, finanse eden veya gerçekleştirenlerin tutuklanması, soruşturulması veya iadesine ilişkin gerekli düzenlemelerin yapılması zorunluluğu" getirmektedir (Çitlioğlu, 2005, s.217).

BMGK 1333 sayılı kararı; [BM Sembol No: S/RES/1333 (2000)]
<http://www.un.org> E.T:21.02.2017)

Karara münhasıran Taliban ve El Kaide örgütünü hedef almakta ve spesifik önlemler getirmektedir. Bu karar uyarınca, “Devletler; Afganistan'da Taliban denetimindeki bölgelere askeri faaliyetlerle ilgili teknik görüş, yardım veya eğitim olanaklarının sağlanmasını önlemekle” yükümlü kılınmakta, ayrıca “kendi bölgeleri içinde faaliyet gösteren Ariana Afgan Havayolları da dahil olmak üzere tüm Taliban bürolarını kapatmaları ve El Kaide örgütü de dahil olmak üzere Usame Bin Laden ve ona bağlı kişi ve kurumların, Komite tarafından belirlenen fon ve mali varlıklarını gecikmeksizin dondurmak üzere acil önlemler almaya davet” edilmektedirler (Çitlioğlu, 2005, s. 217).

BMGK 1368 sayılı kararı; [BM Sembol No: S/RES/1368 (2001)]
<https://www.un.org> E.T.: 21.02.2017)

Karar daha önceki kavramlarla aynı çerçevede olmakla birlikte "11 Eylül'de; New York, Washington DC ve Pennsylvania'da gerçekleştirilen terörist saldırıları kınamak, bu saldırılarda zarar gören ve yakınlarını yitirenlere taziyelerini sunmak, terörist aktivitelerde bulunanlara yardım, yataklık ve destek sağlayanların adalet önüne çıkarılmalarını sağlamak için uluslar arası platformlarda mücadele edilmesi gereğini vurgulamak için alınmıştır" (Çitlioğlu, 2005, s. 218).

BMGK 1373 sayılı kararı; [BM Sembol No: S/RES/1373 (2001)]
<https://www.un.org> E.T.: 21.02.2017)

"Kararda terörizmle mücadele konusunda, daha önceki Taliban ve El Kaide'ye yönelik özellikli yaklaşımın dışına çıkarak aldığı en ayrıntılı ve geniş kararında, bütün devletlerin; terörizmin finansmanını önlemesi ve cezalandırması, terörist eylemleri islemek için kasten mali kaynak temini ve toplanmasını suçla dönüştürmesi, terörist eylemlerde bulunan, teşebbüs eden ve bunlara yardımcı olan, eylemleri kolaylaştıranların anaparaları, mali varlıkları ve ekonomik kaynaklarının dondurulması, aktif ya da pasif, her ne şekilde olursa olsun terörist gruplara üye toplanmasını ve teröristlere mühimmat, silah, patlayıcı sağlanmasını cezalandırması, terörist eylemlerin

islenmemesi için istenilen bütün önlemlerin alınması ve özellikle bilgi değişimi yaparak diğer devletlere acil uyarıda bulunulması, terörist eylemlere katılan, mali destek sağlayan, örgütleyen, destekleyen ve faillerine yataklık yapanlara sığınma hakkı tanınmaması, terörist eylemlere mali kaynak sağlayan, örgütleyen, destekleyen ya da bu eylemleri yapanların, bu tür eylemleri diğer devletlere veya bir devletin vatandaşlarına karşı işlemek amacıyla topraklarını kullanmalarını engellemeye, sınırlarda etkili denetimler icrası yolu ile teröristler ve terörist grupların hareketlerini denetlemeleri yükümlülüğü getirilmiştir"(Çitlioğlu, 2005, ss. 217-222).

BMGK 1390 sayılı kararı;[BM Sembol No: S/RES/1390 (2002)] (<http://www.un.org/> E.T.: 21.02.2017) ile 1267 ve 1333 sayılı kararlarda öngörülen hükümlerin uygulamalarının sürdürülmesi istenilmektedir.

"Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 28 Nisan 2004 tarihinde aldığı 1540 sayılı Konsey kararı[S/RES/1540(2004)] 11 Eylül sonrasında terörle mücadele için yeni bir komite kurulmasını sağlamıştır. Kitle İmha Silahları Komitesi adlı bu yeni komite; kitle imha silahları olarak adlandırılan kimyasal, biyolojik ve nükleer silahların denetlenmesi amacı ile kurulmuştur"(Kaya, 2005, s. 115).

3.2.1.1.2. 11 Eylül Sonrası Birleşmiş Milletlerin Tutumu

Birleşmiş Milletler, 11 Eylül 2001 tarihinde meydana gelen saldırılar sonrası, teröristlerin eline geçebilecek kitle imha silahlarının potansiyel bir tehlike arz ettiğini değerlendirmiştir. Teröristlerin bu tip saldırılarda kimyasal, biyolojik ya da nükleer silah temin edip kullanmaları durumunda, çok daha ciddi sonuçlar doğuracak saldırıların düzenlenebileceği ifade edilmektedir (Baştuğ, 2011, s.52).

Birleşmiş Milletler terörizmle mücadele stratejilerinde kim tarafından hangi amaçla yapılmış olursa olsun, uluslararası güvenliği tehdit edici tutum ve duruş sergileyen her türlü terörizm faaliyetini sürdürenlere ve gelebilecek her türlü terör saldırısını görünüş itibari ile ayırt etmeksizin insan haklarını ve özgürlükleri kısıtlayıcı aynı zamanda demokrasinin tahribatını hedef alan faaliyetler olduklarını ayrıca

devletlerin meşru faaliyetlerini istikrarsızlaştırmak ve toplumun huzurunu bozucu durumlarda dahil mücadelecı tavrıları güçlendirici adımlar atılması gerektiğini savunmuştur. Tüm biçim ve görünüşü ile hukukun üstünlüğü ilkesi ve insan haklarını ihlal edici davranışlar ile marjinal hareket ve tutum sergileyen terörizmin yaygınlaşmasının önlenmesi ve tedbirlerin alınması Birleşmiş Milletler, terörizmin oluşumuna sebep olan tutumların düzeltilmesi konusunda ki strateji ve tedbirlerini koymuş olduğu yasalarla desteklemiştir.

3.2.1.2. Avrupa Birliğı ve Terörle Mücadele

İkinci dünya savaşının ardından başlayan soğuk savaş dönemi ile terörizm Avrupa’da etkisini göstermiş ve neredeyse tüm ülkelere yayılarak eylemlerin şiddetini artırmıştır. Avrupa’nın başlatmış olduğu mücadele kapsam olarak Birleşmiş Milletler sisteminden biraz farklılık göstermekteydi. Öyle ki, Birleşmiş Milletler terör sorununu genel olarak ele alırken Avrupa ise sadece Avrupa kıtası ile sınırlı kalmayı ve bölgesel faaliyetlerde bulunmayı tercih etmişti. Avrupa’da farklı birimlerce oluşturulan teröre karşı mücadele konusunun güvenlik kapsamında tüm oluşturulan unsurlar Avrupa kıtasına hitap etmekteydi. Fakat AB çatısı altında terörizm ulusal bağlamda olduğu kadar uluslar arası bağlamda özellikle güvenlik konusu ve kapsamında daha önemli ve dikkat edilmesi bir konu olarak sürekli gündemdeydi. Özellikle 11 Eylül saldırıları sonrasında Avrupa’ya özel girişimlerin ötesinde Avrupa Birliğı kapsamında güvenliğı sağlamak adına daha geniş siyasi ve hukuki önlemler almak adına adımlar atıldı.

Tüm dünyada olduğu gibi Avrupa Birliğinde de 11 Eylül saldırıları sonrasında tüm denklemler değişikliğe uğramış güvenlikten savunmaya kadar her türlü tedbir hukuki ve askeri alanda revize edilmiştir. Avrupa Birliğı, Birleşmiş Milletler ve başka uluslararası kuruluşlarla terörizmle mücadele konusunda karşılıklı mülahazalar içerisine girmiş ve uygulamalar ortaya koymuştur.

“Saldırı sonrasında toplanan Avrupa Birliğı Adalet ve İçişleri Bakanlar Konseyi, Birleşmiş Milletlerin aldığı bir karar ile , Avrupa Birliğı Komisyonundan 11 Eylül saldırılarının yapılması ile bağlantısı olduğu düşünülen 27 örgüt ve kişinin malvarlığının dondurulmasına ilişkin gerekli önlemlerin alınmasını istemiştir” (Beşe, 2002, s. 110). 11 Eylül Saldırılarından sonra Avrupa Birliğı’nce yapılan en önemli düzenleme, 13 Haziran 2002 tarihli "Terörizm ile Mücadele Hakkında Avrupa Konseyi Çerçeve Kararı"dır. “Bu düzenleme öncelikli olarak terörizmin temel unsurları ve

verilecek cezalara ilişkin olup, terörizm suçlarının etkin, orantılı ve caydırıcı bir şekilde cezalandırılmasını amaçlamaktadır. Ayrıca bu çerçevede karar sadece AB üyesi ülkeleri kapsamamakta, AB dışındaki ülkelerde işlenen bu tür eylemleri de içermektedir”(Beşe, 2002, ss. 109-110).

Avrupa Birliği içerisinde, Adalet ve içişlerinin gelişimi son yıllarda büyük hız kazanmıştır. Bu hızın temelleri terörizm ve organize suçla mücadele amacıyla hükümetler arası işbirliği mekanizmaları 1970’li yıllarda ortaya konan en önemli girişim olan Trevi Grubu ile ortaya konmuştur.1985 yılında imzalanan ve 1990 tarihinde onaylanan Schengen Sözleşmesi Avrupa Birliği üye ülkeleri arasında sınırların kaldırılması ve hizmetlerin, sermayelerin ve kişilerin daha kolay hareket etmesini sağlamak amacıyla kurulmuştur. 1992 yılında üç sütunlu yapılanmanın ortaya ilk çıktığı terör, adalet ve iç işleri kapsamında yapılan bu anlaşma uluslar arası terörizm konularını ve yasadışı göç başlıklarını özellikle irdeleyen bir anlaşma olma özelliğine sahiptir. Yine 1992 yılında Amsterdam Anlaşması ile hukuki düzenlemeler, vize politikası, iltica, göç ve serbest dolaşım ile bağlantılı güvenlik ve adalet bağlamı ile ilgili bölümlerden kurulmuştur. Europol sözleşmesi ise 1995 yılında kabul edilmiş olup Avrupa Birliği ülkeleri arasında polis işbirliğini sağlama amacıyla kurulmakla birlikte bölgesel bir örgüttür. 1999 yılında yapılan Tampere sözleşmesi ile Amsterdam Anlaşmasındaki adalet ve güvenlik içeren maddeler tekrarlanmıştır. 11 Eylül olaylarının ardından gerçekleştirildiği için ayrıca öneme sahip olan Ekim 2001 tarihli Ghent Zirvesi terörizm konusunun işlendiği ve bu hususta önlemlerin alınması gerektiği vurgulanan bir zirve özelliği taşımaktadır.

3.2.1.3. Avrupa Konseyi ve Terörle Mücadele

Avrupa Konseyi insan haklarını, hukukun üstünlüğünü, çoğulcu demokrasiyi savunmak ve bu üç temel değere karşı olan terörle mücadele etmek için 1970’den beri faaliyetlerini

yürütmektedir(http://www.avrupakonseyi.org.tr/haberler/mart-07_b.htmE.T.

25.02.2017). Bu bağlamda Kaya (2005):

“Avrupa Konseyi insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğü üzerine inşa edilen ‘demokratik güvenliğin’ koruyucusudur. Demokratik güvenlik, askeri güvenliğin tamamlanmasında gerekli bir unsur ve Avrupa’nın istikrar ve barışı için ise bir ön koşul olarak kabul edilmiştir. 1997’de Strasbourg ’da düzenlenen zirvede

ise Avrupa Konseyi'nin demokrasi ve insan hakları, sosyal uyum, kültürel çeşitlilik, vatandaşların ve kültürel değerlerin güvenliği (korunması) olmak üzere dört alanda bir eylem planı kabul etmiştir” demektedir (Kaya, 2005, s. 70).

Öktem (2007) ise bu konuyu genişleterek şu değerlendirmelerde bulunmuştur:

“Avrupa Konseyi'nin altını çizdiği bir diğer önemli nokta ise, özellikle Madrid ve Londra saldırılarına atıfta bulunularak; Avrupa kıtasında yapılan en ciddi saldırıların dış kaynaklı düşmanlar tarafından değil Avrupa'da yaşayan, çalışan ve ailelerini geçindiren kişiler tarafından yapıldığının vurgulanmasıdır. Bu sebeple teröristleri ve terörist ağ bağlantılarını takip etmek ve engellemek için yollar aranması ve hükümetlerin bir takım kişi ve grupların köktencilğe ve terörizme niçin yöneldiğini anlamak için kendi toplumlarını da kapsayacak şekilde araştırma yapılması istenmiştir” (Öktem, 2007, s. 23).

3.3. Türkiye’de Teröre Karşı Yapılan Ulusal Düzenlemeler

Terör ile uzun yıllardan beri uğraşan ülkemizde “Terörle Mücadele Kanunu çıkarılana kadarki süreçte terörle mücadele, Anayasa başta olmak üzere Türk Ceza Kanunundan kaynaklanan yetkiler çerçevesinde terörle mücadelelerini sürdürmüşlerdir” (Alkan, 2009, s. 133). 1960'lı yılların sonunda gündeme yerleşen terör ile ilgili olarak ancak 1991 tarihli 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu ile esaslı bir mücadeleye başlanmıştır. Türkiye’de terör olaylarının en yüksek seviyeye ulaştığı dönem olan 1990'lı yıllarda terör sorunun ortadan kaldırılabilmesi amacıyla 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu (TMK) 12 Nisan 1991 tarihinde kabul edilmiştir. Bu kanunda terör, terörist ve örgüt kavramları tanımlanmış, güncel gelişmelere paralel olarak 19.07.2003 tarihinde de bazı değişiklikler yapılmıştır. 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu terörü şöyle tanımlamaktadır;

“Terör; cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte

mensup kiři veya kiřiler tarafından giriřilecek her tűrlű suç teřkil eden eylemlerdir”(www.masak.gov.tr. , E.T. 10.02.2017).

Tanımda yer alan terűr olayı, Tűrkiye aleyhine gerçekleřtirilen eylemlerle sınırlı tutulmuř ve yabancı bir devlete karřı giriřilecek eylemleri terűr kapsamı içerisine almamıřtır. Fakat oldukça kapsamlı olan bu tanım terűr eylemleri açısından ‘bir űrgűte űye olma’ kořulu aramaktadır. Bir űrgűt baėlantısı olmaksızın gerçekleřtirilen bireysel terűr eylemleri tanımın dıřında kalmaktadır. Bunun yanı sıra ‘‘Terűr sulusı’’ için verilen 2. Maddede ki tanım ile ‘‘Terűr suçları’’ ve ‘‘Terűr amacı ile iřlenen suçlar’’ hűkűmlerinde belirtilen suçlar Tűrk Ceza Kanunu dahil olmak űzere űrgűt baėlantısı olmaksızın bireysel olarak iřlenebilecek suçlar kapsamında belirtilmektedir. Yapılan bu tanımlama da giderilmesi gereken hususlar űzerinde gerekli deėiřlikleri yapmak ilerde çıkacak olan sorunların űnűnű kapatacaktır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. SONUÇ

Küreselleşme ile birlikte terörizmin değişimi açısından farklı eylemlerle karşılaştığımız XXI. yüzyıl içerisinde bu eylemlere karşı yapılan çalışmalar farklı bir alana taşınmıştır. Terörizmin küresel sorun haline gelmesi ve ülkesel politikaların çok ötesine geçmesi, terörizm eylemlerinin, ancak uluslararası bir alanda ortak yapılan çalışmalar ile sağlanan birliktelikler ışığında ele alınarak engellenebilmesi söz konusu olmaktadır. Uluslararası örgütlerin terörizme karşı uygulayacakları faaliyetler oluşturdukları politikalar dışında sağlam bir temele dayandırabilecekleri hukuki zemine bağlıdır. Terörizmle mücadele konusunda detaylı bir inceleme yapıldığı zaman karşımıza çıkan birkaç sorunun uluslararası örgütlerin faaliyetleri ile daha net ve çözüm odaklı olacağı ancak atılacak olan adımlar neticesinde görülebilecektir.

Uluslararası örgütler ve bölgesel ülkeler bazında bakıldığında terör, terörizm ve terörist kavramların tanımlama konusu yukarıda belirttiğimiz uluslararası sorunlar noktasında terörizm konusunda karşımıza çıkan en önemli konudur. Bu tanımlama konusu özellikle soğuk savaş sonrası ve 11 Eylül dönemi noktasında dünya da terörizmi önleme hususunda önemli bir ayrıntıdır. Nitekim küreselleşme ile terör ve terörizmin farklı silahlanma gereçleri edinmesi teknolojik ölçekte iletişim sistemleri ve mobil uygulamalarla küçük terör gruplarının ölçeği sınırsız devletler üzerinde yaptığı terör etkisi klasik terör olgusundan yeni terörizm olgusuna geçişte özellikle hukuki zeminde ortak bir terörizm tanımının en etkin şekilde ortaya koyulması gerekliliğini ve bu konunun dünya ülkelerinin öncelikleri arasında yer alması zorunluluğunu ortaya koymaktadır.

Yeni terörizm olgusu ile karşımıza çıkan örgütlerin gerçekleştirdiği eylemler esnek bir yapıya girerek anlık kararlar alabilen ve daha fazla insanı etkileme noktasında geniş alanlarda örgütsel terör eylemleri sürdürebilen yapılara dönüşmeleri, teröristlere karşı yapılacak olan mücadele de teknik yeni argümanlarla, hukuki literatür ve askeri boyutlarla terörizme karşı yeniden güncelleme yapmak terörün yeni kimliğine ve eylemlerine karşı alınabilecek ilk etkili tedbirlerden birisi olacaktır.

Terörün tanımı konusunda ortaya koyulamayan bir ittifak, terörle mücadele kapsamında küresel bir strateji belirleme hususunun önünde bir engeldir. Öyle ki insanlık için tarih boyu zulüm haline gelen terör eylemleri ancak kolektif bir tutum

sergileyen devletlerin işbirliği ile bir sonuca ulaşacaktır. Özellikle yeni terörizm kavramı karşısında uluslararası hukuk bağlamında aranacak olan yeni çözüm yolları terörün getirmiş olduğu bir başka sorun olan güvensizlik etkenini de ortadan kaldıracaktır. Verilen mücadelenin hukuki boyutu bir bütünlükle Avrupa ülkeleri arasında kısmen sağlansada ancak dünyaya entegre olmaları ile daha net çözümlere ulaşması söz konusu olacaktır.

Günümüz itibariyle özellikle Avrupa devletleri arasında yaşadığımız terörün hukuki çerçevesindeki tanımı ile ilgili sorun devletler tarafından terör eylemlerinin siyasi suç olarak kabul edilmesi ya da terör eylemi oluşturan unsurların bir siyasi eylem olarak değerlendirilmesi neticesi ile hukuki bir yaptırım uygulanmamasını doğurmaktadır. Uluslararası belge ve kanunlarda şiddet ve baskı unsurları ana etken terör eylemleri içerisinde yer alsa da geniş açıda hukuki nitelikte bir değerlendirme olmaması ve terör konusunun sadece siyasi bir değerlendirme yapılarak geçirilmesi ülke sınırları ötesinde gerçekleştirilen terör eylemlerini meşrulaştırmakla birlikte önlenmesi konusunda somut adımlar atılmasının önünü kesmektedir.

Devletlerin uluslararası ilişkiler çerçevesinde belirli kurallar ile sınırlı olduğu, devletler tarafından desteklenen maddi yaptırım uygulamaları ile donatılmış hukuk kuralları ile hareket sahalarına kısıtlama getirildiği bir platform değerlendirildiğinde, devletlerin içerisinde yer aldığı ulus üstü sisteme dahil olmaları ve dünya üzerinde varlıklarını koruma adına bir dizi kurallar ve müeyyideler ile hareket serbestilerinin kısıtlanması söz konusu olması hukuksal kurallar ekseninde terörizm ve terör faaliyetlerini oluşturabilecek her türlü sistemsel güdüyü ortadan kaldıracabilecek etkiye olacaktır. Uluslararası hukuk ile belli bir kalıba giren devlet egemenliği terör gibi şiddet eğilimi olan etkinliklerde faaliyet içerisinde bulunamamakla birlikte, faaliyet içerisine girdiği takdirde milletlerarası sorumluluk prensibi ile yaptırımlarla karşılaşacak ve böylelikle uluslararası alanda devletlerarası hareket alanı daralacaktır.

Hukuk felsefesi, uluslararası alanda şiddet unsuru oluşturan hareketlerin sonucunda yaptırım ile karşılaşılması sonucu tekrarının olmasını engellemeye yönelik ülkesel bazda etkinliğin dışına çıkan anlayışın ürünü olmalıdır. Bu bağlamda devletlerin ülkesel ve bölgesel alanlarda hükümler içeren yazılı kurallar ile içeriği itibariyle dinamik bir disiplin olarak oluşturulan aynı zamanda dünya küreselleşmesi, yenileşmesi ve konjonktürü karşısında kendisini çevresel koşullar bakımından yenileyen ve uyum sağlayan hareketler söz konusu olması devletlerin olası terör faaliyetlerine destek vermesi gibi durumlarda hukuk süreci sonucu müdahale edilmesi ile ülke egemenlikleri

üzerinde etkisini gösterecektir. Bu hukuki süreç, aynı olaylara eşit şekilde yaklaşımlarda bulunan ve dış egemenliklerde güçlü olan ülkelere taviz verilmeden herkesin istisnasız dahil olduğu bir dizi uluslararası antlaşmalar ile mevzuat ve kanun maddelerinin ortaklaşa uyum içerisinde yapılması anlamı taşımaya başlamıştır. Terör hukuku bağlamında bakıldığında ve küreselleşme söz konusu olan dünyamızda geniş etkenlik gösteren devletler göz önüne alındığında aynı olaylara maruz kalan devletlerin olaylar karşısında tutumlarının hukuki açıdan benzeşmesi ve sonuç itibari ile pozitif hukukun üstünlüğünün korunduğu yaptırımların uygulanması sonuç itibari ile paralel bir eşitlik ortaya çıkartarak ortak kararlar alınması sağlanacaktır.

Küresel hukukun ülkesel bağlamda birbirlerine uyum sağlaması noktasında, ülkelerin iç hukuk yollarının da küresel sistem paralelinde dönüştürülmesi ve uluslararası kuruluşlara entegre edilmesi söz konusu olmalıdır. Bu esnada oluşturulacak yeni hukuk kurallarının farklı iç hukuk yollarına haiz olan ülkelere benimsenmesi de küresel bağlamda ele alınarak iç hukuklarında da ekseriyetle değişim yapmaları bu kapsam dahilinde ele alınmalıdır. Reform niteliğinde olan bu yaklaşım köklü bir değişime gerek duymakla birlikte, ülkelerin iç hukuk yollarında geniş çaplı devrimlerle birlikte siyasi ve sosyal alanlarda büyük değişimler ortaya koymalarını gerektirmekte ve uyum metodolojisi bağlamında dünya devletleri ile entegrasyon halinde ilerlemelidir. Devlet ve toplumun birbiri ile sosyal, ekonomik ve siyasi düzlemde alışverişinin kısıtlı olduğu zamanlarda aralarında yaşanan kopukluk netice itibari ile terörize faaliyetler olarak devlete karşı direniş adı altında karşımıza çıkmaktadır. Ancak uygulanacak olan genel politikalar hükümetler ve toplumlar arasında yumuşak bir geçişin yaşanması ve gelişecek olan hukuk yaklaşımının sonucunda pozitif etkileşim kaçınılmaz olarak olumlu bir süreç içerisinde girilecektir.

Küreselleşme ile hukukun ulus üstü bir hale dönüşmesi uzun süreçte sistemi oturmuş bir hukuk düzeni varlığına işaret etmektedir. Ortak kuralların zaman içerisinde artış göstermesi ve ülkeler arası uzantısı ile devletler arası yakınlaşma söz konusu olmakla birlikte teröre küresel çözüm önerilerinin artırılması söz konusu olabilecektir. Hukukun bu noktada sınır ötesinde evrenselleşmesi ve kuvvet kullanımı açısından hukukun bir kuvvet olması dünya da ki güç dengeleri esasında yeni bir boyut kazanmasına vesile olacak ve adalet sağlanırken başka şiddet olaylarının önüne geçilmesi hususunda örnek bir tavır olacaktır. Terör konusu küresel anlamda hukuk çatısı altında oluşturulan platformlarda belirlenen kanunlar bağlamında devletlerin iç mevzuatlarının birbirine benzeşmesi sonucunda çözülecek bir olaydır. Dünyanın

küreselleşmesi ve teknoloji ile ekseriyette hukuk çatısı altında toplanmak toplanılsa dahi ülkelerin dolaylı olarak teröre destek vermeleri ister istemez bu konuda bir zorluk ortaya çıkarmaktadır. Evrensel yaklaşımlarla ortak noktalarda yapılan hukuksal müzakereler ayrıca uluslararası güvenlik ve kuvvet kullanımını gibi alanlarda devletlerin orantısız güç kullanımını neticesinde yeni bir terör olayının doğmasını engeller nitelikte olacaktır.

Ortaya çıkartılacak yeni hukuk sistemi olası bir kaos ortamını engelleyici kalkan olacak ve devletlerin egemenlik alanlarını belirli oran içinde sınırlar nitelikte ulus üstü platform iradesine bağlayarak oluşacak olayların önüne geçecektir. Uluslararası terörizm hukuk bağlamında uygulanacak yaptırımlar tüm dünya ülkelerince kabul görülmesi zorunluluğu ile birlikte, mantık ve fikir çerçevesinden de uygun görülecek şekilde olmalıdır. Öyle ki, Avrupa Birliği Adalet Divanı, Uluslararası Adalet Divanı, Uluslar Arası Ceza Mahkemesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Amerika İnsan Hakları Mahkemesi, Bölgesel Kurulan Uluslararası Suçlar Mahkemeleri gibi yargı organları ile birlikte, Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi, Birleşmiş Milletler, Dünya Sağlık Örgütü, Orta Asya İşbirliği Teşkilatı, Güney Asya Bölgesel İşbirliği, Şanghay, D-8, G-8, G-20 ülkeleri gibi örgütsel ve dünya üzerinde küresel çapta entegre olmuş tüm kuruluşların bir araya gelerek uluslararası terörle mücadele ve işbirliği örgütünü kurmalıdır.

Terörün çerçeve esası dışında ortak bir hukuki niteliğe sahip olmaması, Birleşmiş Milletler gibi bugüne kadar tanım ve hukuksal nedenleri konusunda bir noktaya ulaşamamış uluslararası nitelikte olan kuruluşların çözüm için adım atmamasından kaynaklıdır. Küresel koşullar altında insancıl hukukun ve hukukun üstünlüğü konusunun terör açısından insani şekilde sağlanmasını istiyorsak ortak bir plan ve çerçevede ittifak kurulmalı ve önce birey daha sonra devlet güvenliği baz alınarak uluslararası sözleşmelerle soruna çözüm üretilmelidir.

XXI. yüzyılda terör meselesini kökten çözmek istiyorsak küresel koşullar göz önüne alınarak evrensel nitelik gösteren kuruluşların garantörlüğü ile ortak adımlar atılmalı hukuk merkezli anti-terör merkezleri ile teröre karşı siyasi, askeri ve ekonomik desteklerle terör eylemleri gerçekleştirenlerin üzerine gidilmeli ayrıca devletlerin teröre destek vermemesi açısından birliklerin bu konuda kararlı olmaları ve ceza yargılama usullerini ağır yaptırımlarla gerçekleştirerek sınırsız bir anti-terör merkezi oluşturulmalıdır. Dünya barışını koruma adına gelecek nesillere daha iyi bir dünya bırakmak için insancıl hukuk ile barışçıl bir dünya düzeni kurulmalı dünya örgütlerinin

hukukun üstünlüğü esası ile teröre karşı ortak bir faaliyet içerisinde bulunmaları temel şartların ilk maddesi olmalıdır.

5. KAYNAKÇA

KİTAPLAR:

- Achcar, G.,(2002).*Le Choc Des Barbaries-Terrorism Et Desordre Mondial*, Ed. Coplexe, Article Press, Paris.
- Afrika Birliği Örgütü. (1999). *Terörü Önleme ve Mücadele Sözleşmesi*. Afrika Birliği Örgütü.
- Akın, E.,(2009).*Terör Ve Terörün Finansmanı Suçu: Anayasa Mahkemesi , Yargıtay Kararları Ve Uluslararası Hukuk Metinleri Çerçevesinde*, Ankara.
- Akıllıoğlu, T.,(1995).*İnsan Hakları Kavram, Kaynaklar ve Koruma Sistemleri*, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Aktan,C.ve Şen, H.,(1999).*Globalleşme, Ekonomik Kriz Ve Türkiye*, Topsyöy Yayınları, Ankara.
- Alexander,Yonah.,(1992).*International Terrorism: Political and Legal Documents*, Dordrecht, Martinus Nijhorff Publisher, New York.
- Alkan, N.,(2002).*Gençlik Ve Terörizm*, Temüh Yayınları, Ankara.
- Alkan, N.,(2009).*Türkiye'nin Terörizmle Mücadele Deneyimi, Uzak doğudan Yeni Kıtaya Terörle Mücadele*, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK) Yayınları, Ankara.
- Altuğ,Y.,(1989).*Terörizm, Dünü, Bugünü, Yarını*, T.C İç İşleri Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Ames, P.,(2001).*EU's Patten Calls For International Cooperation At "Unprecedented Level" To Combat Terrorism*. 28 Mayıs 2004, New York.
- Anderson P.,(2002).*Güç Ve Rıza*, New Left Review, Türkiye Seçkisi, İstanbul.
- Arblaster, A.,(1984).*The Rise And Decline Of Western Liberalism*, Basil Blackwell, Oxford.
- Arı, T.,(1997).*Uluslararası İlişkiler*, 2. Baskı, Alfa Basın Yayın Dağıtım, İstanbul.
- Ateş, T.,(2004).*ABD Dış Politikasında Yeni Yönelimler Ve Dünya*, Ümit Yayıncılık, 1.Baskı, Ankara.
- Avrupa Birliği. (13 Haziran, 2002). *2002/475/JHA sayılı Terörle Mücadele konulu Çerçeve Kararı*. Avrupa Birliği.
- Bal İ.,(2004).*Küresel Terörle Mücadele, Türkiye-AB Eksenli Güvenlik Politikaları: Yeni Bir Alternatif Olabilir Mi?, Türkiyeli Avrupa: Türkiye'nin Üyeliğinin*

- AB'ye Etkileri, Sedat Laçiner, Mehmet Özcan, İhsan Bal, Hayat Yayınları, İstanbul.
- Bal, İ.,(2006).Alacakaranlıkta Terörle Mücadele Ve Komplo Teorileri, USAK Yayınları, İstanbul.
- Bal, İ.,(2006). *Alacakaranlıkta Terörle Mücadele ve Komplo Teorileri*, USAK Yayınları, Ankara
- Bal İ. ve Özeren, S.,(2009).Uzak doğudan Yeni Kıtaya Terörle Mücadele, Uluslar arası Stratejik Araştırmalar Kurumu, USAK Yayınları, Ankara.
- Bassiouni, M.,(1999).*International Terrorism*, İn *International Criminal Law*, Second Ed., Newyork.
- Başeren ve Sertaç H.,(2003).*Uluslararası Hukukta Devletlerin Münferiden Kuvvet Kullanmalarının Sınırları*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- Başeren ve Sertaç, H.,(2002).*Kavramsal Olarak Terörizm Tarihi Ve Hukuki Boyutları İle, Küresel Terörizm Ve Uluslar Arası İşbirliği*, Genelkurmay Basımevi, Ankara.
- Beck Robert J. Ve Arend.,(1994).Anthony Clark: *Don't Tread on Us: International Law and Forcible State Responses to Terrorism*, Wis. Int'l L. J., Vol. 12., New York.
- Beres, L.,(1995).Rene: *The Meaning Of Terrorism-Jurisprudential And Definitional Clarifications*, Vand. J. Transnat'l L., Vol. 28, (B).
- Beşe, E.,(2002).*Terörizm, Avrupa Birliği ve İnsan Hakları*, Seçkin yay. Ankara.
- Blin,A. ve Chaliand, G.,(2016).*Antik Çağdan İşid'e Terörizmin Tarihi*, Çev. B. Tanatar, Nora Kitap, I. Baskı, İstanbul.
- Boaz, G.,(1997).*Countering State And Terrorism*, Herzlia: ICT Papers, The International Policy Institute For Counter- Terrorism, The Interdisciplinary Center.
- Bozkurt, E., ve Kanat, S.,(2007).*Uluslararası Toplumun Paradoksu: Terörizm, İnsan Hakları, Güvenlik Ve 11 Eylül Sonrası Meydana Gelen Değişikler*, Asil Yayın ve Dağıtım Ankara.
- Bush, G., Scowcroft, B.,(1998).*A World Transformed*, Knopf,New York.
- Cassese, A.,(2001).*International Law*, Oxford University Press, Oxford vol. Britain.
- Murphy ve John F.,(1989). *State Support of International Terrorism: Legal, Political, and Economic Dimensions*, s. 32-33'den aktaran Arend & Beck. Britain.

- Çaşın, M. H.,(2006).*Uluslararası Hukuk Açısından Terör Ve Organize Suçlar*,
21. Yüzyılda Türk Dış Politikası, Der. Bal, İdris, AGAM, Ankara,
- Çaşın, M. H.,(2008).*Uluslararası Terörizm*, 1.Baskı, Nobel Basımevi, İstanbul.
- Chomsky, N.,(2001).9-11, Seven Stories Press, New York.
- Claridge, D.,(1998).*State Terrorism? Applying A Definitional Model*, Violence And
Terrorism 98/99 (4th Ed.), Guilford, CT, Annual Editions.
- Clark, Wesley K.,(2003).“How to Fight on Asymmetric War,” Times, c. 156, n. 17.
- Çaycı, Sadi.,(2004).*Terörle Mücadele ve Birleşmiş Milletler*, Bilgi Yayınevi, İstanbul.
- Çınar, B.,(1997).*Devlet Güvenliği, İstihbarat Ve Terör*, Sam Yayınları, Ankara.
- Çitlioğlu, E.,(2006).*Gri Tehdit Terörizm*, 2. Baskı, Ümit Yayıncılık, Ankara.
- Çitlioğlu, E.,(2005).*Terörizm ve BM, Gri Tehdit Terörizm*, Ümit Yayıncılık,Ankara.
- Davutoğlu, A.,(2009).*Küresel Bunalım 11 Eylül Konuşmaları*, Küre Yayınları, İstanbul.
- Dedeoğlu, B.,(2003).*Bermuda Triangle: Comparing Official Definitions Of Terrorist
Activity*, Terrorism And Political Violence, XV.
- Demirel, E.,(2000).*Dünyada Terör*,3. Baskı. IQ Kültür Sanat Yay., İstanbul.
- Deutsch, J.,(1996).*Terörizmi Yeniden Düşünmek*. Strateji 96/4.
- Dilmaç, S.,(1997).*Terörizm Sorunu Ve Türkiye*, EGM Yayınevi. Ankara.
- Dönmezer, S.,(1984).*Kriminoloji*, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- Drucker, P. F.,(1996).*Gelecek İçin Yönetim*, Çev. Üçcan, F., Türkiye İş Bankası
Yayınları, 4.Baskı, Ankara.
- Effectiveness of Air Strikes as a Counter-Terrorism Strategy”, Fletcher F. World Aff.,
Vol. 26.
- Elegab, Omer Y.,(1995).*International Law Documents Relating to Terrorism*, London,
Cavendish Publishing, London.
- Erickson,(2000).Patricia A.“*In the Name of God: Religious Terrorism in the Millennium
an Analysis of Holy Terror, Government Resources, and the Cooperative Efforts
of a Nation to Restrain Its Global Impact*”, Suffolk Transnat’l L. Rev., Vol.
24.
- Fields ve Louis G.,(1986).*Contemporary Terrorism and the Rule of Law*, Mil. L. Rev.,
Vol. 113. New York.
- Finch, Raymond C.,(1958).*Why The Russian Military Failed In Cechnya*. Fort
Leavenworth, KS: Foreign Military Studies Office
- Franklin,S., Lury,C. ve Stacey,J.,(2000).*Global Nature Global Culture*, Sage
Publications, California.

- Freedman, L.,(1998).*Terrorism And International Order*, Çev.: İ. Gürel, Routledge, London.
- Friedman, Thomas L.,(2001).*The Lexus And The Olive Tree*, Çev.: E. Özsayar, Boyner Holding Yayınları, İstanbul.
- Fukuyama, F.,(2003).*Tarihin Sonu Mu?*, Çev. Yusuf Kaplan, Vadi Yayınları, Ankara.
- Fukuyama, F.,(2005).*Devlet İnşası*, Çev. Çetinkasap. D., Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Gane, M.,(2003).*Baudrillard Live: Selected Interviews* (E-Book), Routledge, London.
- Ganor, B.,(2008).*Defining Terrorism: Is One Man's Terrorist Another Man's Freedom Fighter?*, International Policy Institute For Counter-Terrorism, Police Practice and Research, III, 4. New York.
- Geraghty, T.,(2002).“The Criminal-Enemy Distinction: Prosecuting a Limited War Against Terrorism Following the September 11, 2001 Terrorist Attacks”, McGeorge L. Rev., Vol. 33. New York.
- Giddens, A.,(2002).*Sağ Ve Solun Ötesinde Radikal Politikaların Geleceği*, Çev. M. Sözen ve S.Yücesoy, Metis Yayıncılık, İstanbul.
- Gözen, R.,(2004).*Uluslararası İlişkiler Sonrası: Çoğulculuk, Küreselleşme Ve 11 Eylül*, 1. Baskı, Alfa Yayınları, İstanbul.
- Güvenç, N.,(1998).*Küreselleşme Ve Türkiye*, BDS Yayınlar, İstanbul.
- Güzel, C.,(2002).*Korkunun Korkusu Terörizm, Silinen Yüzler Karşısında Terörizm*, Ayraç Yayınevi, Ed. Cemal Güzel, Ankara.
- Güzel, C.,(2002).*Korkunun Korkusu: Terörizm, Silinen Yüzler Karşısında Terör*, Ed.: Cemal Güzel, Ayraç Yayınevi, Ankara.
- Hardt, M. ve Negri, A.,(2004).*Çokluk: İmparatorluk Çağında Savaş Ve Demokrasi*, Çev.B .Yıldırım, Ayrıntı Yayınevi, İstanbul.
- Hardt, M.ve Negri, A.,(2003).*İmparatorluk*, Çev. A.Yılmaz, Ayrıntı Yayınevi, İstanbul.
- Held, D ve McGrew, A.,(2008).*Büyük Küreselleşme Tartışması*, Çev. A. Mercan Ve E. Sariat, Phoenix Yayınevi, Ankara.
- Higgins, R.,(1997). “*The General International Law of Terrorism*”, in *Terrorism and International Law*, Ed. by. Rosalyn Higgins & Maurice Flory, First Ed., Routledge.
- Hoffman, B.,(2001).“*Change and Continuity in Terrorism*”, Studies in Conflict & Terrorism, No.24.
- Hoffman, S.,(2008).*Küresel Dönüşümler İçinde Küreselleşmecilerin Çarpışması*, Phoenix Yayınevi, Ankara.

- Jenkins, Brian M.,(1986).“*Defense Against Terrorism*”, Political Science Quarterly, Vol. 101, No. 5 New York.
- Kalis, Martin, A.,(2001).*A New Approach To International Terrorism, International Affairs Review*, Volume 10, Number 2, Summer/Autumn
- Kaya, İ.,(2005).*Terörle Mücadele Ve Uluslararası Hukuk*, USAK Yayınları, Ankara.
- Kazgan, G.,(2005).*Küreselleşme Ve Ulus-Devlet*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 4.Baskı, İstanbul.
- Kongar, E.,(2003).*Küresel Terör Ve Türkiye Küreselleşme*, Huntington,11 Eylül,9. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Kurt, Ş.,(1998).*Uygulamada Terör Suçları Ve İlgili Mevzuat*, Seçkin Kitabevi, Ankara.
- Lind, W.S ve diğerleri.,(1989).“The Changing Face of War: Into the Fourth Generation.” *Marine Corps Gazette*, Ekim
- Mango, A.,(2005).*Türkiye'nin Terörle Savaşı*, Doğan Yayınevi, İstanbul.
- Öktem, E.,(2007).*Terörizm, İnsancıl Hukuk Ve İnsan Hakları*, Der Yayınları, İstanbul.
- Örgün, F.,(2001).*Küresel Terör (Global Terror)*, Okumuş Adam, İstanbul.
- Özcan, M. ve Balcı, S.,(2006).*Avrupa Birliği Ve Terörizmle Mücadele, Terörizm: Terör, Terörizm, Ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal Ve Bölgesel Deneyimler*, (Der.) İhsan Bal: Usak Yayınları, Ankara.
- Perkins, J.,(2013).*Bir Ekonomik Tetikçinin İtirafları*, Çev.: M. Kayı, A.P.R.I.L. Yayınevi, 16. Baskı, İstanbul.
- Petrella, R.,(1997).*Une Machine Infernale, Le Monde Diplomatique*, Çev.: Y. Demirgöl, ODTÜ İdari Bilimler Fakültesi Yayını, Ankara.
- Pulat, Y., ve Tacar,(1999).*Terör Ve Demokrasi*, Bilgi Yayınevi, 1.Baskı, Ankara.
- Reitz, Daniel E.,(2000).“*Raising A Paper Tiger: Public Law No. 105-277 § 117(D) and the Gutting of the State-Sponsored Terrorism Exception to the Foreign Sovereign Immunities Act*”, U. Cin. L. Rev., Vol. 69. New York.
- Sarooshi, D.,(2005). *International Organisations and Their Exercise of Sovereign Powers*, Oxford University Press.
- Saul, B.,(2008). “*Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinde Terörizmin Tanımı: 1985 – 2004*”, Çev.: S. Koç, İstanbul.
- Savaş, V.,(2000).*İktisadın Tarihi*, Siyasal Kitabevi, 4.Baskı, Ankara.
- Schachter, O.,(1993).“*The Lawful Use of Force by a State Against Terrorist in Another Country*”, in *Terrorism & Political Violence Limits & Possibilities of Legal Control*, Ed. by. Henry H. Han, Oceana Pub., New York.

- Scheideman, Sara N.,(2000).“*Standards of Prof in Forcible Responses to Terrorism*”, Syracuse L. Rev., Vol. 50.
- Schmid, A.P. ve Jongman A.,(1998).*Political Terrorism: A New Guide To Actors, Authors, Concepts, Databases, Theories And Literature*, North-Holland Publishing Company, Amsterdam.
- Schmid, Alex P.,(2005). “*The Response Problem As A Definition Problem*”, *Western Responses To Terrorism*, Schmid, Alex P. Ve Crelinsten, Ronald D. (Ed.), Frank Cass Publishers, New York.
- Schmid, Alex Ve P.,(1993).*The Response Problem As A Definition Problem, Western Responses To Terrorism*, Alex P. Schmid & Ronald D. Crelinsten (Ed, Frank Cass)& Company Ltd., London.
- Seyidoğlu, H.,(2003).*Uluslararası İktisat*, Gizem Can Yayınları, İstanbul.
- Stephens, B.,(2002). “*Responding To Rogue Regimes; From Smart Bombs To Smart Sanctions; Accountability Without Hypocrisy: Consistent Standards, Honest History*”, New Eng. L. Rev., Vol. 36.
- Stevens, M. J.,(2005). “*What Is Terrorism and Can Psychology Do Anything to Prevent It?*”, Behavioral Sciences and the Law Behav. Sci. Law, No.23.
- Şenkal, A.,(2007).*Küreselleşme Sürecinde Sosyal Politika*, Alfa Yayınları, İstanbul.
- Şenocak, H.E.,(2006).*Avrupa Terör Örgütleri Ve Ülke Uygulamaları*, Platin Yayınları. 1. Baskı, İstanbul.
- Tacar, P.Y. (1999). *Terör ve Demokrasi*, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Taçalan, N.,ve Etingü T.,(1973).*Suikastlar Ve Ayaklanmalar Tarihi*, Milliyet Yayınları, İstanbul.
- Taşdemir, F.,(2006).*Uluslararası Terörizme Karşı Devletlerin Kuvvete Başvurma Yetkisi*, Usak Yayınları, Ankara.
- Tavas, T.,(2000). “*Terörizm Psikolojisi Ve Hedefleri*”, *Terörizm İncelemeleri*, Derleyen: Ümit Özdağ, Osman Metin Öztürk, Asam Yayınlar, Ankara.
- Tomlinson, J.,(1999).*Kültürel Emperyalizm*, Çev. E. Zeybekoğlu, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Topal, Ahmet Hamdi (2005), *Uluslararası Terörizm ve Terörist Eylemlere Karşı Kuvvet Kullanımı*, Birinci Baskı, İstanbul: Beta Basım A.Ş.
- Touchard, J.,(2015).*Histoire Des Idees Politiques*, Çev. İ. Yerguz., Işık Yayınları, İstanbul.
- Türkdoğan, O.,(1996).*Sosyal Şiddet Ve Türkiye Gerçeği*, Timaş Yayınları, İstanbul.

- Uz, A.,(2007).*Teori Ve Uygulamada Self Determinasyon Hakkı*, Uluslararası Hukuk Ve Politika, Cilt:3, No: 9. İstanbul.
- Ünver, Y.,(2008).*Terör Ve Düşman Ceza Hukuku*, Proje Yöneticisi: Kayıhan İçel, Editör: Yener Ünver, Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi1. Baskı, Ankara.
- Vasilyev, V. L.,(2000).*Sovremenny Terrorism: Sostoyaniye Perspektivi*, Rusya.
- Waltz, K. N.,(1999). *Globalization And Governance, Political Science And Politics*, December Publications, London.
- Yenisey, F.,(1988).*Milletlerarası Ceza Hukuku: Ceza Yargılarının Milletlerarası Değeri ve Mevzuatı*, Beta Yayınları, İstanbul.
- Yılmaz, A.,(2004).*İkinci Küreselleşme Dalgası*, Vadi Yayınları, Ankara.
- Zafer, H.,(1998).*Ceza Hukukunda Terörizm*, Beta Yayınları, İstanbul.
- Zafer, H.,(1999).*Sosyolojik Boyutuyla Terörizm*, Beta Yayınevi, İstanbul.

MAKALELER VE DERGİLER:

- Akkan, T., ve Küçükşahin, A.,(2007).Değişen Güvenlik Algılamaları Işığında Tehdit ve Asimetrik Tehdit, *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, Haziran, 50s.
- Arreguin ve Toft,I.,(2001).How the Weak Win Wars: A Theory of Asymmetric Conflict,*International Study*, c. 26, n.1.
- Aslan, S.,(2009).Küreselleşmenin Ulus Devletlere Etkisi, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 25, 289s.
- Altuğ, Y. (1987). Terörizm Sorunu. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 52(1-4), 47-99.
- Babaoğlu,Ö.Ş.,(2002).Küresel Terör ve Türkiye(Sempozyum), *Stratejik Araştırma ve Etüt Merkezi (SAREM)*, Mayıs.
- Baharççek,A.,(2000).Etnik Terör ve Etnik Terörle Mücadele Sorunu, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Elazığ, Cilt.10, No.1.
- Başeren, S.,(1998).Terörizm, Kavramsal Bir Değerlendirme Ve Hukuki Mücadele Yaklaşımları, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Sayı 1.
- Bayar, F.,(2009).Küreselleşme Kavramı Ve Küreselleşme Sürecinde Türkiye, *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*, Sayı. 32, 25-34

- Birleşmiş Milletler (United Nations). (2005). *Inequality Predicament: Report on the World Social Situation 2005* [2005 Yılında Dünyada Sosyal Durum: Eşitsizlik Hali]. Birleşmiş Milletler (UN).
- Çitlioğlu, E. ve Dedemen, F.,(2014).Terörizmi Anlamak, *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, C.III, Sayı.2, 10-12.
- Dilmaç, S.,(2004).Global Tehdit; Terörizm Ve Türkiye'ye Etkisi.*Polis Dergisi*, Sayı.40, 1-29.
- Döner, İ.,(2005).Uluslararası Hukukta ve Türk Hukukunda Terör ve Terörizm. *Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Dergisi*. Sayı. 43
- Dönmezer, S.,(1985).Türkiye'de Terör, Milletlerarası Tedhişçilik, *Ankara Üniversitesi Dergisi*.
- Erbay, Y.,(2001).Kavram Olarak Küreselleşme, *Yeni Türkiye Dergisi*, 21. Yüzyıl Özel Sayısı-1, Sayı 19, 168-173s.
- Güngörmüş Kona, G.,(2004)*Orta Doğu Merkezli Radikal Örgütler Ve Türkiye'ye Etkileri*
- Kaya, S.,(2005).Interpol, Europol Ve Uluslararası Terörizm, *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, s.31-49.
- Kılınç, D.,(2008).Self Determinasyon İlkesinin Azınlıklar Açısından Değerlendirilmesi, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: XII, (1-2), S, 949-982.
- Köktaş, A.,(2000). Avrupa Birliğinde Polis Ve Yargısal İşbirliği Alanında Ortaya Çıkan Gelişmeler, *Polis Bilimleri Dergisi*, C. II, No.5-6.
- Laqueur, W.,(2002). Terörizmin Yorumlanması, Çev.: M. Saraçlı, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XI, S.1-2, Y.2007
- Narlı, N.,(2002).Küresel Terör Ve Türkiye, *Stratejik Araştırma Ve Etüt Merkezi Yayınları*, Yıl 1, Sayı 6, Mayıs, İstanbul.
- Malvesti, Michelle L.,(2002).The New World Disorder: Bombing Bin Laden: Assessing The Effectiveness Of Air Strikes As A Counter-Terrorism Strategy, *The Fletcher Forum of World Affairs*, Winter/ Spring, 26 Fletcher F. World Aff. 17.
- Ovalı, S.,(2006).AB'nin Terörizmle Mücadele Politikasındaki Dönüşüm: 11 Eylül Ve Madrid Saldırıların Etkileri, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, Vo.5, No.3.
- Özcan, M.,(2003).Yeni Milenyumda Yeni Tehdit: Siber Terör,*Polis Dergisi*, Sayı: 34. 169-176s.

- Şahin, N.,(1999).Dış Politik Etkenler Açısından Türkiye’de Terör Olayı, *Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Konya, 5. Sayı.
- TBMM Tutanak Dergisi*,(1991).Terörle Mücadele Kanunu Tasarısı Ve Adalet Komisyonu Raporu, C.59, Ankara.
- Toker, M.,(1971).Anarşistler Karşısında Demokrasi-Kanada Denemesi, *Milliyet*, 23 Ağustos.
- Tözüm, H.,(2002).Küreselleşme: Gerçek Mi, Seçenek Mi?,*Doğu Batı Düşünce Dergisi*, Sayı 18, S, 158.
- Tunç, G.,(2001).Küreselleşme Amacı, Araçları Ve Etkileri, *Banka Ve Ekonomik Yorumlar Dergisi*, Sayı: 354, 70s.
- Türkbağ, A. U., (2002).Küreselleşme Ve Adalet,*Doğu Batı Düşünce Dergisi*, Sayı 18, S,281.
- Türkiye Barolar Birliği,(2006).Türkiye ve Terörizm Rapor, *Türkiye Barolar Birliği Yayınları*, Ankara.
- Ülger, İ.K.,(2016).Kosova’nın Bağımsızlığının Self Determinasyon Çerçevesinde Analizi, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Kosbed, Sayı, 31, S. 39 -64.
- USAK, (2008).PKK Terör Örgütü İle Etkin Mücadelede Analiz, Risk, Fırsat ve Öneriler, *Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu*, Ankara.
- Yalçınar, S., (2006). *Soğuk Savaş Sonrası Uluslararası Terörizmin Dönüşümü Ve Terörizmle Mücadele*. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (4), 98-119. <http://dergipark.gov.tr/sbe/issue/23207/247872>
- Yıldızoğlu, E.,(2002).Tarihsel Bir Süreçte Olmanın Dayanılmaz Ağırlığı, *Stratejik Analiz Dergisi*, Sayı:31, S. 26-30.

TEZLER:

- Akşen, H.,(2002).*Sosyolojik Açından Terör Ve Teröre Karışanların Sosyal Tabanı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Asan K.,(2007).*Avrupa Birliği’nin Terörizmle Mücadele Politikası*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Baştuğ, M.F.,(2011).Küresel Terörle Mücadelede ABD'nin Yaklaşımı Ve Uluslararası İşbirliğinin Gerekliliği, Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Demir, L.,(2009).Küreselleşme Ve Terör, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon.

- Dugard, J.,(1974). International Terrorism: Problems Of Definition, Vol.50, No:1.
Akt: Topal, A.,(2004).Uluslararası Hukukta Devlet Destekli Terörizme Karşı Kuvvet Kullanma, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Gürel, M. M.,(2008).*Küreselleşen Dünya Ve Terörizm*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi, İstanbul.
- Karadeniz, F.,(2011).Uluslararası Terörizm İle Mücadelede Hukuk Ülkelerinin Etkisi: İngiltere Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Edirne.
- Keskin, A.,(2007).*Türkiye’de Terör Sorunu Ve Sosyal Politika Stratejileri Açısından Çözümleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Kılıç, Z.,(2007).Küreselleşme İle İvme Kazanan Uluslar Arası Terörizm Ve Buna Karşı Alınan Tedbirler, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Rüstemova, S.,(2006).*Küresel Terörizm*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Şahinoğlu, S.,(2005).Avrupa Birliği; Güvenlik ve Terör, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Şimşek, R.,(2010). Simülasyon Kuramı Bağlamında Terör Sorunsalı: “Simülatif Terör”, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Türköz, Ş.,(2011). 20. Yüzyılda Avrupa Ve Türkiye’de Terörizm Ve Terörle Mücadele, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon.
- Yılmaz, A., F.,(2006).*Dini Kaynaklı Terörün Sosyolojik Nedenleri Ve El Kaide Örneği (Türkiye Örneği)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi, Şanlıurfa.

İNTERNET SİTELERİ:

Ahmet Akın,(E) Topçu Kurmay Albay

<http://www.stratejikanaliz.com/harp-ve-strateji/hibrit-savas-konsepti/>

Erişim Tarihi: 07.02.2017

Anadolu Ajansı, İnat, K.,Dış Politikanın Bir Aracı Olarak “Terör”

<http://www.setav.org/dis-politikanin-bir-araci-olarak-teror/>

Erişim Tarihi: 18.01.2017

Baudrillard, J.,(2005).Çılgınlığı Globalizm Üretiyor,

<http://arsiv.ntv.com.tr/news/130583.asp>Mülakat: Romain Leick , Çev.: Dilek

Zaptçioğlu Erişim Tarihi: 10.12.2016

Birleşmiş Milletler Terörle Mücadele Ofisi (UN Office of Counter-Terrorism).

Uluslararası Yasal Dokümanlar. <http://www.un.org/en/counterterrorism/legal-instruments.shtml>Erişim Tarihi: 07.02.2017.

Büyükkanıt, Yaşar, “Küreselleşme ve Uluslararası Güvenlik Sempozyumu Açılış Konuşması”, 29 Mayıs 2003, http://www.tsk.mil.tr/bashalk/konusma_mesaj/2003/saremaciskonusmasi_290503.htm, Erişim Tarihi: 07.02.2017

Dehousse, F., - Martinez, J. G.,(2002). *Fight Against Crime in the European Union: Analysis of the Situation and Perspectives for the Future.*
<http://www.irrikiib.be/papers/FIGHTAGAINSTCRIME.pdf> E.T.: 20.02.2017

Eren. M.,(2015).İtalya’da Mussolini Dönemi
<http://politiksoylem.com/italyada-mussolini-donemi/> Erişim Tarihi: 12.01.2017

Genelkurmay Başkanlığı, Ankara.

TSK Barış İçin Ortaklık Eğitim Merkezi - Genelkurmay Başkanlığı

Http://Www.Tmmm.Tsk.Mil.Tr/Anasayfa_Htm.com, Erişim Tarihi: 27.12.2016

Europa, (2004). Title V Provisions on Cooperation in the Fields of Justice and Home Affairs. Ekim 2004, <http://europa.eu.int/en/record/mt/title6.html> Erişim Tarihi: 01.03.2017

İnsan Hakları ve Terörle Mücadele Hakkında İlkeler,

http://www.jp.coe.int/Upload/90_GuidelinesHumanRights_Terrorism_TUR.pdf
Erişim Tarihi: 25.02.2017

Makeronko, T.,(2010).Terrorism And Transnational Organised Crime: The Emerging Nexus

<Http://Www.St.Andrews.Ac.Uk/Akademik/İntrel/Research/Estpulpdffiks>

Erişim Tarihi: 28.12.2016.

Mali Suçlar Araştırma Kurulu, 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu

<Http://Www.Masak.Gov.Tr/Tr/Content/3713-Sayili-Terorle-Mucadele-Kanunu/76> Erişim Tarihi: 29.12.2016

Milli Güvenlik Kurulu,

<http://www.mgk.gov.tr/sss.html>, Erişim Tarihi: 07.02.2017

Nazi Terörü Başladı,Hitlerin Almanya’da Devlet Terörü Uygulamasına Yönelik Çalışma ,

<https://www.ushmm.org/outreach/tr/article.php?ModuleId=10007673>

Erişim Tarihi: 12.01.2017

- Terörizmin Yayılmasını Kolaylaştıran Şartlar üzerine Soru ve Cevaplar Mart 2007,
http://www.avrupakonseji.org.tr/haberler/mart-07_b.htm
 Erişim Tarihi: 25.02.2017
- Öktem, E.,Uluslararası Hukukta Terörizm: Tanım Sorunu Ve Milli Bağımsızlık Hareketleri,
<http://www.iticu.edu.tr/Kutuphane/Dergi/D5/M00068.Pdf>,
 Erişim Tarihi: 23.12.2016.
- Patten, C.,(September 15, 2001). We in the EU Stand by the Americans.
<http://www.guardian.co.uk/Archive/Article/0,4273,4257778,00.html>
 Erişim Tarihi: 25.10.2016
- Robinson,M., How Globalization Is Transforming International Relations,
http://Www.Associatedcontent.Com/Article/38878/How_Globalization_Is_Transforming_International.Html, Erişim Tarihi: 27.10.2016
- Roy, A.,(2001). The Algebra of Infinite Justice. The Guardian. 16 February 2008, <http://peace.concordia.ca/pdf/arundhati.roy.pdf>.
 Erişim Tarihi: 20.10.2016
- Salsbury, David, Asymmetric Warfare and the Geneva Conventions: Do We Need a New Law of Armed Conflict in the Age of Terrorism?"
<http://wps.cfc.forces.gc.ca/papers/nssc/nssc4/salisbury.doc>,
 Erişim tarihi: 07.02.2017
- Seydi, S.,(2003). ‘‘Batı’nın ‘İslami Teröre’ Yaklaşımı’’, Aylık Strateji Ve Analiz E-Dergisi, Eylül, Sayı 8.
Http://Www.Stradigma.Com/Turkce/Eylul2003/09_2003_01.Pdf24.10.2009.
 Erişim Tarihi: 20.10.2016
- Stalin ve Devlet Terörü,
https://books.google.com.tr/books?id=Y6XqAwAAQBAJ&pg=PA56&lpg=PA56&dq=stalin+devlet+ter%C3%B6r%C3%BC&source=bl&ots=iUvvN6vCQo&sig=_jU0jpXaKhpZWp0vz8Dy2GKv3H0&hl=tr&sa=X&ved=0ahUKEwil_apo7zRAhUGWhQKHdDHDIgQ6AEIRTAk#v=onepage&q=stalin%20devlet%20ter%C3%B6r%C3%BC&f=falseErişim Tarihi: 12.01.2017
- Taştan, M.,(2009). Terör Ve Terör Suçları,
<www.Yayin.Adalet.Gov.Tr./33.../MEHMET%20TAŞTAN.Htm>,
 Erişim Tarihi : 29.12.2016

The United Nations Today, Uluslararası Barış Ve Güvenlik

<http://www.unicankara.org.tr/today/2.html> Erişim Tarihi: 27.02.2017

Tezkan Y., Asimetrik Savaş Üzerine,

<http://www.yarin.org/yarindergisi/yazilar> Erişim Tarihi: 07.02.2017

RAPOR VE GAZETELER:

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, (1972). "3034 No'lu Karar"

[BM Sembol No:A/RES/3034(XXVII),(1972)]

(<http://www.securitycouncilreport.org> E.T.:20.02.2017)

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi,(1999). "1267 No'lu Karar"

[BM Sembol No: S/2011/790,(1999)]

(<http://www.securitycouncilreport.org> E.T.:20.02.2017)

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi,(2001). "1269 No'lu Karar"

[BM Sembol No:S/RES/1373 (2001)](<http://www.un.org> E.T.:21.02.2017)

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi,(2001). "1333 No'lu Karar"

[BM Sembol No:S/RES/1333 (2000)] (<http://www.un.org> E.T:21.02.2017)

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi,(2001). "1368 No'lu Karar"

[BM Sembol No:S/RES/1368 (2001)](<https://www.un.org>E.T:21.02.2017)

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi,(2002). "1390 No'lu Karar"

[BM Sembol No:S/RES/1390 (2002)](<http://www.un.org/> E.T:21.02.2017)

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi,(2004). "1540 No'lu Karar"

[BM Sembol No:S/RES/1540(2004)] <http://www.un.org> E.T.:21.02.2017)

Türkiye ile AB arasındaki 'terör tanımı' krizi.(9 Mayıs, 2016). *Habertürk.*

<http://www.haberturk.com/gundem/haber/1236797-turkiye-ile-ab-arasindaki-teror-tanimi-krizi> (20.02.2017).

Karadaş, D. (29 Nisan, 2006). "Pişmanlıkta PKK Birinci", *Bugün Gazetesi*, s.12